

Modernit miehet sunnuntailounaalla

Kotimaisten tilannekomedioiden komiikan keinot ja stereotyyppisten representaatioiden merkitykset

Noora Inari Santanen
Pro gradu -tutkielma
Elokuva- ja televisiotutkimus
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Marraskuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Taiteiden tutkimuksen maisteriohjelma	
Oppiaine – Läroämne – Subject Elokuva- ja televisiotutkimus			
Tekijä – Författare – Author Noora Inari Santanen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Modernit miehet sunnuntailounaalla. Kotimaisten tilannekomioiden komiikan keinot ja stereotyyppisten representaatioiden merkitykset.			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Marraskuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages s. 76
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen millaisilla keinoilla kotimaiset tilannekomediasarjat pyrkivät synnyttämään koomisia vaikutelmia ja millaisia merkityksiä sarjojen stereotyyppiset representaatiot tuottavat. Lähestyn tilannekomediaa representaatiojärjestelmiä tuottavana mediana, joka sekä muokkaa, haastaa että tarjoaa vaihtoehtoja ideaaleina pidetyille arvoille ja normeille. Käytän representaation käsitettä avuksi tarkastellessani, kuinka stereotyyppiset representaatiot voivat vaikuttaa tapoihimme mieltää todellisuutta.</p> <p>Tutkimusaineistoni koostuu kahden kotimaisen tilannekomediasarjan, Sunnuntailounaan ja Modernien miesten ensimmäisistä tuotantokausista. Sarjojen tietyt yhteneväiset piirteet, kuten tuotantovuosi ja -maa, sekä samankaltaiset henkilögalleriat, ovat syy siihen, miksi juuri nämä sarjat ovat valikoituneet tutkielmani aineistoksi. Näiden piirteiden samankaltaisuuden ansiosta pystyn tarkastelemaan, millä tavoilla lajityypin konventioita voidaan varioida sekä sitä poikkeavtko sarjojen representaatiot toisistaan, mistä mahdolliset eroavaisuudet johtuvat ja millaisia merkityksiä representaatiot tuottavat. Tutkimusaineistoni analyysissa hyödynnän lajityyppi- ja representaatioanalyysin keinoja. Analyysia varten olen kehittänyt analyysikaavan, jonka avulla olen voinut tarkastella aineiston hyödyntämiä tilannekomedian lajityypin generisiä piirteitä sekä sarjojen tuottamien representaatioiden merkityksiä.</p> <p>Tutkimukseni teoreettinen viitekehys hyödyntää sekä huumorin ja komiikan vakiintuneita tutkimusteorioita, että stereotyyppien, sukupuolen ja sukupuoliroolien kulttuurisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä avaavaa tutkimuskirjallisuutta. Aineistoni tilannekomediallisten piirteiden tarkastelussa hyödynnän komiikan tekijöille suunnattuja käsikirjoitusoppaita.</p> <p>Tutkimuksessani käy ilmi, että kaavamaisena pidetyn tilannekomedian konventioita voidaan varioida monin eri tavoin. Erilaiset variaatiot vaikuttavat niiden tapaan osallistua merkitysten tuottamiseen. Sen sijaan kulttuurissa vallitsevien myyttien, stereotyyppien ja stereotyyppisten sukupuoliroolien representaatiot toimivat molemmissa aineistoni televisiosarjoissa keskeisinä komiikan lähteinä. Sarjat kuitenkin suhtautuvat hyödyntämiinsä myytteihin ja stereotyyppittelyihin eri tavoin, jolloin myös näiden stereotyyppisten representaatioiden merkityssisällöt muuttuvat. Sunnuntailounas ottaa representaatioihinsa ironisen otteen kyseenalaistaen niiden vakiintuneet merkityssisällöt, kun taas Modernit miehet tyytyy monessa kohtaa toisintamaan stereotyyppisiä representaatioita melko vanhahtavaan tyyliin.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords komiikka, tilannekomedia, representaatiot, stereotyyppit			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, E-thesis-tietokanta			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
1.1 Aineistoesittely.....	2
Sunnuntailounas	3
Modernit miehet	4
1.2 Tutkimuskysymys ja -metodit.....	5
Analyysikaava	6
1.3 Työn eteneminen	7
2. MITÄ KOMIIKKA ON?	8
2.1 Teorioita koomiseen.....	8
2.2 Komiikan tunnistettavuuden merkitys	10
3. TILANNEKOMEDIA LAJITYYPINÄ.....	13
3.1 Tilannekomedian konventiot.....	15
Tyypit ja stereotyypit	17
Stereotyyppien ongelmallisuus	19
Elokuvalliset keinot.....	21
Generiset juonet.....	24
4. STEREOTYYPPISTEN REPRESENTAATIOIDEN MERKITYKSET	27
4.1. Sunnuntailounaan eksentrikot	27
Tauno.....	27
Jani	37
Severi.....	41
Taavi.....	43
4.2 Modernien miesten ensemble.....	46
Matti	46
Jarkko	50
Pete	54

Tuomas	59
4.3 Teemat ja perusväittämät	61
Arvot ja ideologia.....	65
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	67
6. LOPUKSI.....	71
LÄHTEET.....	73

1. JOHDANTO

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen millaisia keinoja kotimaiset tilannekomediat käyttävät tuottaakseen komiikkaa ja millaisia merkityksiä nämä koomiset representaatiot synnyttävät. Lähestyn tutkimuskysymystäni kahden kotimaisen tilannekomediasarjan *Sunnuntailounas* (2018-) ja *Modernit miehet* (2019-) avulla. Olen työskennellyt vuosia freelancerina kotimaisissa televisiotuotannoissa. Noiden vuosien aikana kiinnostukseni komedioita kohtaan, niiden keinoihin luoda merkityksiä esittämiensä representaatioidensa kautta, on kasvanut. Komediat on helppo ohittaa viihteenä. Viihteellisyytensä vuoksi komediat kuitenkin tavoittavat suuria katsojaryhmiä ja pääsevät välittämään tuottamiaan ja ylläpitämiään kuvastoja, asenteita ja arvoja.

Komedia on hyvin vaikea laji, mikä on helppo havaita: televisiokomediaa tehdään paljon, mutta se ei läheskään aina tunnu olevan hauskaa. Onnimanni Liukkonen (2018) totesi Aamulehden *Sunnuntailounasta* käsittelevässä jutussaan, että Suomalaisen television komediatarjonta on keskittynyt jo pitkään suorina lähetettävien sketsihassuttelujen ja ajankohtaisten huumoripaneelien ympärille. Liukkonen jatkaa, että sketsiviihteellä on Suomessa pitkä historia, mutta perinteisillä tilannekomedioilla ”on aina ollut Suomessa vaikeampaa”. Tilannekomediaa onkin pidetty suomalaisuuteen vaikeasti liitettävänä lajityyppinä tilannekomedioille tyyppillisen runsaan dialogin takia. Myyttinen suomalainen seisoo yksin ikimetsässä tai kaivaa polvipoteroa ikiroutaan. Ei siinä oikein ehdi jutustella. Kuvaavaa on, että ensimmäisenä suomalaisena tilannekomedian pidetyn *Tankki täyteen* (1978-1980) on luonut englantilaistaustainen Neil Hardwick yhdessä Jussi Tuomisen kanssa. Petteri Mäkinen (2018) kuvaili Helsingin uutisissa vaikeuksista vieraan lajityypin äärellä: ”[Tankki täyteen sarjan ensimmäisen] Jakson ennakkoon katsonut Aamulehden kriitikko ei ymmärtänyt huumoriohjelmaa, jossa ensimmäinen vuorosana tulee viiden minuutin kohdalla. Samasta oli varoittanut jo käsikirjoituksen lukenut ohjelmapäällikkö, joka ei löytänyt tekstistä yhtään vitsiä.”. Vitsien vähydestä huolimatta katsojat ottivat sarjan omakseen¹.

Suomalaiset tilannekomediat ovat saaneet hyvin katsojia, vaikka sarjoja moititaan köykäisyydestä ja stereotyyppisyydestä. Vakioisuus on kuitenkin tilannekomedian lajityypille ominainen muoto. Väheksymisen sijaan tulisi huomioida, että televisio-ohjelmien tuottamat

¹ *Tankki täyteen* sarjan ensimmäinen jakso tavoitti 800 000 katsojaa. Uusintakierroksella vuonna 1982 sarjan viimeinen jakso keräsi lähes 2,2 miljoonaa katsojaa (<https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/1256431>) eli lähes puolet Suomen silloisesta väkiluvusta.

representaatiot ovat erilaisten valintojen ja ulosrajaamisisten tulos: mitä näytetään, mitä ei ja mistä näkökulmasta. Median representaatiot ovat osa kulttuurillista ja yhteiskunnallista valtajärjestelmää, jossa tuotetaan konsensusta siitä, mikä mielletään arvokkaaksi ja mikä ei-toivotuksi käytökseksi (Karkulehto 2011, s. 42).

Representaation käsitteellä viitataan tyypillisesti kahteen asiaan: esittämiseen ja edustamiseen (mm. Lahti 2002, s. 11; Rossi 2015, s. 75). Televisio-ohjelmien ja elokuvien representaatioita tarkasteltaessa nämä kaksi merkitystä kuitenkin kietoutuu toisiinsa ja niitä on vaikea erottaa. Representaatioiden tarkastelu vakiintui 1980-luvulla osaksi sekä kulttuurintutkimusta (Knuutila 2015, s. 10) että feminististä televisio-, elokuva- ja mediatutkimusta (Mäkelä, Puustinen & Ruoho 2006, s. 8). Elokuvia ja televisio-ohjelmia on lähestytty representaatiojärjestelmiä tuottavina medioina, jossa muokataan, haastetaan ja tarjotaan vaihtoehtoja ideaaleina pidetyille arvoille ja normeille. Tässä pro gradu -tutkielmassa käytän representaation käsitettä avuksi tarkastellessani, kuinka tilannekomioiden stereotyyppiset representaatiot voivat vaikuttaa tapoihin mieltää todellisuutta ja kuinka ne muokkaavat käsityksiämme kohteistaan (Karkulehto ym. 2012, s. 23).

Tilannekomedia on hyvin muotokeskeinen lajityyppi, jonka piirteet ja representaatiot ovat vakioituneita. Tilannekomioiden keskiössä on aina ”perhe”, joten myös kysymys sukupuolten stereotyyppisistä representaatioista on oleellinen. Tutkimuksessani tarkastelen miten eri huumori- ja komediatutkijat ovat käsitelleet tilannekomedialle tyypillisiä piirteitä sekä kuinka komediantekijöille suunnatuissa oppaissa ohjataan näiden piirteiden käyttöä. Aineistoni avulla pyrin havainnollistamaan kuinka teoria ja käytäntö keskustelevat keskenään.

Koska koomisuus ja huumori ovat vahvasti sidoksissa kulloiseenkin kontekstiin, en pyri löytämään mitään yleispätevää vastausta siihen mikä olisi aina ja kaikkialla koomista. Sen sijaan keskitän voimani ”tapaustutkimukseen” *Sunnuntailounaaseen* ja *Moderneihin miehiin*. Pyrin kartoittamaan millä koomisen keinoilla, lajityypin konventioilla, stereotyyppisillä käsityksillä ja käytänteillä juuri näissä sarjoissa pyritään synnyttämään komiikkaa. Ja mitä siitä seuraa.

1.1 Aineistoesittely

Pro gradu -tutkielmani aineisto muodostuu kahden kotimaisen tilannekomediasarjan *Sunnuntailounas* sekä *Modernit miehet* ensimmäisistä tuotantokausista. *Sunnuntailounaan* ensimmäinen tuotantokausi käsittää kymmenen noin kaksikymmentä minuuttista jaksoa. *Modernit*

miehet ensimmäinen tuotantokausi sisältää puolestaan kaksitoista noin kaksikymmentäkolme minuuttista jaksoa.

Sunnuntailounaan ensimmäinen tuotantokausi on ilmestynyt vuonna 2018 ja sarjan 3. tuotantokausi julkaistaan marraskuussa 2020. *Modernit miehet* sarjan ensimmäinen tuotantokausi on ilmestynyt tammikuussa 2019, mutta kausi on kuvattu jo kesällä 2018. Sarjan 2. tuotantokausi ilmestyi keväällä 2020.

Sunnuntailounaan on tuottanut elokuva- ja televisiotuotantoyhtiö Yellow Films & TV ja sarjaa on levitetty MTV:n suoratoistopalvelussa C Moressa sekä MTV3 -kanavalla. *Modernit miehet* on tuottanut televisiotuotantoyhtiö Moskito Television ja sarjaa on levitetty Yle TV2:ssa sekä Yle Areenassa.

Sunnuntailounas

Sunnuntailounas on Atte Järvisen käsikirjoittama ja ohjaama Venla -palkittu tilannekomedia-sarja². *Sunnuntailounaan* kaava on mielenkiintoinen. Sarjan keskushenkilö ja kertoja on kolmekymppinen Eevi (Elena Leeva). Eevi kokoontuu kolmen aikuisen veljensä, Taavin (Santtu Karvonen), Severin (Samuli Niittymäki) ja Janin (Jarkko Niemi) kanssa, joka sunnuntai isänsä Taunon (Taneli Mäkelä) kotiin lounaalle. Jokaisen jakson alussa Eevi alkaa kertoa terapeutilleen, miten perheen edellinen sunnuntailounas on sujunut ja mitä edesottamuksia kullakin perheenjäsenellä on viikon aikana ollut. Terapeuttia ei ikinä nähdä, ainoastaan kuullaan. Eevi puhuu välillä suoraan kameralle, jonka voidaan ajatella edustavan terapeutin katsetta. Suoraan kameraan katsominen synnyttää vaikutelman, kuin Eevi katsoisi suoraan katsojaa silmiin. Tällä tavalla katsoja markkeerataan eräällä tavalla Eevin terapeutiksi. Katsoja kutsutaan mukaan sarjan todellisuuteen todistamaan Eevin kokemuksia. Itse lounas on takauma, tässä tapauksessa kertojan muisto. Eevin subjektiivisuus tapahtumiin nähden mahdollistaa melko fantastisetkin tapahtumat ja koomisen liioittelun.

Sunnuntailounas hyödyntää ensemble-sarjoista tuttua rakennetta. Vaikka Eevi onkin tarinan ”kokija”, hän ei ole aina jakson päähenkilö. Ensemble-sarjoissa on useita päähenkilöitä, joista tyypillisesti yksi tai useampi nostetaan vuorotellen aina kunkin jakson päähenkilöksi.

² *Sunnuntailounas* on palkittu kolmella Kultaisella Venlalla. Kaksi kertaa Vuoden komedia- ja sketsiohjelma kategoriassa vuosina 2018 ja 2019, sekä Atte Järvinen on palkittu sarjan tiimoilta vuoden käsikirjoittajan Kultaisella Venlalla vuonna 2018.

Käsikirjoittava John Vorhaus (1994, s. 58-74) esittelee teoksessaan *The Comic Toolbox* koomedian tarinatyyppejä. *Sunnuntailounas* edustaa *Keskushenkilö ja eksentrikot* -tarinatyyppiä. Eevi ei ole koominen henkilö, mutta häntä ympäröi joukko omituisia koomisia hahmoja. Kaikkien komedian hahmojen ei siis välttämättä tarvitse olla koomisesti tyypiteltyjä. Niin kutsutut ”tavalliset tallaat” edustavat katsojaa ja muistuttavat todellisen maailman reaali-teistä (Vacklin, Rosenvall & Nikkinen 2007e, s. 281; Vorhaus 1994, s. 59). Eevin tavallisuus luo kontrastin, jota vasten muiden hahmojen koomiset piirteet korostuvat.

Sunnuntailounaassa katse on annettu Eeville, joka tulkitsee veljiensä ja isänsä toimia todellisesta maailmasta käsin. Katse kulkee todellisen maailma perspektiivistä koomisen maailma tarkasteluun päin. Katsoja-terapeutin katse kotisohvalta sarjan maailmaan on osa tätä jatku-moa. Todellisen ja koomisen maailman välinen ristiriita on sarjan kantava koominen premissi.

Modernit miehet

Modernit miehet sarjan ensimmäistä tuotantokautta on ollut käsikirjoittamassa viiden käsikirjoittajan ryhmä. Kauden on ohjannut Jäppi Savolainen, joka on myös yksi käsikirjoittajista.

Modernit miehet sarjan rakenne on yksinkertaisempi kuin *Sunnuntailounaassa*. *Modernit miehet* on ensemblekomedia, jossa on neljä päähenkilöitä. Sarjan päähenkilöt Jarkko (Eero Milonoff), Matti (Iikka Forss), Pete (Jarkko Niemi) ja Tuomas (Tommi Rantamäki) ovat naapuruksia. Jaksoissa kehitellään tyypillisesti kolmea eri juonilinjaa, joissa aina yksi hahmoista nostetaan yhden juonilinjan päähenkilöksi. Juonet risteilevät ja saattavat kietoutua lopussa yhteen. Jokaisella hahmolla on oma koominen perspektiivinsä eli perusongelma, joka synnyttää koomisia tilanteita. Jarkko haluaisi olla naistenmies ja mediamoguli, mutta todellisuudessa hän on pubiruusuja iskevä taksikuski. Matti on kontrollifriikki ja äärettömän pihä, mutta joutuu jatkuvasti tilanteisiin, joissa langat karkaavat käsistä ja rahaa palaa. Tuomas on niin kiltti, että on päätenyt ex-vaimonsa ja tämän uuden puolison ”palvelijaksi”. Pete on aikuinen mies, mutta käyttäytyy kuin lapsi. Hän asuu äitinsä ja tämän tyttöystävän muodostamassa sateenkaariperheessä ja hänellä on teini-ikäisen mustavalkoinen maailmankuva. Miehet muodostavat keskenään monenlaisia koomisia vastapareja.

Toisin kuin *Sunnuntailounaassa*, *Moderneissa miehissä* ei rikota neljättä seinää, eikä sarjan kertomuksellisuutta muutenkaan korosteta. Kaiken kaikkiaan *Modernien miesten* sarjan koomiikka on melko konservatiivista ja totuttuja sukupuolistereotyyppejä korostavaa, mikä

tuntuu tosin olevan hyvin tekijäryhmän tiedossa. Sarjan nimi, *Modernit miehet*, sisältää jo itsessään ironisen latauksen.

1.2 Tutkimuskysymys ja -metodit

Lähestyn aiheitani kahden päätutkimuskysymyksen kautta.

1. Millaisilla keinoilla ja elementeillä kotimaisten tilannekomedioiden komiikkaa tehdään?
2. Millaisia merkityksiä kotimaisten tilannekomedioiden stereotyyppiset representaatiot tuottavat?

Pro gradu -tutkielmani analyysiosaa varten olen tarkastellut erilaisia media- ja kuvatutkimuksen metodeja, joiden pohjalta olen rakentanut omaa lähestymistapaani. Olen etsinyt vinkkejä ja vaikutteita Esa Väliwerrosen artikkelista *Mediatekstistä tulkintaan* (1998), Sanna Ojajärven artikkelista *Sukupuolten representaatiot parisuhdevisailuissa* (1998), Anita Sepän teoksesta *Kuvien tulkinta – Menetelmäopas kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin tulkitsijalle*, Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston verkkojulkaisusta *KvantiMOTV -Menetelmäopetuksen tietovarasto* sekä työni teoriataustan lähdekirjallisuuden hyödyntämistä lähestymistavoista. Aineiston tilannekomediaalisia piirteitä analysoidessani käytän apunani John Vorhausin komedian käsikirjoittamista käsittelevää teosta *The Comic Toolbox – How to Be Funny Even If You're Not* (1994) sekä Anders Vacklinin, Janne Rosenvallin ja Are Nikkisen käsikirjoitusopasta *Elokuvan runousoppia – Käsikirjoittamisen syventävät tiedot* (2007c). Työni kannalta keskeisiä käsitteitä ovat komiikka, tilannekomedia, representaatiot ja stereotyyppit.

Tutkimuskysymykseni ja työni teoreettinen viitekehys ovat ohjanneet minua hyödyntämään analyysissäni lajityyppi- ja representaatiotutkimuksen keinoja. Edellä mainittuja lähteitä apuna käyttäen olen luonut analyysikaavan, jonka puitteissa olen esittänyt aineistolleni liudan jatkokysymyksiä. Lähestyn aineistoani melko väljästi, vaikka olenkin pyrkinyt luomaan tietyt raamit analyysilleni. Keskiöön nousee tilannekomedian lajityypille ominaisten generisten piirteiden ja aineisoni tuottamien representaatioiden analyysi, sekä näiden stereotyyppisten representaatioiden mahdollisten kulttuuristen merkityksien havainnointi. Tutkimuksessani pyrin myös huomioimaan monipuolisesti eri audiovisuaalisen kerronnan keinot, jotka osallistuvat representaatioiden tuottamiseen ja merkityksellistämiseen.

Kehittelemäni analyysikaava on omaa tutkimustani viitoittava apuväline. En käy tutkimuksessani yksityiskohtaisesti läpi kaikkia analyysikaavani kohtia, mutta olen niitä pohtinut aineistoa purkaessani. Nostan tutkimuksessa käsittelyyn tutkimuskysymysteni kannalta oleellisimmat havainnot.

Analyysikaava

1. Perusasetelma ja lajityypin konventiot

- sarjan nimi
- alkuintro
- ohjelman rakenne
- aikatasot
- geneeriset juonet
- sarjan koominen premissi

2. Elokuvalliset keinot

- kuvaus ja kuvakoot
- leikkaus
- lavastus/ kuvausympäristö
- musiikki
- näyttelijät kuvassa

3. Hahmogalleriat

- keskushenkilöiden keskeiset piirteet (ikä, sukupuoli, perhe- ja seurustelusuhteet, seksuaalinen suuntautuminen, ulkonäkö, etnisyys, ammatti, luokka, puhetyyli ja -tapa)
- hahmon koominen perspektiivi
- hahmon tyyppi
- stereotyyppiset ominaisuudet ja piirteet

4. Teemat

- käsiteltävät teemat, arvot ja ideologiat
- huumorin konteksti
- arvojärjestyksiä tuottavat piirteet
- kulttuuriset myytit, koodit ja käsitykset
- huumorin mahdolliset motiivit ja niiden vaikutukset

1.3 Työn eteneminen

Ennen varsinaiseen tutkimusaineistooni ja aineistoanalyysiin pureutumista esittelen luvussa 2. *Mitä komiikka on?* erilaisia tämän pro gradu -tutkielman kannalta huomioitavia näkökulmia koomiseen, sekä avaan komiikan tunnistettavuuden merkitystä.

Luvussa 3. *Tilannekomedia lajityyppinä* esittelen tilannekomediaa televisio-ohjelmien lajityyppinä. Alaluvuissa paneudun jo hieman enemmän varsinaiseen tutkimusaineistooni ja esittelen tilannekomedian konventioiden käyttöä ja esiintymistä *Sunnuntailounaassa* ja *Moderneissa Miehistä*.

Luvussa 4. *Stereotyyppisten representaatioiden merkitykset* alkaa työni varsinainen analyysi-osa. Luvussa puran aineistoni osiin ja pyrin analysoimaan millaisia merkityksiä, arvoja ja ideologioita sarjojen representaatiot tuottavat ja välittävät.

Luvussa 5. *Johtopäätökset* esittelen aineistoni pohjalta syntyneitä johtopäätöksiä.

Luvussa 6. *Lopuksi* tarkastelen tutkimusaineistoni rajausta, analyysimetodini toimivuutta ja soveltamista.

2. MITÄ KOMIIKKA ON?

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen, millaisilla keinoilla tilannekomedia televisio-ohjelmien lajityyppinä pyrkii synnyttämään koomisia vaikutelmia. On siis syytä avata, mitä huumori ja komiikka oikeastaan ovat. Knuutila (2015, s. 8) esittelee artikkelissaan estetiikan puolella vakiintuneen käsityksen, jonka mukaan huumori on näkökulma koomiseen, joka puolestaan on tekstin tyylilaji. Sovellan pro gradu -tutkielmassani Knuutilan esittämää näkemystä ja tarkastelen tilannekomediaa komedian tyylilajina.

2.1 Teorioita koomiseen

Huumorin ja komiikan tutkimus on synnyttänyt muutamia vakiintuneita tutkimusteorioita. Jerry Palmer (1994, s. 60) esittelee teoksessaan *Taking Humour Seriously* kaksi eri teoriaa suhteessa komediaan ja huumoriin. Ensimmäinen teoria mukailee Henri Bergsoninkin (1994) teoksessaan *Nauru – tutkimus komiikan merkityksestä*, esittämää ajatusta, jossa komedian keinoilla yritetään sopeuttaa yksilöt yhteiskunnan normeihin. Toinen teoria käsittelee puolestaan sitä, kuinka komedian avulla voidaan pureutua yhteiskunnallisiin tabuihin. Lisäisin jälkimmäiseen myös kulttuuristen myyttien, kuten ydinperheideologian³ problematisoinnin.

Jarno Hietalahti (2018, s. 37-60) esittelee teoksessaan *Huumorin ja naurun filosofia* kolme huumorin vakiintunutta teoriaa: ylemmyys-, huojennus- ja yhteensopimattomuusteoriat. Ylemmyysteorian ytimessä on ajatus siitä, että toisten epäonnistumiselle nauraminen tuottaa naurajalle ylemmydentunteen, esimerkiksi erilaiset piilokameratyypiset formaatit hyödyntävät tätä ajatusta. Hietalahti (2018, s. 41) toteaa, että ylemmyysteorian mukainen komiikka on pääpiirteissään ilkeää, epähumaania ja muiden nöyryyttämiseen tähtäävää. Välttääkseen liiallista julmuutta monet komediantekijät käyttävät ylemmyysteorian mukaista komiikkaa alhaalta ylöspäin; ylempiarvoisille naljailu koetaan hyväksytyimmäksi, kuin heikommassa asemassa olevien pilkkaaminen (Hietalahti 2018, s. 56).

Huojennusteorian ajatuksena on, että katsoja samaistuu komedian kohteeseen ja tilanteeseen. Katsoja voi komedian avulla nauraa itselleen ja näin kokea huojennusta. Huojennusteoriassa yhteiskunta ja sen normiodotukset näyttävät ylivoimaisina. Yksilö on tuomittu

³ Valenius (2000, s. 159) tiivistää, että ydinperheideologian mukainen ideaaliperhe muodostuu miehestä, naisesta ja yhdestä tai useammasta lapsesta.

epäonnistumaan mahdottomien odotusten alttarilla. (Hietalahti 2018, s. 43-49.) Esimerkiksi monet sukupuolistereotyyppioista komediaa tekevät sketsiohjelmat⁴ hyödyntävät juuri tätä komedian piirrettä. Tilannekomedioiden henkilöiden sisäiset ristiriidat kulminoituvat usein jonkin ongelman ympärille (esimerkiksi riittämättömyyden tunne, vanhemmuuden haasteet, vaikeus muodostaa pysyvää parisuhdetta) ja niitä voi tarkastella huojennusteorian valossa.

Bergson (1994, s. 119-120) toteaa, että komedian kirjoittajan on alati tarkkailtava ympäristöään, koska kirjoittaja ei voi löytää koomisuutta itsestään. Bergsonin näkemys tuntuu olevan, ettei komedian tekijät, eivätkä katsojat voi nauraa itselleen koska komedia edellyttää epäietoisuutta omista sisäisistä ristiriidoista. Hietalahti (2018, s. 48) sitä vastoin viittaa Freudin ajatukseen, jonka mukaan itsensä ja omien puutteiden tunnistaminen ja niille nauraminen on huojentavaa ja yhteenkuuluvuutta rakentavaa. Aika lienee ajanut Bergsonin ajatuksen ohi, koska näkisin, että suuri osa nykykomediasta liittyy nimenomaan kirjoittajan ja katsojan omien koomisten piirteiden tunnistamiseen. Monet stand up -koomikot esimerkiksi vitsailevat nimenomaan omilla koomisilla piirteillään tai maailmankatsomuksillaan. Myös monet komediatelevisiosarjat perustuvat nimenomaan siihen, että katsoja voi tunnistaa omia piirteitään koomisissa henkilöissä ja nauraa näin myös itselleen. Tilannekomedioissa koomiset henkilöt eivät ole tietoisia omista sisäisistä ristiriidoistaan. Sitä vastoin tekijät ja katsojat ovat niistä hyvinkin tietoisia samoin kuin omien ristiriitajensa samankaltaisuudesta koomisen henkilön kanssa.

Yhteensopimattomuus- eli inkongruenssiteorian ajatus on, että komiikka syntyy asioiden välisistä ristiriitaisuuksista. Taustalla on näkemys, että maailmassa vallitsee jonkinlainen logiikka ja ”arkijärki”, joka komiikassa kyseenalaistetaan absurdin vaikutelman aikaansaamiseksi. (Hietalahti 2018, s. 49-55.)

Huumoriteoriat eivät ole toisiaan poissulkevia vaan ennemminkin toisiaan täydentäviä. *Sunnuntailounaassa* ja *Moderneissa miehissä* hyödynnetään näitä kaikkia, niin hahmojen kuin kohtausten rakentumisen osalta. Tämä ei kuitenkaan yksistään riitä. Juha Herkman (2000, s. 373-374) toteaa artikkelissaan *Huumori populaarin kentällä*, että vaikka jokin teos noudattaisikin koomisia teorioita se ei silti välttämättä onnistu todella olemaan koominen. Ongelmaksi muodostuu huumorin kokemuksellisuus ja kontekstisidonnaisuus (Herkman 2000, s. 374). Hyvässä komediassa on kyse paljon enemmän kuin pelkästä vitsistä. Hyvä komedia sijoittaa

⁴ Esimerkiksi kotimaiset sketsisarjat *Kätevä emäntä* (2004-2012) ja *Siskonpeti* (2014-2017).

vitsin tiettyyn paikkaan, osaksi jonkun tarinaa. Katsojan täytyy välittää tarinasta voidakseen nauraa. (Vorhaus 1994, s. 76.) Yksi toistuvasti esiin nouseva seikka komiikkaa tarkasteltaessa onkin kysymys komiikan tunnistettavuuden merkityksestä.

2.2 Komiikan tunnistettavuuden merkitys

Huumorintaju on sosiaalisissa suhteissa muodostuva ominaisuus, joka on sidoksissa ympäröivään aikaan ja yhteiskuntaan, jossa komediaa tehdään ja missä sitä katsotaan (Hietalahti 2015, s. 25). Huumorin käsittäminen heijastelee yhteisön ajattelutapoja ja jaettuja arvoja (Hietalahti 2018, s. 53; Kinnunen 1994, s. 20; Vorhaus 1994, s. 5-7). On löydettävissä myös universaaleja koomisia teemoja (kuten seksuaalisuus, me vs. muut, sukupuoliroolit, stereotyypit jne.), mutta näkökulma ja käsittelytapa voivat vaihdella suuresti eri aikoina ja eri kulttuurialueilla. Komedian tekijöiltä vaaditaan syvää ymmärrystä kohderyhmän kokemusmaailmasta. Minkä juuri tämä kohderyhmä voisi käsittää hauskaksi ja koomiseksi?

Pystymme ymmärtämään tilanteen koomisuuden koska se muistuttaa, jotain aikaisemmin näkemäämme (Bergson 1994, s. 48). Korhonen (2013, s. 12) toteaa, että tietyllä tavalla huumorilla voi ajatella olevan ”pedagogisia tavoitteita”. Korhonen viittaa huumoriin järjestelmänä, joka merkkää melko selvärajaisesti mikä on toivottavaa ja ei-toivottavaa käytöstä⁵. Median tuottamien kuvien edessä yksilö asemoi itsensä osaksi yhteiskuntaa ja antautuu asemoitavaksi. Median tuottama ”me” on se mittari, joka laittaa paikoilleen hyvät ja epäkelvot. (Lehtonen & Koivunen 2010, s. 240.)

Modernit Miehet sarjassa Pete asuu äitiensä kanssa. Pete on aikuinen, mutta käyttäytyy kuin lapsi. Lapsitapaisuus on hahmon hallitseva koominen perspektiivi. Tunnistamme Peten hahmossa peräkammarinpojan, joka on suomalaisissa kulttuurisissa kuvastoissa toistuvasti esiin nouseva tyyppi. Peten hahmon kautta aikuisen miehen liiallinen takertuminen äitiinsä merkitään ei-toivotuksi, naurettavaksi käytökseksi. Tämän kaltainen komiikka ei ehkä aukeaisi katsojalle, joka elää kulttuurissa ja yhteiskunnassa, jossa esimerkiksi ylisukupolviset kotitaloudet ovat tyypillisiä.

Kinnunen (1994, s. 64) puhuu ”relevantista yleisöstä” viitaten juuri siihen, että komiikan kohteeseen, komiikan kertojan ja kuulijan välillä täytyy olla jokin yhteys, joka mahdollistaa

⁵ Myös Palmer (1994) ja Bergson (1994) viittaavat tähän ajatukseen.

tunnistettavuuden. Tästä syystä tapakomedian koomisuus ei välttämättä välity toisen kulttuurialueen edustajalle. Mediakuvastoja tarkasteltaessa onkin syytä muistaa, että niiden tuottamien identiteettiasemien representaatioihin sisältyy stereotyyppittely, sekä erojen korostamisen ja häivyttämisen vaara (Karkulehto ym. 2012, s. 23). Paasonen (2010, s. 40) muistuttaa, että representaatiot tuottavat aktiivisesti yhteiskunnallisia merkityksiä. Komiikan tekijä ja komiikan kokijan on jaettava samanlaisia ajatuksia ja käsityksiä maailmasta ja sen arvoista. Tämä avaa oven myös näiden arvojen ja normien tarkastelulle (Hietalahti 2018, s. 60).

Karkeasti voisi sanoa, että komiikka tarvitsee kolme asiaa: 1) kohteen 2) komiikan tekijän, joka kiinnittää huomion kohteena olevien asioiden tai arvojen välisiin ristiriitoihin 3) yleisön, joka tulkitsee ristiriidat koomiseksi. Komedia syntyy näiden eri osatekijöiden vuorovaikutussuhteissa. Komediaa analysoidessa tulee kiinnittää huomiota kokonaisuuteen; miten nämä osatekijät yhdessä synnyttävät koomisen vaikutelman (Kinnunen 1994, s. 75). Vorhaus (1994, s. 5) ohjaa käsikirjoittajia löytämään ”totuuden” ja ”kivun”. ”Totuudella” Vorhaus viittaa yleisön, koomikon ja (tai) yhteisön yleisenä pitämään totuuteen maailmasta tai vitsin kohteena olevasta aiheesta. ”Kipu” on särö, joka kyseenalaistaa tämän ”totuuden”. Kyseessä on usein yleistyksien, tyyppittelyjen ja kategorisointien kyseenalaistaminen.

Sunnuntailounaan jaksossa *Idiootit*⁶ isä-Tauno on menettänyt ajokorttinsa ja hänen on pakko ajaa bussilla. Taunon käsitys on, että joukkoliikennettä käyttävät vain ”tyhmät, köyhät ja ne jotka on hävinny vedon”. Taunon vieressä bussissa istuu tummaihoisen nuori poika. Tauno alkaa yhtäkkiä luettelemaan tunnettujen tummaihoisten nimiä (Bob Marley, Eddie Murphy, Obama). Vierustoveri katsoo Taunoa hämmentyneenä.

Tauno ”Mähän en nää värejä. Itseasiassa helvetin hienoo tutustuu mamujen-
giin tällee niinku tsillisti.”

Poika katsoo Taunoa kyllästyneenä.

Tauno ”Mistä sä oot?”

Poika ”Mä oon Vantaalta.”

Tauno hämmentyy.

Tauno ”Eee... mut alun perin...?”

Poika ”No alun perin mä oon Pihlajamäeltä.”

Tauno ”Okei!”

⁶ 1. tuotantokauden 8. jakso.

Tauno nyökyttelee, mutta on edelleen hämmentynyt.

Tauno ”*Mut siis oikeesti?*”

Poika (kyllästyneenä) ”*No mun isä on Ghanasta.*”

Tauno (innostuu) ”*Okei. Ghana yeah! Vuvuzela. Mähän tunnen aika paljon jengii...*”

Tauno miettii. Ei tule ketään mieleen.

Tauno ”*Tunnen yhen kaverin, joka oli Keniasta. Theodor. Tunnetko?*”

Kohtaus on hyvin tilannekomediamainen. Lyhyessä kohtauksessa huumorin kohteeksi on nostettu sosiaalisessa todellisuudessa vallitsevia etnisyyteen liittyviä stereotyyppittelyyn perustuvia oletuksia. Kohtauksen ristiriitaisuutta kasvatetaan Taunon heittelemillä nimillä, mutta myös sillä, että Tauno ei tajua ”mamujengi” oletuksensa ja pojan puheiden välistä ristiriitaa. Kohtaus ei poraudu kovinkaan syvälle, mutta osoittaa tiettyjen ennakkoluuloisten ja stereotyyppisten ajattelurakenteiden olemassaolon, jonka katsoja pystyy tunnistamaan todennäköisesti myös omassa sosiaalisessa kokemusmaailmassaan.

Kohtauksen ”totuus” on, että yhteiskunnassamme esiintyy vahvoja kulttuurisia myyttejä siitä, millainen on ”oikea suomalainen”. ”Kipu” on puolestaan se, että puhe ”oikeasta suomalaisuudesta” luo alistus- ja valtajärjestelmiä, jotka rajaavat ulos ne, jotka eivät lukeudu mukaan kulttuurissa tuotettuihin käsityksiin ”oikeasta suomalaisuudesta”. Näin ollen puhe ”oikeasta suomalaisuudesta” on itseasiassa varsin usein toiseuttamiseen tähtäävää piilorasismia.

3. TILANNEKOMEDIA LAJITYYPPINÄ

Tilannekomedia eli sitcom (situation comedy) on yksi televisio-ohjelmien lajityypeistä. Nimensä mukaisesti tilannekomedioissa komiikka syntyy koomisten henkilöhahmojen reagoimissa yllättävästi (usein verbaalisesti nokkelalla tavalla) erilaisiin vaihtuviin tilanteisiin. Tilannekomedian juuret ulottuvat radiokuunnelmiin ja stand up -komiikkaan (Vacklin ym. 2007e, s. 292) ja se on merkittävä osa etenkin angloamerikkalaista televisiokulttuuria.

Lajityyppien syntymiselle oleellista on, että tiettyyn lajityyppiin eli genreen kuuluvat teokset perustuvat keskenään samankaltaisille konventioille. Lajityyppi toimii eräänlaisena viitekehystenä ja merkkijärjestelmänä sekä sarjan tekijöille, että katsojille. (Vacklin & Nikkinen 2007d, s. 189.) Genret kierrättävät lajityypille ominaisia, jopa stereotyyppisiksi muodostuvia tapahtumia ja henkilöhahmoja. On tekijöiden kekseliäisyydestä kiinni, kuinka luovasti he heittäytyvät rikkomaan tai varioimaan lajityypin konventioita sekä sekoittamaan eri lajityyppejä keskenään.

Tilannekomedia on puhtaimmillaan kaksi- tai kolminäytöksinen suljetuista tilanteista muodostuva, niin kutsuttu ”jaksosarja”, jossa jokainen jakso muodostaa itsenäisen kokonaisuuden, episodin (Nikkinen & Vacklin 2011, s. 13). Jokaisen jakson alussa sarjan perustilanne horjuu. Syntyy ongelma tai pari (A, B ja C juonet), jotka ratkaistaan jakson aikana. Tilanne palautuu ennallaan: palataan perustilanteeseen (Valenius 2000, s. 164). Tilannekomedioissa on oleellista, että hahmot eivät opi eivätkä kehity. Kun hahmot ovat autuaan tietämättömiä omista sisäisistä ristiriidoistaan, he eivät pyri muuttamaan käytöstään. Tilanne pysyy muuttumattomana ja mahdollistaa hahmojen päätyksen kerta toisensa jälkeen samankaltaisiin tilanteisiin. Tätä kutsutaan reset-nappi -efektiksi (Nikkinen ym. 2011, s. 13). Ajan saatossa lähes kaikki tilannekomediat ovat kuitenkin kehittyneet jatkuvajuonisempaan suuntaan luoden eräänlaisia sarjahybridejä. Sarjahybrideissä yhdistellään erilaisia lajityyppejä ja tilannekomedioille tyypillinen episodimaisuus saa seurakseen esimerkiksi useiden tuotantokausien läpi kulkevia romanttisia juonilinjoja⁷.

Henri Bergson (1994, s. 51-94) kuvaili teoksessaan *Nauru – tutkimus komiikan merkityksestä* jo yli sata vuotta sitten tilannekomedian keskeiset elementit; toisteisuus, ”perhe” ja kaava. Edellä mainitsemani perustilanne on tilannekomedian toisteisuuden perustuvan kaavan

⁷ Esimerkiksi sarjoissa *Frendit* (Friends, 1994-2004) ja *Frasier* (1993-2004) oli pitkiä, useiden tuotantokausien läpi kulkevia romanttisia juonilinjoja.

keskiössä. Perustilanteella tarkoitetaan rauhallista hetkeä jokaisen jakson alussa, jolloin ongelmia ei ole vielä ilmaantunut ja lopussa, jolloin ongelmat on jo ratkaistu. Tilannekomedioissa henkilöt ponnistelevat uupumatta, mutta palaavat episodin lopussa aina takaisin lähtöpisteeseen.

Tilannekomedian ”perhe” muodostuu sarjan keskushenkilöistä. (Vacklin ym. 2007e, 280). Perheen käsite juontaa yhdysvaltalaisen televisiotilannekomedian alkujuurille, jossa tilannekomediat keskittyivät pitkään ydinperheiden ympärille⁸ (Valenius 2000, s. 165-166). Sitten ydinperhe on saanut väistyä kirjavamman ”perhekäsityksen” tieltä. Tilannekomedian perhe voi muodostua oikeasta perheestä (ks. *Sunnuntailounas*, 2018-) työkaveruksista (esim. *Pasila*, 2007-2013), ystäväistä (esim. *Frendit*) tai vaikkapa naapureista (ks. *Modernit miehet*, 2019-). Pääasia on, että perhe pysyy kasassa, tapahtui mitä tahansa. *Sunnuntailounaan* perhe muodostuu eläkkeellä olevasta isästä ja kolmesta aikuisesta lapsesta. Perhe on jatkuvasti napit vastakkain, mutta velvollisuudentunnosta aikuiset lapset palaavat isänsä luo joka sunnuntai. *Moderneissa miehissä* perhe muodostuu keskenään samaa ikäpolvea edustavista naapuruksista, jotka asuvat samalla pienellä, syrjäisellä lähiöalueella ja törmäävät toisiinsa jatkuvasti.

Tilannekomediat ovat pääsääntöisesti suunnattu laajalle yleisölle, joten niiden tuottama komiikka on varsin helppotajuista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tilannekomediat onnistuisivat automaattisesti viihdyttämään kaikkia. Tilanne saattaa olla jopa päinvastainen; kliseinen, stereotyyppinen ja arkinen tilannekomedia paljastaa nopeasti, milloin se yrittää olla hauska. Kaavamaisuus ja tilanteiden toisintaminen syö helposti koomisuuden terävimmän kärjen; yllättävän ja ristiriitaisen näkökulman tuttuun tilanteeseen. Tilannekomedia valtaviihteenä pyrkii myös piilottamaan omat sisäänrakennetut arvoasetelmansa, jottei se poissulkisi ketään katsojaryhmiä. Arvoasetelmia tilannekomedioista kuitenkin löytyy ja monesti vielä varsin vanhoillisia. Tilannekomedioissa katsojakin saattaa joutua stereotyyppittelyn kautta naurun kohteeksi. Tältä osin tilannekomedian synnyttämä nauru vertautuu karnevalistiseen nauruperinteeseen (Bathin 1995, s. 13).

⁸ Toisin kuin esimerkiksi Isossa-Britanniassa, jossa tilannekomediat on sijoitettu useimmiten työpaikoille ja pubeihin. Ero kuvaa todennäköisesti myös maiden erilaista poliittista tilannetta. Yhdysvalloissa on tyypillisesti pyritty häivyttämään luokkaeroja (Kivimäki 2008, s. 5), kun taas Isossa-Britanniassa ajatus luokkayhteiskunnasta on ollut selvemmin läsnä. (Valenius 2000, s. 165-176.).

3.1 Tilannekomedian konventiot

Kaiken komiikan ytimessä on vahva koominen premissi. Koominen premissi tarkoittaa ristiriitaa eli perusongelmaa: välimatkaa koomisen ja todellisen maailman välillä. (Vorhaus 1994, s. 19.) Koominen premissi on ikään kuin näkökulmanvaihdos todellisuuteen, jonka kautta on mahdollista tarkastella ja kyseenalaistaa kulttuurissa vallitsevia käytänteitä ja normeja (Hietalahti 2015, s. 20-21; Kinnunen 1994, s. 19). Mitä suuremmaksi maailmojen välinen konflikti kasvaa sitä kiinnostavammaksi premissi muuttuu (Vorhaus 1994, s. 19-22).

Sunnuntailounaan koominen premissi ja keskeinen konflikti määrittyy sarjan tarinatyyppissä; *Keskushenkilö ja eksentrikot*. Eevi tarkastelee tilanteita todellisuuden kaltaisesta maailmasta käsin, kun taas hänen perheenjäsenensä omista koomisista perspektiiveistään. *Sunnuntailounaan* koominen premissi esitellään jo sarjan alkutekstijaksossa, jossa Eevi katsoo kyllästyneenä suoraan kameraan (katsojaan) veljiensä ja isänsä sikaillessa ympärillä. Vacklin ym. (2007e, s. 280) toteavat, että komedian henkilöiden luonteet määräytyvät keskushenkilön luonteen mukaan. *Sunnuntailounaassa* Eevin tavallisuus merkkää muut perheenjäsenet koomisiksi henkilöiksi.

Modernit miehet sarjan koomiseen premissiin viitataan jo sarjan nimessä. Sarjan keskushenkilöt ovat keski-ikäistyviä miehiä, jotka keikkuvat modernin ja perinteisen mieheyden taitekohdassa. *Modernit miehet* sarjan tarinatyyppi on *ensemble-komedia*. Sarjan koominen premissi toteutuu sarjan keskushenkilöiden keskenään muodostamien vastaparihenkilöiden välisistä konflikteista ja henkilöiden ristiriidoista suhteessa ympäröivään todellisuuteen. Jarkko esimerkiksi muodostaa vastaparin kaikille muille sarjan miehille. Jarkko vs. Pete: Jarkko on lihaa syövä hedonisti Pete vegaani maailmanparantaja. Jarkko vs. Matti: Jarkko on sinkku ja hetero, Matti heteroavioliitossa elävä mies, jolla on homoseksiiin liittyviä fantasioita. Jarkko vs. Tuomas: Jarkko on rivouksia lateleva naistenkaataja. Tuomas on romantikko, mutta ei tahdo löytää treffiseuraa.

Molemmissa sarjoissa keskushenkilömiehet ovat koomisesti tyypiteltyjä ja sarjojen naishahmot edustavat ikään kuin todellisen, koomisen maailman ulkopuolista katsetta. Poikkeuksena *Modernit miehet* sarjan Pihla, joka on koominen naishahmo. Hietalahti (2018, s. 54) toteaa kuitenkin, että ristiriitoja ei saa olla liikaa vaan pohjalla tulee olla jonkinlainen järki, jota vasten ristiriidat on mahdollista nähdä koomisina. Koomisten ja ei koomisten hahmojen sekoittaminen luo ristiriitaa, mutta samalla muistuttaa todellisen maailman lainalaisuuksista.

Tilannekomedia on rakenteeltaan kaavamainen ja toisteinen. Toistoa tapahtuu monella eri tasolla. Jakojen syklinen rakenne toistuu, koomisten kohtausten rakenne toistuu sekä hahmojen tapa reagoida tunnistettaviin tilanteisiin, toistuu. Tiettyjen elementtien jatkuva toisto muodostaa sarjalle ominaisen mallin, tukee sarjan koomista premissiä ja hahmojen koomisia perspektiivejä.

Sunnuntailounaan jaksot koostuvat samoista toistuvista tilanteista. *Sunnuntailounaassa* itse lounas on takauma ja Eevin terapia sarjan perustilanne. Jokaisen jakson alussa ja lopussa Eevi on terapiassa ja kertoo mitä perheen sunnuntailounaalla on tapahtunut. Jakson alku on tavaltaan jo sulkeuma, joka paljastaa, että lounaasta on jälleen selvitty uuteen viikkoon. Terapia ja takaumat jaksottavat jokaista jaksoa, muodostaen sarjan kaavan ja toisteisuuden. Lisäksi jokaisella sarjan hahmolla on oma toistuva koominen tilanne, joka on myös kytköksissä hahmon koomiseen perspektiiviin⁹. Taavin toistuva tilanne on lastenvalvojakäynnit. Tauno yrittää toteuttaa tehtävälistaansa. Severillä on mielikuvituksellisia urahaaveita ja Janin usko itseensä väärinymmärrettynä näyttelijänerona vie hänet toistuvasti samankaltaisiin koomisiin tilanteisiin.

Jatkuva toisteisuus synnyttää draamallista ironiaa. Katsoja tietää mitä on tulossa ja usein aikaisemmin ja enemmän kuin sarjan henkilöt. Kinnunen (1994, s. 140-141) huomauttaa, että draamallinen ironia edellyttää, että katsoja hahmottaa kertomuksen kaavan. Draamallinen ironia on osa *Sunnuntailounaan* perustilannetta. *Sunnuntailounaassa* liikutaan kolmella eri aikatasolla; ensimmäinen taso, Eevin terapia, edustaa nykyisyyttä. Toinen taso, lounas, edellisen viikon sunnuntaita. Kolmas taso sijoittuu jonnekin lähimenneisyyteen. Katsoja seuraa tarinaa, joka on jo tapahtunut sarjan henkilöille. Eevi on kertoja, joka esittelee ja kommentoi tilanteita ironisesti. Esittelyn jälkeen siirrytään takaumaan, jonka lopputulema on siis jo katsojan tiedossa tai vähintäänkin pääteltävissä. Katsoja voi syventyä nauttimaan hahmojen turhista ponnisteluista – pian palataan takaisin lähtötilanteeseen.

Sunnuntailounaan rakenteessa erityisen kiinnostavaa on, että muiden kertoessa viikostaan, he eivät kerro tarinaansa katsojalle vaan Eeville. *Sunnuntailounaan* toinen ja kolmas taso on Eevin subjektiivisen kerronnan tulos ja katsojalle kuratoitu versio ja tulkinta. Rakenne mahdollistaa fantastisetkin tapahtumat. Sarjan ensimmäisellä aikatasolla, terapiassa, katsoja on ikään kuin tilanteessa läsnä yhtä aikaa Eevin kanssa. Eevi alkaa kertoa ja tässä vaiheessa

⁹ Esittelen hahmojen koomisia perspektiivejä tarkemmin luvussa *Tyypit ja stereotyypit*.

katsoja/kuuntelija voi päättää kuinka luotettavana hän pitää Eevin kertomusta. Sarjan kaksi muuta tasoa voidaan ajatella edustavan myös katsojan omaa mielikuvitusta. Tulkintaa siitä, kuinka ihminen visualisoi mielessään kuulemaansa tarinaa.

Modernit Miehet sarjassa ei ole aikatasohyppelyä, vaan tapahtumat etenevät lineaarisesti. Sarjassa leikkaukset A-, B- ja mahdollisen C-juonen välillä ovat tyypillisiä ja monesti juonet liittyvät jossain kohtaa jaksoa. Juonet etenevät kuitenkin koko ajan samalla aikatasolla. *Modernit Miehet* sarjassa draamallista ironiaa rakennetaan hyvin perinteisesti, pääasiassa erilaisen väärinkäsityksien kautta. Sarjan keskushenkilöt tekevät vääriä tulkintoja ja ajautuvat kiusallisiin tilanteisiin. Henkilöt toimivat aina luonteidensa ja koomisten perspektiiviensä mukaisesti, joten katsojan on helppo päätellä mihin suuntaan tilanne etenee. Kun rahoilleen maksimaalista hyötyä haluava Matti houkuttelee lounaalle buffet-ravintolaan katsoja saattaa arvata, että Matti yrittää syödä noutopöydän tyhjäksi.

Tyypit ja stereotyypit

Siinä missä koominen premissi on koko tarinamaailmaa koskeva peruskysymys, jokaisella komedian hahmolla on oma, henkilökohtainen peruskysymyksensä, koominen perspektiivinsä. Koominen perspektiivi on hahmon tärkein ominaisuus, uniikki tapa tarkastella maailmaa ja hahmon liikkeelle paneva voima. Usein tämä koominen perspektiivi synnyttää jonkinlaisen normirikkomuksen ja korostaa hahmon sopeutumattomuutta suhteessa ympäröivään todellisuuteen kasvattaen hahmon ja maailman välistä konfliktia. (Vorhaus 1994, s. 31.)

Tunnistettavuuden vaade ylittää kuitenkin myös tilannekomedian hahmoihin. Koomisten representaatioiden tarkastelussa erilaiset tyypit, tyypittelyt ja niiden käyttö onkin keskeisessä osassa. Hyödynnän analyysissäni Richard Dyerin (2002, s. 48) näkökulmaa tyypeihin: ”Tyypit ovat mikä tahansa hahmo, joka rakentuu muutamien välittömästi tunnistettavien ja määrävien piirteiden varaan. Piirteet eivät muutu tai ”kehity” kerronnan kuluessa ja ne viittaavat yleisiin, inhimillisessä maailmassa toistuviin yksityiskohtiin...”.

Vacklin ym. (2007e, s. 283-284) esittelevät Scott Seditan¹⁰ määrittelemät kahdeksan tilannekomedian vakiotyyppiä: *fiksu, rakastettava luuseri, neurootikko, tyhmä, kusipää, naistenmies/miestennielijä, materialisti ja omissa maailmoissaan olija*. Tunnistettavuuden ansiosta

¹⁰ Scott Sedita (2005): *The Eight Characters of Comedy. A Guide to Sitcom Acting and Writing*. Los Angeles: Atides Publishing.

hahmoja ei tarvitse esitellä jatkuvasti katsojille, mikä mahdollistaa sarjan episodimaisen seuraamisen. Oleellista ei ole esimerkiksi henkilöhahmojen välisten sukulaissuhteiden hahmottaminen, vaan komiikka syntyy tunnistettavien hahmojen tavasta reagoida tunnistettaviin tilanteisiin yllättävällä tavalla fyysisesti tai dialogin kautta (Vacklin ym.2007e, s. 292). Tunnistettavia vakiotyyppejä voidaan varioida esimerkiksi yhdistelemällä hahmoissa eri vakiotyyppien piirteitä, sekä luomalla hahmolle kiinnostava ja yllättävä koominen perspektiivi¹¹

Mediarepresentaatioissa tyyppi on osa teoksen esteettistä rakentumista ja stereotyyppi on ikään kuin tyypin ankkuri sosiaalisesti konstruoituvaan todellisuuteen. Tietyn stereotyypin valikoitumisessa osaksi koomista tyyppiä on tärkeää huomioida stereotyypin sisältämä implisiittinen kertomus ja millaiseen kontekstiin tämä asetetaan. (Dyer 2002, s. 48-51.) Esimerkiksi vakiotyyppi *naistenmies* pitää sisällään *pelimies* stereotyypin ja tähän stereotyyppiin sisältyvän implisiittisen kertomuksen. Ensinnäkin se viittaa miessukupuoleen ja toimijuuteen – pelaavaan mieheen. Pelimies pelaa naisilla, joten stereotyyppi luo oletuksen heteroseksuaalisuudesta. Nainen on passiivisena objekti, mikä korostaa miehen valta-asemaa suhteessa pelinappulana toimivaan naiseen. Pelimies on hierarkiassa ylempänä kuin muut miehet, koska hänellä on seksuaalista vetovoimaa, joka viittaa maskuliinisuuteen, karismaan ja kestävyYTEEN. Pelimies tarvitsee pelikentän, joka vie ajatukset yökerhoihin ja jonkinlaiseen luksuselämään. Pelimiehellä on siis oletettavasti myös rahaa, jonka ansiosta hän voi elää yltäkylläistä elämää. Raha korostaa yhteiskunnallista valta-asemaa. Seksuaalinen viriiliys, itsenäisyys, varallisuus, kunnianhimo ja karisma ovat kaikki piirteitä, jotka mielletään tyypillisesti ihanteellisiksi maskuliinisuuden ja miehisyuden piirteiksi. Jopa tavoiteltaviksi ominaisuuksiksi. Sen sijaan seksuaalisesti aktiivisen itsenäisen naisen yhteiskunnalliset merkitykset on koettu aivan päinvas-
taisiksi ja ei-toivotuiksi. Pelimies stereotyypin toksinen maskuliinisuus ja toisaalta seksuaalisesti aktiivisten naisten kuvaaminen ”huonoina naisina” alkaa onneksi näyttäytyä jo aika vanhanaikaiselta, vaikka mediarepresentaatioissa nämä stereotyypit vielä toistuvasti esiintyvätkin.

Vakiotyyppien käyttöön sisältyy todellisia ihmisryhmiä koskevien stereotyyppisten representaatioiden toisintamisen vaara. Kiinnostavaa on miten vakiotyyppi ottaa kantaa mahdolliseen stereotyyppisen sisältönsä implisiittiseen kertomukseen. Esimerkiksi esitetäänkö *naistenmies*

¹¹ Esittelen *Sunnuntailounaan* ja *Modernien miesten* tyyppisiä ja hahmojen koomisia perspektiivejä tarkemmin tutkimukseni analyysiluvussa 4. *Stereotyyppisten representaatioiden merkitykset*.

upeana luomakunnankruununa¹² ja itsellinen menestyvä nainen *miestennielijänä* vai pyritäänkö vakiotyyppin kautta kyseenalaistamaan tämä kertomus. Esimerkiksi *Modernien Miesten* Jarkko on *naistenmies*. Jarkko ei kuitenkaan ole ammatillisessa mielessä menestynyt eikä varakas. Jarkon hahmon komiikka perustuu siihen, että hän valehtelee iskemilleen naisille ja muille miehille olevansa stereotyyppinen pelimies, koska pitää stereotyyppiin liitettyjä ominaisuuksia tavoittelemisen arvoisina.

Stereotyyppien ongelmallisuus

Tilannekomediat suorastaan tarvitsevat stereotyyppisiä representaatioita. Stereotyyppinen, tunnistettava hahmo kertoo katsojalle heti, miten hahmo tulee toimimaan ja reagoimaan tietyissä tilanteissa, mikä luo osaltaan draamallista ironiaa. Komiikan teon välineenä draamallinen ironia ohjaa katsojan huomion niihin asioihin joihin tekijä haluaa. (Kinnunen 1994, s. 156-158.) Esimerkiksi *naistenmies* -hahmo yrittää iskeä naisia tilanteessa kuin tilanteessa, vaikkapa lesken hautajaisista. Näin stereotyyppin mukainen vakiotyyppi ja draamallinen ironia ovat osa tilanteen koomisuutta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että stereotyyppisiä olisi tyydyttävä toistamaan vain totutulla tavalla (Rossi 2015, s. 87).

Stereotyyppit ovat useimmiten yksilöityjä, mutta samalla koko ryhmää koskevia tyyppittelyjä (Rossi 2015, s. 86), joihin sisältyy paljon tunteita, mielikuvia ja ideologisia latauksia. Tästä syystä stereotyyppit saavat myös herkästi (identiteetti)poliittisia ulottuvuuksia. Identiteetit rakentuvat pitkälti rajaamisen kautta; mihin ryhmään (esimerkiksi sukupuoli, luokka, etnisyys) kuulun ja ennen muuta; mihin ryhmään en kuulu (Hall 1999, s. 11). Stereotyyppien on ajateltu kertovat mitkä asiat on mielletty yleisesti hyväksytyiksi mielipiteiksi ja käsityksiksi ”meistä” ja ”muista” (Dyer 2002, s. 50). Dyer (2002, s. 50) kyseenalaistaa näkemyksen ja esittää, että ehkä stereotyyppit eivät kerrokaan yleisistä mielipiteistä vaan synnyttävät niitä. Selvästi kyse on kuitenkin ennemminkin eräänlaisesta kehästä, jossa stereotyyppit ja vallitsevat käsitykset ruokkivat toisiaan. Identiteetit rakentuvat näissä sosiokulttuurisissa valtasuhteissa, joissa tuotetaan konsensusta siitä millainen ja miten oikeanlaisen ihmisen tulisi toimia (Koivunen 2006, s. 81; Rossi 2015, s.131). Lehtonen ja Koivunen (2010, s. 241) toteavat, että ”Näin minän ja meidän rakentuminen ja itsensä ja muiden normittaminen nivELYvät toisiinsa.”. Media

¹² Esimerkiksi tilannekomediasarjassa *Ensisilmäyksellä* (How I Met Your Mother, 2005-2014) *naistenmies* Barney Stinsonin hahmo on rakennettu Pelimies -stereotyyppin implisiittisen kertomuksen varaan.

osallistuu representaatioidensa kautta mielikuvien, ulossulkemisten, ”haaveminän” ja stereotyyppien tuottamiseen.

Stereotyyppien käyttämisessä ei sinänsä ole mitään pahaa. Ongelmalliseksi asian tekee se, että ei välttämättä tiedosteta millaisten yhteiskunnallisten valtasuhteiden tuloksena stereotyyppien kaltaiset ilmiöt muodostuvat ja kenen agenda ne ajavat. (Dyer 2002, s. 46-47.) Stereotyyppien eriarvoistavia rakenteita tulisi pyrkiä aktiivisesti purkamaan (Rossi 2015, s. 162).

Komedian tekijöiden tulee olla tarkkana hyödyntäessään stereotyyppejä. Komedia ja huumori ovat aina tietyille yleisöille suunnattuja ja hyödyntävät tietyssä kulttuurissa eläviä stereotyyppittelyjä. Komiikan eettistä puolta tarkasteltaessa ei riitä, että vain kohdeyleisö nauraa vitsille. Olisi huomioitava myös loukkaako vitsi komiikan kohteeksi joutunutta. Keskiöön nousee kysymys huumorin motiiveista ja millaisia vaikutuksia niillä saattaa olla. (Hietalahti 2018, s. 231.)

Länsimaissa huumori ja vapaus linkittyvät vahvasti yhteen. Vaateena on ollut, että sananvapauden nimissä kaikista asioista pitää voida tehdä pilaa. Hietalahti (2015, s. 22) huomauttaa, että monesti keskustelussa unohdetaan, että vapaus ei ole sama asia kuin vastuuttomuus; sananvapauden nimissä on väännetty vitsejä, joiden tarkoitus on loukata esimerkiksi tiettyjä ihmisryhmiä tai uskontokuntien edustajia. Puhujat ovat vedonneet vitsailuun ja sananvapauteen, eivätkä ole halunneet kantaa vastuuta vitsiensä sisällöstä. Korhonen (2013, s. 12-13) esittää, että huumorin kautta on mahdollista julkituoda sellaisiakin mielipiteitä ja ajatusmalleja, joita vakavammissa lajityypeissä ei kehdattaisi esittää. Tämän kaltaisia on esimerkiksi juuri avoimen rasistiset tai misogyniset vitsit. Toisaalta täytyy huomioida, että suljetummassa yhteiskunnissa huumori ja komiikka ovat olleet niitä areenoita, joissa on ollut mahdollista esittää edes jonkinlaista yhteiskuntakritiikkiä. Silloin huumori on edustanut sorrettujen ääntä – ei sortoa.

Suomessa erilaisiin etnisiin ryhmiin kohdistuvien stereotyyppisten vitsien ongelmallisuudesta on puhuttu 1990-luvulta lähtien (Herkman 2000, s.381). 2010-luvulla voimistunut tasa-arvoajattelu, #metoo -liike, ajatus etnisestä omimisesta ja black lives matter -liike (muun muassa), ovat onnistuneet kiinnittämään entisestään huomion tämän tyyppiseen alistavaan ja syrjivään representointitapaan. Julkisessa keskustelussa on nostettu esiin kysymyksiä siitä kuka, miten ja missä representoidaan.

Elokuvalliset keinot

Tilannekomedioissa elokuvallisten keinojen käytön pääpaino on antaa katsojalle mahdollisimman selkeän kuvan koomisesta tilanteesta. Tilannekomedioissa suositaan suuria kuvakokoja, jotta katsoja voi seurata tilannetta kokonaisuudessaan. Lähikuvat henkilöiden kasvoista ovat harvinaisia. Jos henkilö joutuu esimerkiksi pulaan, tilannekomedia hakee herkästi vaikutteita fyysisestä komediasta ja slapstickista. Kuvissa on myös monesti useampi henkilö kerrallaan. Tämä tukee osaltaan sitä, että tilannekomedian henkilöt pysyvät tyyppinä eivätkä yksilöidy intiimien kuvakokojen avulla.

Tilannekomediat on perinteisesti kuvattu studiossa vakiolavasteissa¹³ ja aikoinaan jopa elävän yleisön edessä (Vacklin ym. 2007e, s. 292). Tästä syystä kameroiden paikat ovat olleet ennalta määriteltyjä eikä kamera ole pystynyt kääntymään esimerkiksi kovin pitkälle paljastamatta ”mihin maailma loppuu”. Tilannekomedian tila ja lavasteet muistuttavatkin monessa suhteessa teatterin näyttämöä.

Tilannekomedioissa leikkaus on tyypillisesti hyvin yksinkertaista. Leikkauksilla siirrytään lähinnä henkilöistä tai paikoista toisiin. Leikkauskohdat on pyritty toteuttamaan melko huomaamattomasti ja leikkauksen tavoitteena, samoin kuin kuvauksen, on antaa mahdollisimman kattava kuva tilanteesta.

Tilannekomedioissa ei käytetä henkilöiden instrumentaalisia teemamusiikkeja. Musiikki on yleensä sen sijaan teemoiteltu tunnelman tai tilanteen mukaan (vaara, romantiikka, nolostuminen jne.) tukemaan draamallista ironiaa tai markkeeraamaan kohtauksen vaihtumista.

Kaiken kaikkiaan voisi sanoa, että tilannekomedian hahmojen yksilöllisyyttä ei pyritä rakentamaan kuvauksen, leikkauksen tai äänen avulla vaan keskiössä on kuvata tilanne mahdollisimman selkeästi, jotta tilannekomedialle tyypillisemmät tavat synnyttää komiikkaa pääsevät oikeuksiinsa. Näitä keinoja on replikointi ja reagointi. Henkilöitä rakennetaan siis enemmänkin juuri erilaisten tyypittelyjen, näyttelijäntyön¹⁴, - ohjauksen, puvustuksen ja dialogin kautta ja tarinaa tilannekomedioiden geneeristen juonikuvioiden avulla.

Sunnuntailounas noudattaa tilannekomedialle tyypillisiä kerronnan keinoja tarkemmin, kuin *Modernit miehet*. *Sunnuntailounaassa* tilanteisiin mennään monesti niin kutsutun

¹³ Esimerkiksi perheen olohuoneessa.

¹⁴ Bergson (1994, s. 102-104) huomauttaa, että komediassa näyttelijän eleet ovat keskeisessä osassa.

esittelykuvan¹⁵ kautta. Esittelykuva on eräänlainen ankkurointikuva, jolla tapahtumat sidotaan laajemmin johonkin paikkaan. Tyypillisesti esittelykuva on laajakuva esimerkiksi kaupungista tai kaupunginosasta, johon sarjan tapahtumat sijoittuvat. *Sunnuntailounaan* toistuvat esittelykuvat esittävät taloa, jossa Eevin terapeutin vastaanotto sijaitsee, sekä Taunon kotitaloa, jossa perhe viettää lounashetkiään. *Modernien Miesten* esittelykuva on laaja ilmakuva omakotitalolähiöstä, jonne sarjan tapahtumat pääsääntöisesti sijoittuvat.

Sunnuntailounaan tyypillisimmät pääkuvat muodostuvat sarjan vakiolavasteen, lounaspöydän ympäriltä, josta on otettu niin sanottu *sisäänmenokuva*, joka on kokokuva tai laaja puolikuva, jossa näkyy kaikki paikalla olevat keskushenkilöt lounaspöydän ympärillä. Tästä leikataan vuorotellen niin kutsuttuihin parikuviin, joissa näkyy kaksi henkilöä puolikuvassa. Kameralla on vakioituneet paikat eikä kamera liiku tilassa. Kuvaus on hyvin tilannekomediamainen. Henkilöt sanailevat sukkelaasti pöydän ääressä, josta siirrytään välillä takaumiin, jotka näytetään pääsääntöisesti yhdellä tai kahdella eri kuvalla. Kohtaukset on kuvattu pääosin tietyissä vakioituneissa sisätiloissa.

Moderneissa miehissä on enemmän variaatioita elokuvallisten keinojen käytön osalta. Monissa kohtauksissa liikutaan paikasta toiseen. Sarjassa on käytetty kamera-ajaja ja kamera on välillä asemoitu selkeään *POV*-asemaan. *POV* tarkoittaa *Point-of-view* eli näkökulmaotosta, jossa kamera ikään kuin edustaa, jonkun paikalla olevan katsetta tai katseensuuntaa. *Moderneissa miehissä* käytetään myös runsaasti tilannekomedialle epätyypillisiä lähikuvia. *Moderneissa miehissä* ei ole todennäköisesti käytetty vakiolavasteita. Sarjassa liikutaan paljon ulkona ja keskushenkilöiden kodit vaikuttavat todellisilta olemassa olevilta asunnoilta (toki sarjaa varten lavastetuilta), ei studioihin rakennetuilta lavastuksilta. Todellisten asuntojen lavastaminen kuvauspaikoiksi mahdollistaa kameran vapaamman liikkumisen tilassa jo siitäkin syystä, että kääntyipä kamera mihin vain lavasteseinä ei lopu kesken. Toki monipuolisemman kameratyöskentelyn käyttö on myös esteettinen valinta, jonka takia *Modernit miehet* muistuttaa enemmän juuri sarjahybridää, jossa tilannekomedian konventioihin sotketaan sille epätyypillisiä kerronnan keinoja.

Sarjan ensimmäinen jakso on aina esittelyjakso, jossa esitellään sarjan maailma, sen lainalaisuudet, sekä sarjan keskeiset henkilöt ja heidän perusongelmansa eli hahmojen koomiset

¹⁵ Establishing shot.

perspektiivit. Tästä syystä ensimmäinen jakso tarjoaa hyvän ikkunan sarjan representaatioiden laadun ja sarjan edustaman maailmankuvan tarkastelulle.

Sunnuntailounaan ensimmäinen jakso alkaa alkutekstijaksolla. Ensimmäisessä kuvassa sarjan kaikki keskushenkilöt, Eevi, Taavi, Tauno, Severi ja Jani istuvat rinnakkain pöydän ääressä. Pöytä on sijoitettu kauttaaltaan valkoiseen tilaan, ”ei minnekään”. Keskimmäisenä istuu sarjan näkökulmahenkilö ja kommentaattori Eevi, joka on myös sarjan ainoa naiskeskushenkilö. Kaikki henkilöt katsovat suoraan kameraan. Tämä on ainoa paikka 1. tuotantokaudella, kun mieshahmot ottavat kontaktia katsojaan. Tämän jälkeen katse on enää Eevin ja katsojan välinen. Komediasa on mukana eräänlainen tietoiseen tekemisen viittaava metatase, joka vie syvemmälle kuin mihin komedia itsessään yltää (Kinnunen 1994, s. 262). *Sunnuntailounaassa* tämä metatase tulee ilmi jo alkuintrassa, jossa Eevi katsoo suoraan kameraan eli katsojaan. *Sunnuntailounaassa* ”koomiseksi tekeminen” on katsojan ja Eevin välinen sopimus, johon molemmat osapuolet sitoutuvat.

Musiikki alkaa soimaan ja alkutekstit rullaamaan. Samalla siirrytään puolilähikuviin henkilöistä. Alkutekstijakson aikana keskushenkilöt syövät. Miehet sikailevat, sylkevät ja ruokavaluu pitkin heidän kasvojaan. Eevi syö siististi ja katsoo välillä suoraan kameraan. Alkutekstijaksossa, alkuintrassa, käy selväksi, että sarjassa Eevin ja katsojan välille syntyy eräänlainen luottamussuhde; Eevin kautta katsoja pääsee päivittelemään mieshenkilöiden porsastelua.

Alkutekstijakson puvustus, musiikki ja lavastus (pöytä viinilaseineen ja useine ruokalajeineen) vie ajatukset hyvin toimeentulevaan väestönosaan, mutta miesten sikailu herättää kysymyksiä luokkavaikutelman valheellisuudesta. Toisaalta Eevin käytös, eleet, ilmeet ja katse suoraan kameraan luo kontrastia. Ehkä kyse ei olekaan ”luokkakarkuruudesta” vaan kahteen sukupuoleen, miehiin ja naisiin, liittyvistä vastakkainasetteluista.

Alkutekstijaksossa miehet, Taavia lukuun ottamatta, ovat pukeutuneet valkoisiin kauluspaitoihin, mustiin kravatteihin ja mustiin pikkutakkeihin. Taavilla on muuten yhteneväinen asu, mutta hänellä ei ole pikkutakkia. Kaikilla miehillä on lyhyiksi leikatut siistit hiukset. Eevillä on pitkähäkö tukka, joka on kammattu auki. Hänellä on tumma pusero, jossa on vaaleita, kukkia muistuttavia, pieniä kuvioita. Sarjan miehet ja naiset koodataan jo alkujaksossa selkeästi kahteen sukupuoleen. Tosin Taavin pikkutakittomuus herättää epäilyksiä siitä, että Taavilla on vaikeuksia käyttäytyä kulttuurissa vallitsevien normien mukaisesti.

Ensimmäistä ja toista jaksoa lukuun ottamatta, kaikki loput *Sunnuntailounaan* 1. tuotantokauden jaksot alkavat niin kutsutulla *teaserilla*. *Teaseri* on tyypillisesti lyhyt ja vitsikäs kohtaaminen ennen alkutekstijaksoa, joka vie katsojan sarjan maailmaan ja jakson teemaan.

Modernit miehet sarjan jaksot alkavat aina *teaserilla*, joka on myös alkusysäys jollekin jakson juonilinjoista. *Moderneissa miehissä* ei ole vakioitunutta alkutekstijaksoa, vaan ainoastaan tunnusmusiikki ja tekstibanneri (sarjan nimi), joka tuodaan kuvan päälle, *teaserista* pois siirtäessä. *Modernien miesten* 1. jakso on nimeltään *Ajelu ja karvat*. Jakso alkaa *teaserilla*. Postilaatikko aukeaa. Kamera kuvaa postilaatikon sisältä (tilannekomedialle epätyypillinen kamerapositio) Mattia, joka ottaa kirjeitä laatikosta. A-juoni käynnistyy. Vielä ennen alkutekstejä katsojalle esitellään toinen sarjan pääkeskushenkilö, Jarkko, joka heräilee sängystä naisen vierestä. B-juoni käynnistyy. Tunnusmusiikki ja tekstibanneri tuodaan kuvaan.

Geneeriset juonet

Tilannekomedioissa myös juonet ovat vakioituneita. Vacklin ym. (2007c, s. 409-413) ovat nimenneet 45 tilannekomedioille tyypillistä juonta. Sekä *Sunnuntailounaassa*, että *Moderneissa miehissä* kierrätetään näitä tilannekomedioiden vakiojuonia. Molemmista sarjoista löytyy esimerkiksi juonet¹⁶ *Perheen auto*, *Luulosairaus*, *Työ*, *Julkisuus* ja *Tyttö- tai poikaystävä*. Sarjan koominen premissi ohjaa geneeristen juonien käyttöä ja variointia. Yleensä varsin yksinkertainen juoni mutkistuu erilaisten näkökulmien ja väärinkäsitysten kautta (Vacklin ym. 2007e, s. 293).

Perheen auto -juoni on nostettu *Moderneissa miehissä* ensimmäisen jakson¹⁷ a-juonen juonilinjaksi, jonka avulla esitellään ja rakennetaan Matin hahmon keskeisiä piirteitä. Säästäväinen Matti on onnellinen, koska on saanut postitse tiedon, että auton osamaksut on nyt maksettu. Auto on oma! Auton omistajuus ei edusta Matille maskuliinisuuteen liitettyjä stereotyyppisiä ominaisuuksia, kuten vapautta ja mahdollisuutta seikkailuun vaan taloudellista turvaa, pesänrakennusta ja sisäänpäin käpertymistä; seikkoja, joka korostavat Matin stereotyyppisiä feminiinisiä piirteitä. Matin onnellisuutta hämmennetään ulkoisilla kontrasteilla. Matti yrittää vihjailla Tuomakselle omistavansa auton urkkimalla montako osamaksua Tuomaksen autoa on vielä maksamatta. Tuomas on ostanut autonsa käteisellä ja Pete ihmettelee miksi

¹⁶ Nimet Vacklinin ym. (2007c, s. 409-413) juonilistan mukaan.

¹⁷ *Modernit miehet* sarjan 1. tuotantokauden 1. jakso *Ajelu ja karvat*.

ylipäättään pitää käyttää omaa autoa. Matti haluaa juhlia autonomistajuutta vaimonsa kanssa. Taina kuitenkin ymmärtää tilanteen väärin ja saa Matin puheista sen käsityksen, että luvassa on romanttinen yllätysilta. Kun Tainalle selviää, että Matti haluaakin ajella vain ympyrää, ilttaa varten laittautunut Taina hermostuu.

Perheen auto -juonessa *Sunnuntailounaan*¹⁸ perhe lähtee Taunon vanhempien haudalle Mäntsälään. Jaksossa auto on keskeinen tapahtumapaikka, jonka avulla rakennetaan perheen sisäistä dynamiikkaa ja valtasuhteita. Isä Tauno ja ”äiti” Eevi istuvat edessä kinastelemassa ja ”lapset” Taavi, Jani ja Severi kinastelevat takapenkillä. Takapenkillä ikkunapaikalle joutunut Severi jankuttaa ”Mä haluun istuu keskel. Mä haluun istuu keskel. Mä haluun istuu keskel.”. Kun kukaan ei reagoi Severi uhkaa pitää ärsyttävää ääntä siihen saakka, kunnes on päässyt keskipaikalle. Severi avaa suunsa merkittävästi. Ääntä ei ehdi kuulua. Leikataan seuraavaan kohtaukseen: Severi istuu keskipaikalla iloisesti hymyillen.

Sunnuntailounaassa Taunon *Luulosairaus* juoni¹⁹ on koko sarjan liikkeelle paneva voima, kun taas *Moderneissa miehissä* Jarkon luulosairaus²⁰ on osa sarjassa esiintyvän ydinperheideologian ylläpitoa ja horjuttamista. Jarkko luulee olevansa kuolemaisillaan ja päättää hankkia lapsia jatkuvuuden takaamiseksi. Jarkon omituinen käytös ja herkistyminen oman kuolevaisuuden edessä synnyttää väärinkäsityksen, jonka seurauksena Matti luulee Jarkon olevan rakastunut häneen. Jarkon loppupuolella Jarkolle selviää, ettei hän olekaan sairas. Jarkko pyörtää päätöksensä perheenperustamista. Matti sen sijaan päätyy tunnustamaan Jarkolle homoseksuaaliset fantasiansa, mutta palaa kuitenkin kotiin Tainan viereen.

Sunnuntailounaan Severiin liittyvä toistuva juoni on *Työ*. Severi esittelee työvoimatoimiston virkailijalle tai työhaastattelijalle mielikuvituksellisia visioitaan. Severi todella uskoo ideoihinsa ja pitää kuulijaansa itseään hölmömpänä. *Modernien miesten* Jarkko puolestaan häpeää ja salailee työtään. Hän yrittää tehdä vaikutuksen erilaisiin musiikki- ja viihdealan toimijoihin ja valehtelee olevansa osa tätä ammattiryhmää. Tämä on myös osa Jarkon koomista perspektiiviä. Toisin kuin Severi, Jarkko ei tunne näissä tilanteissa itsevarmuutta vaan häpeää ja paljastumisen pelkoa. Tämä liittyy myös juoneen *Julkisuus*, jota Jarkko ja *Sunnuntailounaan* Jani janoavat osakseen.

¹⁸ *Sunnuntailounas* sarjan 1. tuotantokauden 6. jakso 6. *Mäntsälä*.

¹⁹ *Sunnuntailounaassa* *Luulosairaus* juonta kuljetetaan läpi koko 1. tuotantokauden. Avaan tätä juonta kattavasti luvun 4.1 *Sunnuntailounaan eksentrikot* alaluvussa *Tauno*.

²⁰ *Modernit miehet* sarjan 1. tuotantokauden 5. jakso *Dead man walking*.

Moderneissa miehissä tavoitellaan pitkiä parisuhteita. *Tyttö- tai poikaystäviin* liittyvissä juonikuvioissa komiikkaa tehdään esimerkiksi siitä, miten pienistä asioista syntyy ylitsepääsemättömiä ongelmia sarjan keskushenkilöille. Erilaisia seurusteluun liittyviä juonia tai yksittäisiä kohtauksia esiintyy kaikissa ensimmäisen tuotantokauden jaksoissa. *Sunnuntailounaassa* *Tyttö- tai poikaystävä* juonen avulla vitsaillaan deitti- ja tinderkulttuurille. Kohtauksissa rakennetaan nykyaikaista kaupunkikuvaa, jossa ihmiset tapaavat toisiaan melko kevyesti kahviloissa ja baareissa. Tähtäimessä ei niinkään ole pysyvän parisuhteen muodostaminen vaan hyvin omalähtöiset tarpeet ja välillä jopa suoranaisten hyödyn tavoittelu. *Tyttö- tai poikaystäviin* liittyvät juonet, niiden välittämä kuva parisuhteiden merkityksellisyydestä, on hyvä esimerkki sarjojen erilaisuudesta. Käsittelen tätä tarkemmin luvussa 4.3 *Teemat ja perusväittämät*.

4. STEREOTYYPPISTEN REPRESENTAATIOIDEN MERKITYKSET

Komiikka ja koomiset vaikutelmat muodostuvat monen eri osatekijän yhteisvaikutuksesta. Edellisessä luvussa olen esitellyt tilannekomedian lajityypin konventioita ja kuvaillut jo hieman niiden käyttöä aineistossani. Tässä luvussa pureudun kohtauspurkujen avulla syvemmälle siihen, millaisilla tilannekomedian keinoilla *Sunnuntailounas* ja *Modernit miehet* sarjoissa pyritään synnyttämään komiikkaa, millaisia representaatioita sarjat tuottavat ja millaisia merkityksiä muodostuu.

Lähestyn kysymystäni sarja ja hahmo kerrallaan. Molemmissa sarjoissa hahmoja rakennetaan hieman erilaisin koomisin elementein, koska jokaisen hahmon komiikka syntyy suhteessa hahmon koomiseen perspektiiviin. Aineiston kattavan käsittelyn takaamiseksi olen kokenut tärkeäksi nostaa jokaisen koomisen keskushenkilön erikseen analyysin kohteeksi. Näennäisestä hahmovetoisuudesta huolimatta olen pyrkinyt ottamaan analyysissä huomioon analyysikaavassani esittelemäni kohdat ja niiden merkitykset kokonaisuuden kannalta. Kohtauspurkukaavion olen pyrkinyt rakentamaan elokuvalliset keinot huomioiden. Kaaviossa kerron mitä kuvassa näkyy (henkilöt, kuvakoko, kuvauspaikka, lavastus), kuka replikoi, miten dialogi etenee ja kuuluuko ääniraidalla muita kerronnan kannalta huomioitavia ääniä. Kaavion alaväliviiva markkeeraa leikkauskohtaa.

Aineistoanalyysissäni nostan esiin molemmista sarjoista neljä mieskeskushenkilöä. Olen päätenyt tähän ratkaisuun koska aineistoni sarjoissa naiset eivät ole pääsääntöisesti koomisesti tyypiteltyjä, vaan toimivat kontrastihenkilöinä koomisille mieshahmoille, edustaen todellisen maailman katsetta. Kiinnostavaa on, että vaikka sarjat ovat keskenään melko erilaisia, sarjojen henkilögalleriat ovat hämmentävän yhteneväiset; molempien sarjojen keskushenkilöt muodostuvat neljästä koomisesta mieshahmosta.

4.1. Sunnuntailounaan eksentrikot

Tauno

Tauno (Taneli Mäkelä) on Eevin, Taavin, Severin ja Janin kuusissakymmenissä oleva isä. Tauno ja lasten äiti ovat aikanaan eronneet, eivätkä lasten ja Taunon välit ole muodostuneet kovinkaan läheisiksi. Taunon koominen perspektiivi kytkeytyy koko ensimmäisen

tuotantokauden läpikulkevaan *luulosairauteen*²¹ liittyvään juonilinjaan. Ensimmäisessä jaksossa käy ilmi, että Tauno luulee saaneensa vakavan sydänkohtauksen, vaikka oikeasti hän kärsii vaan voimakkaasta närästyksestä. Tauno päättää aloittaa sunnuntailounastradition, koska ”saattaa kuolla jo huomenna”. Tauno syyllistää lapsiaan, joilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin osallistua isänsä järjestämille lounaille.

Taunossa on muutamia melko stereotyyppisiä feminiinisisiksi miellettyjä piirteitä ja tapoja. Hyödynnän pro gradu -tutkielmassani Arto Jokisen (2003, s. 9) esittelemää näkemystä feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta kulttuurissa vallitsevana persoonallisuuteen ja kehollisuuteen liittyvänä skeemana. Taunon ulkonäkö on keikaroiva ja hän selvästi pitää itseään tyylikkäänä keski-ikäisenä miehenä. Taunon ulkonäköön liittyy kaksi oleellista seikkaa. Ulkonäöstä huolehtiminen on suomalaisessa kulttuurissa tulkittu usein pinnalliseksi, sekä feminiiniseksi toiminnaksi. Toisekseen tietynlainen varmuus ja vaivattomuus suhteessa omaan ulkonäköön ja tyyliin on koettu ennen muuta ylempien luokkien erityispiirteeksi. (Åberg, Pajunen & Sarpila 2017, s. 55-56.) Taunon pukeutumistyyli toisaalta vähentää Taunon miesmaskuliinisuutta, mutta toisaalta vie ajatukset ehkä jonkinlaiseen ironiseen viittaukseen ”wannabe” suomenruotsalaisuuden suuntaan. Tauno on nimensä ja fyysisen ulkonäkönsä puolesta vahvasti sidottu perinteiseen kantasuomalaisuuteen, mutta elämäntapa, arvot ja tavoitteet viittaavat haluun irtaantua perinteisestä suomalaisen miehen kuvauksesta ja identifioitua uudella tavalla.

Taunolla ei ole ensimmäisen tuotantokauden aikana vakituista seurustelukumppania. Taunon heteroseksuaalisuus tuodaan kuitenkin melko näkyvästi ja kyseenalaistamattomasti esiin. Myös tältä osin tehdään selväksi, etteivät Taunon stereotyyppiset feminiiniset piirteet markkeeraa mahdollista homoseksuaalisuutta (vertaa *Modernien miesten Matti*), vaan ne voi jälleen ajatella tapana pyrkiä irrottautumaan perinteisistä miesrepresentaatioista ja toisaalta ne voi nähdä ironiana stereotyyppiselle tavalle representoida ylemmän keskiluokan elämäntyyliä. Tauno rakentaa elämäänsä varakkuutensa kautta ja edustaa Scott Seditan määrittelemistä tilannekomedian tyypeistä *materialistia* (Vacklin ym. 2007e, s. 283-284). Taunon varakkuutta korostetaan useissa jaksoissa.

Sarjan ensimmäisessä jaksossa Tauno esittelee ”Bucket listiään” eli listaa asioista, joita aikoo tehdä ennen kuolemaansa. Taunon hahmon komiikkaa rakennetaan sarjan ensimmäisellä tuotantokaudella pitkälti tämän self-help-projektin kautta. Salmenniemi ja Pessi (2017, s. 4)

²¹ ks. luku 3.1 *Geneeriset juonet*.

kuvaavat artikkelissaan, kuinka tämän kaltainen identiteettityö on keskeinen osa uusliberalis-
mia. Hyvinvointi nähdään kulutuskulttuuriin liittyvänä yksilösuoritteena. Self-help-kirjalli-
suus luo tyypillisesti hyvin normatiivisen kuvan siitä mitä onnellisuuteen vaaditaan. (Salmi-
nen ym. 2017, s. 4.) Eevi toteaaakin terapeutilleen, että netti on tällaisia listoja täynnä ja tulee
näin osoittaneeksi, että Taunon lista ei edusta Taunon omia haluja tai haaveita, vaan on etsitty
sellaisenaan netistä. Tämän voisi ajatella kertovan Taunon luonteesta juuri sen, että Tauno
ehkä omaksuu tiettyjä norminmukaisia ajatuksia ja toimintamalleja yleisemminkin kyseen-
alaistamatta niiden mahdollista merkitystä omassa elämässään. Tauno on äärettömän muka-
vuudenhaluinen ja turvautuu herkästi jo olemassa oleviin ratkaisuihin. Bucket listin kautta
päästään toisaalta jälleen murtaman vakiintuneita miesrepresentaatioita. Tämän tyyppinen
”minäprojekti” syö Taunon maskuliinisuutta.

Sarjan ensimmäisessä jaksossa, *Alku*, Tauno haluaa aloittaa sunnuntailounasperinteen, mutta
lapset pistävät hanttiin. Lopulta Tauno kertoo saaneensa vakavan sydänkohtauksen. Lapset
järkyttyvät ja vaativat Taunoa kertomaan mitä on tapahtunut. Mitä enemmän Tauno kuvailee
kohtaustaan, sitä selvemmäksi käy, että Tauno kipuilu ei ole ollut sydänkohtaus.

Kertomus Taunon kuvitteellisesta sydänkohtauksesta alkaa Eevin terapiassa. Puolilähikuvassa
Eevi kertoo, että Tauno meinasi ”mielestään kuolla.” Eevin tapa ilmaista asia, ”mielestään
kuolla” tekee katsojalle selväksi sen, että kuoleman mahdollisuus on ollut täysin Taunon ku-
vitelmaa eikä todellinen tilanne. Myös Eevin ilme, hieman alentuva hymynkare tukee mieli-
kuvaa sydänkohtauksen kuvitteellisuudesta. Takaumaan siirryttäessä katsoja tietää, että on tu-
lossa jonkinlainen Taunon kuvitteellinen kuolemanraajakokemus, mikä luo draamallista iro-
niaa.

Takauma alkaa sisäänmenokuvalla, joka on laaja puolikuva. Kaikki paikalla olevat hahmot
näkyvät kuvassa istumassa ruokapöydän ympärillä. Lounas on juuri päättymässä ja Tauno
kertoo, että haluaa sunnuntailounaasta pysyvän tradition. Jani ja Eevi ilmoittavat, että he eivät
pääse paikalle ensi sunnuntaina. Tauno nostaa kädet ilmaan.²²

²² Kohtausten purkukaaviossa on kolme saraketta; Kuva, Replikoiva hahmo ja Repliikit. Näistä kuva on hallit-
seva. Kaaviossa alaväliviivat ilmentävät leikkauskohtaa, jolloin siirrytään uuteen kuvaan. Näin katsoja pystyy
visualisoimaan mielessään, miten kohtaus etenee otokselta. Katsoja saa käsityksen siitä, kenen reaktiot näy-
tetään missäkin vaiheessa kohtausta eli mitkä reaktiot tekijät ovat kokeneet kerronnan ja komiikan kannalta tär-
keimmiksi näyttää.

Kuva	Replikoiva hahmo	Replikit
PK ²³ Tauno	Tauno	<i>"Hyvä on! Te pakotatte mut nyt tähä."</i>
PK parikuva Eevistä ja Janista, jotka kuuntelevat isäänsä.	Tauno	<i>"Te tulette tänne..."</i>
PK parikuva Severi ja Taavi	Tauno	<i>"...joka sunnuntai..."</i>
PK Tauno Tauno pitää pienen tauon ja vilkuilee lapsiaan ennen kuin jatkaa.	Tauno	<i>"...toissa päivänä mä nimit- täin..."</i> <i>"Istuuhan kaikki nyt tukevasti?"</i>
PK parikuva Eevi ja Jani Eevi vilkuilee veljiään. Jani nojautuu hermostuneen näköisenä taaksepäin. Jännitys kasvaa.	Tauno	<i>"Toissa päivänä..."</i>
KK ²⁴ Koko seurue pöydän ääressä	Tauno	<i>"... mä sain vakavan sydänkoh- tauksen..."</i>
PK Tauno	Tauno	<i>"...josta hädin tuskin selvisin hengissä."</i>
PK parikuva Severi ja Taavi Taavi näyttää järkyttyneeltä. Severi nousee.	Eevi	<i>"Herrajumala!"</i>
PK Eevi ja Jani Nouseva Severi kuvan etualalla.	Eevi	<i>"Oot sä kunnossa?"</i>
PK Tauno. Tauno tekee kädellään kuvaavan eleen. Eevi tarttuu isäänsä lohduttavasti käsivarresta.	Tauno	<i>"No nippanappa."</i>

Tilanne sellaisenaan, isä kertomassa lapsilleen vakavasta sydänkohtauksesta, ei ole millään tavalla hauska. Tilanne on kuitenkin koominen, koska katsoja tietää, ettei Tauno ole saanut sydänkohtausta. Katsojan ei tarvitse olla huolissaan Taunon terveydentilasta vaan voi keskittyä nauttimaan komiikasta odottaen millä ilveellä Tauno on päätellyt saaneensa sydänkohtauksen ja miten lapsille selviää, että sydänkohtaus on Taunon mielikuvitusta.

Kohtaus jatkuu. Tauno ryhtyy kuvailemaan oireitaan ja kohtauksen koominen sävy alkaa nousta pintaan.

²³ PK tarkoittaa puolikuvaa. Puolikuvassa henkilö on rajattu kuvaan noin vyötärön kohdalta ylöspäin.

²⁴ KK tarkoittaa kokokuvaa. Kokokuvassa kohde näkyy kuvassa kokonaan.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikit
PK Taavi Severin paikka on tyhjä.	Taavi	"Miten se tapahtu?"
PK Tauno Alkaa kertoa juttua.	Tauno	"No! Mä istuin kylpyammeessa aterian päälle."
PK Eevi ja Jani	Tauno	"Alko tuntua selaasta niinku..."
PK Tauno Puristelee kädellä rintaansa sydämen kohdalta. Tauno huitaisee kädellään autolla ajoa kuvaavan eleen. Tauno on kertojamoodissa.	Tauno	"... polttavaa kipua täällä rinnassa. No mä ajoin sairaalaan..."
PK Eevi ja Jani Eevin ilme kuvastaa ihmetystä. Eevin (joka on ammatiltaan lääkäri) epäilykset alkavat herätä.	Eevi	"Ajoin sairaalaan?"
PK Tauno	Tauno	"Ajoin sairaalaan."
PK Eevi ja Jani	Jani	"Mikset sä ottanu ambulanssia?"
PK Taavi Severin paikka on tyhjä.	Tauno	"Hei!"
PK Tauno	Tauno	"Sen jälkeen mitä Hulda-mummolle tapahtu niin mä en luota yhteenkään ambulanssiin."
PK Eevi ja Jani	Eevi	"Hei Hulda-mummo rimpui ja veti ite ne monitorit päällensä."
PK Tauno	Tauno	"Hulda-mummo melkein kuoli niiden diletanttien ponnaripäisten lanssikuskien takia."
PK Taavi Severin paikka on tyhjä. Taavi pyöräyttää näyttävästi silmiään Taunon edelliselle repliikille.	Tauno	"Anyway! Mä ajoin sairaalaan..."
PK Eevi ja Jani	Tauno	"... ja pääsin siellä..."
PK Tauno	Tauno	"...osaaviin käsiin. Luojan kiitos!"
PK Eevi ja Jani	Eevi	"No mitä lääkäri sano? Mitä EKG oli?"
PK Tauno Severin hiha vilahtaa kuvan etualalla: Severi palaa pöydän ääreen. Tauno ei kiinnitä huomiota Severiin.	Tauno	"Emmä muista. Mut illalla kun mä tuln kotiin..."
PK Taavi ja Severi	Eevi	"Tulit illalla kotiin?"

Severi juuri istuutumassa paperipussiin hengittäen. Taavi tukee veljeään koskettamalla tämän selkää.	Tauno	<i>"Niin ne päästi mut yöks kotiin sieltä."</i>
PK Tauno Tauno levittelee käsiään.	Tauno	<i>"Siis sairaalaympäristöhän..."</i>
PK Eevi ja Jani Eevi on jo todella epäluuloinen. Jani katsoo kuvan ulkopuolella istuvaa Severiä ja kääntyy jälleen isäänsä kohti. Severin pussiin hengittävä pää käy kuvassa.	Tauno	<i>"... ei kannusta pätäkäkään parnemaan. Anyway..."</i>
PK Tauno Pussiin hengittävä Severi näkyy kuvan etualalla.	Tauno	<i>"... kun mä tulin illalla kotiin, mun ensimmäinen ajatus oli..."</i>
PK Taavi ja Severi Severi hengittää pussiin. Taavi tukee veljeään koskettamalla tämän selkään. Taavi alkaa selvästi kyseenalaistamaan Taunon kertomaa.	Tauno	<i>"... et me ei nähdä juuri koskaan."</i>
PK Tauno Etualalla Taavin snapsilasia nostava käsi.	Tauno	<i>"Elämä on lyhyt."</i>
PK Eevi ja Jani Eevi on jo täysin vakuuttunut, ettei Tauno ole saanut sydänkohtausta.	Eevi	<i>"Hei isä! Sä sanoit et sä ajoit sairaalaan..."</i>
PK Tauno	Tauno Eevi Tauno	<i>"Kyllä!" (Naurahtaen) "... ja tulit illalla kotiin..." "Kymppiutisiin ehin"</i>
PK Eevi ja Jani Jani naukkailee jälkiruokaviiniä. Eevi tekee selväksi, ettei usko Taunon saaneen sydänkohtausta.	Eevi	<i>"Jos ihminen saa vakavan sydänkohtauksen se joutuu liuotushoitoon ja joutuu olemaan sairaalassa vähintään vuorokauden tarkkailussa"</i>
PK Tauno Tauno on ärtynyt.	Tauno	<i>"Siis oletko sä nyt yhtäkkiä joku lääkäri?"</i>
PK Eevi ja Jani Jani katsoo Taunoa tuimasti.	Eevi	<i>"Olen kyllä! Mä olen lääkäri."</i>
PK Taavi ja Severi	Taavi	<i>"Faija! Eevi on lääkäri."</i>

Severi pitää taukoa pussiin hengittämisessä. Taavi tukee veljeään koskettamalla tämän selkää.		
PK Tauno Tauno puhuu Eeville todella alentuvasti selittäen.	Tauno	<i>”Eevi-kulta. Terveyskeskuslääkäri on eri asia kuin sydänkohtauslääkäri.”</i>
PK Eevi ja Jani Eevi yrittää peitellä pöyristymistään.	Tauno	<i>”Jos mä tarviin särkylääkeitä...”</i>
PK Taavi ja Severi Severi pitää taukoa pussiin hengittämisessä. Taavi kuuntelee Taunoa päätään pyöritellen.	Tauno	<i>”... tai haluan lukea kolmevuotta vanhoja ET-lehtiä...”</i>
PK Tauno Tauno jatkaa selittämistä Eeville.	Tauno	<i>”... niin silloin mä tulen terveystakesukseen. Ja joo...”</i>
PK Eevi ja Jani Eevi syö loukkaantuneena kiisseliä. Tauno koskettaa Eevin olkapäätä lohduttavasti. Jani näyttää nolostuneelta.	Tauno	<i>”... sun duuni on arvokasta.”</i>
PK Tauno Jatkaa selittämistä Eeville. Ottaa käden pois Eevin harteilta ja taputtaa rintaansa sydämen kohdalta.	Tauno	<i>”Mummot tarttee buranaa ja empatiaa. Mutta tää (taputtaa rintaansa) on oikeiden lääkäreiden asia.”</i>
KK Koko seurue pöydän ääressä. Tauno painottaa sanojaan. Eevi on voimaton isänsä väheksynnän edessä.	Tauno Eevi	<i>”Hän osas hommansa!”</i> <i>(lähes kuiskaten) ”Okei”</i>

Kohtauksen loppuosasta käy ilmi, että Tauno suhtautuu Eeviin ja tämän ammattiin todella alentuvasti. Taunon suhtautumisesta voi päätellä, että Tauno kokee Eevin edustaman lääkäreiden olevan osa naisten harjoittamaa ikäaikaista perhepiirin hoivaa. Sen sijaan ”oikeat” lääkärit ovat miehiä, jotka hoitavat miesten ”oikeita” ongelmia. Tämä suhtautuminen jatkuu läpi koko ensimmäisen tuotantokauden. Eevi on poissaolevan äidin korvike, jonka tehtävä on lohduttaa ja tarjota tukea niin veljilleen kuin isälleenkin työntäen samalla omat ongelmansa syrjään. Samalla kasvatetaan Taunon koomista perspektiiviä.

Lounaskohtauksesta siirrytään takaumaan, jossa Tauno istuu lääkärin vastaanotolla. Nyt katsojalle selviää, miksi Tauno luulee saaneensa sydänkohtauksen. Kohtauksessa käy ilmi, ettei

Tauno kuuntele yhtään mitä hänelle puhutaan, vaan kuulee vain sen minkä haluaa kuulla ja mikä tukee hänen omia ennakkokäsityksiään tilanteesta. Taunon lääkäritakaumat on kaikki kuvattu yhdestä suunnasta, yhtä kuvakokoa käyttämällä. Jokainen lääkäritakauma koostuu vain yhdestä otosta.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikit
PK Tauno ja lääkäri. Tauno istuu sairaalasängyllä ja lääkäri käyskentelee Taunon takana.	Lääkäri Tauno Lääkäri Tauno	<i>”Palpitaatio ja kiihtynyt sinusrytmi.”</i> (huutaa) <i>”Ei!”</i> (normaalilla äänellä) <i>”Tai mitä se tarkoittaa?”</i> <i>”Varmaan yhdistettynä refluksitautiin, se on aiheuttanu nää tuntemukset.”</i> (raivoisan vahvana) <i>”Kerro vaan kuinka kauan mulla on?”</i>

Siirrytään takaisin lounashetkeen.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikit
KK Koko seurue lounaspöydän ympärillä. Eevi vaikuttaa ärtyneeltä ja yrittää selittää diagnoosia Taunolle. Taavi hieroo ärtyneenä leukaansa. Severillä ei ole enää paperipussia ja hän juo snapsin.	Eevi	<i>”Palpitaatio ja sinusrytmin kiihtyminen on oire lievistä rytmihäiriöstä.”</i>
PK Tauno kuuntelee Eeviä ärtyneenä ja loukkaantumista elehtien.	Eevi	<i>”Se johtuu uupumuksesta tai stressistä...”</i>
PK Eevi	Eevi	<i>”... se ei ole mikään sydänkohtaus isä...”</i>
PK Tauno raivoissaan.	Tauno Eevi	(Huutaa) <i>”Mun sydän oli saatana tullessa!”</i> <i>”Okei! Okei! Se on se...”</i>
PK Eevi, joka selittää asiaa Taunolle.	Eevi	<i>”... refluksitauti! Se oli närästystä. Sä olit syönyt liian raskaasti...”</i>
PK Tauno	Eevi	<i>”... tai juonu liikaa punkkua ja sulla oli...”</i>
PK Taavi	Eevi	<i>”...voimistuvaa tunnetta sydämen-sykkeessä. Eiks nii?”</i>
PK Tauno	Tauno	<i>”Kyllä!”</i>

	Eevi Tauno	<i>"Ja se meni ohi?"</i> <i>"Meni."</i>
PK Eevi	Eevi	<i>"Okei! Se ei ole sydänkohtaus!"</i>
PK Tauno suuttuneena. Näyttää sormillaan, kuinka lähellä.	Tauno	<i>"Hei! Mä meinasin kuolla!</i> <i>Se oli näin..."</i>
PK Taavi naureskellen. Kamera panoroit ²⁵ ärtyneen näköisen Severin PK -kuvaan. (Taavi vilkaisee suoraan kameraan ennen kuin rajautuu ulos kuvasta. Tämä vaikuttaa enemmän näyttelijän virheeltä, kuin tarinamaailmaan tietoisesti kuuluvalla eleellä, siitä huolimatta, että sarjassa rikotaan välillä myös tietoisesti neljättä seinää)	Tauno	<i>"... lähellä! Se lääkäri sano, et mä voin lähtee millon tahansa."</i>
PK Tauno, Eevi ja Jani	Jani	(rauhallisella, sovittelevalla äänellä) <i>"Ehkä se tarkotti että kotiin."</i>
Tauno yrittää vakuuttaa muut kohtauksensa vakavuudesta.	Tauno	(naurahtaa ärtyneenä) <i>"Eh..ei! Kun iäisyyteen. (normaalilla äänellä) Tai voi olla, että kotiinkin. Mut silti!"</i>
PK Severi ja Taavi epäileväisinä	-	(hiljaisuus)

Taunon repliikki kotiin lähtemisestä on hyvä esimerkki *Sunnuntailounaassa* esiintyvistä tilannekomedioille epätyypillisestä hahmojen itsetietoisuudesta. Hahmot tuntuvat välillä kommentoivan ja kyseenalaistavan omia koomisia perspektiivejään, mikä on melko harvinaista tilannekomedioissa. Niin kuin olen edellä kuvannut, koomiset henkilöt ovat pääsääntöisesti epätietoisia omista koomisista perspektiiveistään eivätkä pyri siksi muuttamaan näitä ominaisuuksia, mikä mahdollistaa tilannekomedian episodimaisuuden. *Sunnuntailounaan* rakenne kuitenkin takaa, että tämän tyyppinen kommentointi on mahdollista, koska lounas on Eevin kertomus ja muisto. Takaumat eivät ole aina realistisesti motivoituja (Bacon 2000, s. 61) mikä tulee hyvin ilmi myös seuraavassa kohtauksessa.

Siirrytään takaisin lääkärin vastaanotolle.

²⁵ Panoroinnissa kamera pysyy paikoillaan, mutta kääntyy vaakasuunnassa oman akselinsa varassa.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikit
PK Tauno ja lääkäri. Tauno istuu sairaalasängyllä ja lääkäri seisoo Taunon vieressä. Lääkäri kävelee taemmas.	Lääkäri Tauno Lääkäri Tauno Lääkäri	<i>”Ai miten niin ”kuinka kauan”?”</i> <i>”Kerro vaan kuinka kauan mulla on elinaikaa jäljellä. Sano suoraan.”</i> <i>”Than mahoton sanoa plus me lääkärit tykätään olla ihan saatanan epämääräisiä.</i> (huutaa): <i>”Sano! Joku arvio!”</i> <i>”Ei tommosta voi sanoa. Ihminen voi elää hyvinkin vaikka satavuotiaaks tai sit kuolla...”</i>

Siirrytään takaisin lounashetkeen.

Kuva	Replikoiva Hahmo	Repliikit
KK Koko seurue lounaspöydän ympärillä. Severi on menettänyt mielenkiintonsa ja tutkii puhelintaan.	Tauno	(huutaa) <i>”Huomenna! Ja yks räplää puhelinta. Keh- taatki saatana!”</i>

Näissä kohtauksissa esitellään Taunon ensimmäistä tuotantokautta hallitseva koominen perspektiivi, eli usko omasta kuvitteellisesta sydänkohtauksesta ja kuolemanporteilla käymiseen liittyvä perspektiivin muutos. Samalla muut hahmot sekä katsojat tehdään tietoiseksi Taunon harhaisuudesta.

Kohtauspatteriston hauskuuden kannalta tärkeää on, että katsoja tietää alusta asti, että Tauno ei ole oikeasti sairas. Toinen tärkeä seikka on, että jännitettä kasvatetaan koko ajan – katsoja tietää, ettei Tauno ole sairas, mutta samalla ihmettelee, kuinka Tauno on päätenyt itse tähän lopputulemaan. Lopun repliikki ”Huomenna!” synnyttää vapautuksen ja samalla sulkee tilanteen; Tauno on päättänyt uskoa omaan sairauteensa, eikä kukaan voi puhua häntä ympäri.

Vorhaus (1994, s. 53-55) toteaa, että koomisten tilanteiden rakentamisessa asioiden oikea esitysjärjestys, jännite ja vapautus, on ensiarvoisen tärkeää. Edellä esittelemässäni kohtauspatteristossa hyödynnetään niin kutsuttua ”kolmen sääntöä”, jossa jännitettä kasvatetaan ensin kahdessa erässä ja kolmannessa tulee vapautus (Vorhaus 1994, s. 103). Taunon harhaisuutta

kasvatetaan ensin kahdessa ”lounas ja lääkäri” -kohtausparissa, jossa Eevi yrittää oikoa Taunon väärinkäsitystä. Samalla katsojan tietoisuus sydänkohtauksen olemattomuudesta kasvaa. Lopun vapautus tapahtuu, kun Tauno huutaa ”Huomenna!”. Katsoja tietää, että Tauno on ymmärtänyt lääkärin sanat täysin väärin eikä suostu uskomaan Eeviä. Tauno luulee voivansa kuolla sydänkohtaukseen, vaikka jo huomenna ja on alkanut elää elämäänsä tämän väärinymmärryksen varassa.

Koomisen perspektiivin lisäksi koominen hahmo tarvitsee liioiteltuja ominaisuuksia, puutteita ja inhimillisyyttä (Vorhaus 1994, s. 31-39). Taunon hahmossa esiintyvä liioittelu tulee hyvin ilmi edellä esittelemissäni kohtauspuruissa. Tauno tulkitsee tapahtumia suppeilla tiedoilla ja tekee yliampuvia ja virheellisiä johtopäätöksiä, joita on vaikea oikaista. Taunon liioittelua kasvatetaan Taunon laatimalla tehtävälisellä, jonka suorittamista kauden aikana seurataan. Taunon puutteet liittyvät hahmon itsekeskeisyyteen, joka tukee myös hahmon koomista perspektiiviä ja liioiteltuja ominaisuuksia. Tauno pitää omia johtopäätöksiään ehdottoman oikeina ärsyttävyyteen saakka. Taunon inhimillisyyttä korostaa kuitenkin se, että sarjan edetessä Taunon itsekeskeisyys alkaa painua hiukan taka-alalle ja isälliset piirteet puolestaan voimistuvat.

Jani

Jani (Jarkko Niemi) on reilu kolmekymppinen näyttelijä. Näyttelijän ammatti on keskeinen osa hahmon koomisuutta. Jani on näytellyt ainoastaan pikkurooleja ja pitää itseään väärinymmärrettynä taiteilijanerona. Tämä on Janin hahmon koominen perspektiivi. Janin usko omiin kykyihinsä saa vaihtelevasti narsistisia ja välillä tuskaisen epävarmuuden piirteitä. Janissa yhdistyy Scott Seditan määrittelemistä tilannekomedian tyypeistä sekä *neuroottisen*, että *tyhmän* piirteitä (Vacklin ym. 2007e, s. 283-284).

Janin hahmoa rakennetaan ennen muuta juuri ammatin kautta. Janin ulkonäkö on melko tavanomainen ja puvustus hillittyä. Janilla on tyypillisesti päällään neule ja farkut. Janin heteroseksuaalisuus tuodaan esiin useissa jaksoissa viittaamalla Janin entisiin tyttöystäviin ja ihastuksiin. Jani myös päätyy lirkuttelemaan vanhemmille naisille, kuten elokuvaohjaajalle ja viihdetoimittajalle, parempien roolien ja julkisuuden toivossa. Janin maskuliinisuutta kuitenkin heikentää hysteerisyys ja diivamaisuus.

Sunnuntailounaassa näyttelijän ammattia lähestytään todella stereotyyppisesti. Jani ja muut sarjassa näkyvät näyttelijähahmot ovat äärettömän itsekeskeisiä, turhamaisia, melko tyhmiä ja pinnallisia. Sarjan näyttelijähahmot kykenevät puhumaan vain työhönsä liittyvistä asioista ja loukkaantuvat, mikäli kaikki eivät ole kiinnostuneita heidän näyttelijyydestään. Janin hahmon kautta irvaillaan myös suomalaiselle teatterille ja elokuville.

Janin ja Severin hahmoa esitellään sarjan ensimmäisen jakson, *Alku*, kohtauksessa, jossa Severi pilkkaa Janin teatteriesityksiä ja Jani yrittää puolustella. Kohtauksen alussa perhe on juuri aloittamassa ensimmäistä yhteistä sunnuntailounastaan. Taavi ei ole vielä saapunut.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
PK Severi istuu lounaspöydän ääressä.	Severi	<i>"Mä en pitäny siitä."</i>
PK Eevi ja Jani. Eevi ojentaa lautastaan, jolle Tauno annostelee ruokaa.	Jani	<i>"Se oli hyvä näytelmä!"</i>
PK Severi	Severi	<i>"Se oli kamala näytelmä ja me oltiin kaikki samaa mieltä siitä."</i>
KK Koko pöytä ja kaikki henkilöt näkyvät. Eevi ja Tauno eivät osallistu keskusteluun.	Jani	<i>"Kamala vai valmiiksi pureskeleminen?"</i>
PK Severi	Severi	(ironisesti) <i>"Ö... kumpaaki"</i>
PK Eevi ja Jani Jani näyttää mietteliäältä ja myöntää edellisen näytelmän ongelmat. Eevi aloittelee syömistä.	Jani	<i>"No nii ku nyt jälkikäteen mietitään niin oli se kyllä aivan liian pitkä ja se..."</i>
PK Tauno, Eevi ja Jani Eevi vilkaisee puhuvaa Jania sääliä. Tauno annostelee ruokaa silmiään räpytellen.	Jani	<i>"... oli hirvee virhe ottaa muistisairaita ihmisiä näyttelemään, mut se aihe oli todella tärkeä."</i>
PK Severi	Severi	<i>"Ja mikäs se oli?"</i>
PK Eevi ja Jani. Eevi pyöräyttää silmiään. Jani ei tätä huomaa.	Jani	<i>"Nuijasodan ympäristövaikutukset."</i>
PK Tauno, Eevi ja Jani Tauno nostaa Severille kastiketta. Eevi vilkaisee Taunoa ikään kuin hakeakseen liittolaista kiusallisessa tilanteessa. Tauno ei vastaa katseeseen.	Severi	<i>"Mikäs tää uus nyt sitten on?"</i>
PK Eevi ja Jani	Jani	<i>"Don Quijote"</i>

PK Severi katsoo lautastaan, jolle on juuri saanut ruokaa ja osoittaa näin käytöksellään, ettei Janin asia juurikaan liikuta häntä.	Severi Jani Severi Jani Severi	(ivallisella äänellä) <i>"Don Quijote"</i> <i>"Don Quijote"</i> <i>"Onkse tuotu nykyaikaan?"</i> <i>"Mitä?"</i> <i>"Onko?"</i>
PK Eevi ja Jani	Jani	<i>"No on sitä vähän päivitetty."</i>
PK Severi	Severi	<i>"Onks siihen lisätty sote-kritiikkiä?"</i>
PK Eevi ja Jani	Jani	<i>"No ohjaaja on vähän lisän..."</i>
PK Severi	Severi	(puhuu Janin päälle) <i>"Onks Sancho Panzalla semmonen "rajat kiinni" - pipo?"</i>
PK Tauno, Eevi ja Jani Eevi muljauttelee silmiään.	Jani	(voitonriemuisesti) <i>"Paita!"</i>
PK Severi ei reagoi Janin hetkelliseen voitonriemuun vaan jatkaa samalla äänellä.	Severi	<i>"Edustaako tuulimyllyt markkinavoi- mia?"</i>
PK Eevi ja Jani	Jani	<i>"No osa niistä edustaa."</i>
PK Severi	Severi	<i>"Onks seinälle heijastettu kuvii pu- naleireistä?"</i>
PK Eevi ja Jani	Jani	(turhautuneena) <i>"Noh! Lopussa on."</i>
PK Severi	Severi	<i>"Onk se neljä tuntii pitkä?"</i>
PK Eevi ja Jani	Jani	<i>"No väliaikoinen on."</i>
PK Severi	Severi	<i>"Monta väliaikaa?"</i>
PK Eevi ja Jani	Jani	(alkaa hermostua) <i>"No ei ole yhtään väliaikaa!"</i>
PK Severi	Severi	<i>"Alkaak se sillä et joku juoksee la- valle, kaatuu ja alkaa huutaa?"</i>
PK Eevi ja Jani Jani osoittaa sormellaan Severiä sanojensa painoksi.	Jani	(voitonriemuisena) <i>"Ei!"</i>
PK Tauno, Eevi ja Jani. Jani kääntyy katsomaan voitonrie- muisena Taunoa ja Eeviä.	Jani	<i>"Se ei todellakaan ala niin, et joku juoksee lavalle, kaatuu ja alkaa huu- taa!"</i>
PK Severi ei luovuta. Taustalta kuuluu ulko-oven kolah- dus.	Severi	<i>"Alkaak se sillee et te ootte lavalla jo valmiiks, kun yleisö tulee sisään ja katotte niitä sillee tuimasti haastaen kun ne ettii paikkojaan?"</i>
PK Eevi ja Jani Jani näyttää loukkaantuneelta. Painaa katseensa alas ennen kuin vastaa. Eevi katsoo Severiä syö- dessään.	Jani	(Pieni tauko. Jani ei haluaisi vastata) <i>"Alkaa!"</i>
KK Koko seurue pöydän ääressä.	Severi	<i>"Mä en tuu!"</i>

Taavi saapuu natsipuvussa huoneeseen. Kohtaus vaihtuu.		
---	--	--

Kohtauksessa nähtävistä Severin, Eevin ja Taunon reaktioista voi päätellä, että Janin työt ovat olleet ennemminkin piinallisen pitkiä ja kiusallisia kuin kulttuurinautintoja tarjoavia.

Jaksossa *Arkkihollinen*²⁶ pilkan kohteeksi joutuu puolestaan kotimaiset elokuvat. Jani on ehdolla sivuosa-Jussin saajaksi, pienen budjetin ”taidehörhöilystä” *Lähtevät jäät*. Aikaisemmin viikolla Jani on ollut pressitilaisuudessa vastaehdokkaidensa Ville-Markuksen (Aku Sipola) ja Sauli Patisen (Antti Heikkinen) kanssa. Jani kuvailee vastaehdokkaitaan perheelleen lounaspöydässä.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
JANIN TAKAUMA LPK ²⁷ Kaikki ehdokkaat istuvat rivissä penkeillä. Kamera ajaa kohti Saulin kasvoja: PK Sauli	Jani	(kertojaääni) ”Sauli Patinen on ehdolla ”Petojen sukukokous” elokuvasta. Se esittää nuorta Urho Kekkosta, joka voittaa nelirajahalvauksen ja nousee presidentiksi.”
Leikataan lounashetkeen		
PK Tauno	Tauno Jani	(pöyristyneenä) ”Mitä?” ”Joo!”
PK Jani	Jani	”Siinä on yhdistetty Rooseveltin polio ja Kekkosen muu elämä.”
PK Eevi ja Taavi	Eevi	”Kuka se toinen ehdokas on?”
PK Jani. Tiputtaa haarukkinsa suuttuneena.	Jani	(pitää merkitsevän tauon ennen kuin vastaa) ”Ville-Markus!”
KK Koko seurue pöydän ääressä.	Jani	”Että sen palkinnon voi periaatteessa unohtaa.” (Kukaan ei väitä vastaan)
PK Eevi ja Taavi	Jani	(pitää tauon ennen kuin jatkaa) ”Arvatkaa mikä sen elokuva on?”
PK Jani	Jani	(katkeralla äänellä) ”Vuoden myydyin elokuva ”Enkelikotka”...”
PK Eevi ja Taavi	Jani	”... jossa se näyttölee, jotain mäkihyppääjää...”

²⁶ 1. kauden 9. jakso.

²⁷ LPK tarkoittaa laajaa puolikuvaa, jossa kohde näkyy noin reiden puolivälistä ylöspäin.

Eevillä on säälivä ilme, kun hän kuuntelee Jania.		
PK Jani	Jani	"... jolle kasvaa oikeet siivet."
PK Tauno	Tauno	"Se oli aivan saatanan koskettava elokuva!"
PK Jani	Jani	(vihaisena) "Se oli aivan saatanan banaali elokuva!"
PK Eevi ja Taavi Eevi kääntyy kohti Taavia ja osoittaa sanansa Taaville.	Eevi Tauno	"Mä tietsä uskoin lopussa et se on oikeesti enkeli." "Joo..."
PK Tauno. Kommentoi Eeville.	Tauno	"...Mä uskoin myös."
PK Eevi ja Taavi rakkautta äännessään. Eevi hymyilee ihastuneena.	Taavi Tauno	"Mä en usko enkeleihin, mut sen pienen hetken mä uskoin." (on Taavin kanssa samaa mieltä) "Juujuu!"
PK Severi ja Jani	Severi Jani Severi	(innostuneena) "Mä päätin ryhtyä mäkihyppääjäksi sen jälkeen." (suuttuneena) "Se ei ole nyt pointti tässä!" "Ne oli hiihtoliitossa penseitä niin..."
KK perhe pöydän ääressä	Severi Jani	"... se jäi sitten." (suuttuneella, tukahtuvalla äänellä) "Hiljaa!"

Janin puute on, että hän on huono näyttelijä, yksiulotteinen ja sietämätön diiva. Janin inhimillisyyttä kuitenkin korostaa Janin ammatillinen epävarmuus ja lannistumattomuus. Janin hahmon kautta sarjan tekijät pääsevät osoittamaan itseironiaa omaa alaansa ja siihen liittyviä stereotyyppisiä mielikuvia kohtaan. Janin hahmon mukanaolon motiivi tuntuu paikoitellen olevankin eräänlaisten kulttuurialaan liittyvien stereotyyppien purkamisen sisältäpäin ja tekijöiden itseironian ilmaus.

Severi

Severi (Samuli Niittymäki) on kaksikymmentäkuusivuotias mies. Jo sarjan ensimmäisessä jaksossa käy ilmi, ettei Severi ole tehnyt lukion jälkeen mitään. Severi kokee olevansa liian hyvä tekemään normaalia työtä ja tietävänsä jo kaiken. Miksi siis opiskella? Severin yliampuva käsitys omista kyvyistään on Severin hahmon koominen perspektiivi.

Severi on sopeutumaton möläyttelijä, *kusipää* (Vacklin ym. 2007e, s. 283-284 [Sedita 2005]). Severi on työnvieroksuja, joka käyttää aikansa koettaen keksiä mitä mielikuvituksellisimpia bisnesideoita, jotka takaisivat äkkirikastumisen. Severin hahmoon on tuotu monia Barthesin (1957, s. 86, 164-165) älykkyyteen liittämiä myyttisiä ominaisuuksia. Severi kuvataan huomattavan älykkääksi ja huomiokykyiseksi, mutta silti täysin arkitodellisuudesta irrallaan olevaksi. Barthes (1957, s. 86, 164) kuvailee teoksessaan, kuinka ”yli-inhimillinen” älykkyys vertautuu eräänlaiseen epäinhimillisyyteen, ilkeämielisyyteen ja ivallisuuteen. Kaikki ominaisuuksia, jotka Severistä löytyy. Severillä ei ole kykyä tai halua suodattaa puheitaan. Hän esittää asiat yleensä huomattavalla, jopa koomisia mittasuhteita saavalla, tarkkuudella ja oivaltavuudella. Severi ei välitä siitä, tuleeko samalla loukanneeksi toista. Edellä kuvaamani kohta, jossa Severi ivaa Janin uutta näytelmää on hyvä osoitus tästä.

Iästään ja huomiokyvystään huolimatta Severi on eräänlainen tilannekomedioille tyypillinen fiksu lapsihahmo, jossa tietynlainen älykkyys ja oivaltavuus törmää lapsellisuuteen. Jaksossa *Kädenojennus*²⁸ Tauno on saanut tarpeekseen kotonaan asuvan Severin laiskuudesta ja ilmoittanut Severin salaa oppisopimuskoulutukseen. Kohtauksessa Tauno ja Severi ovat saapuneet Severin uuteen opinajoon. Reppuselkäinen, vastahakoinen Severi on kuin lapsi, jota raahataan väkisin kouluun.

Kuva	Replikoiva Hahmo	Repliikki
<p>KK Severi ja Tauno Severi, reppu selässään ja Tauno kävelevät rinnakkain koulun käytävällä. Kamera ajaa hitaasti taaksepäin näyttelijöiden kävellessä kohti. Kuvakoko pienenee kohtauksen edetessä LPK:si.</p> <p>Severi on loukkaantunut ja kiukuttelee. Tauno suhtautuu asiaan huvittuneen jämäkästi.</p>	<p>Tauno</p> <p>Severi</p> <p>Tauno</p> <p>Severi</p> <p>Tauno</p>	<p>(vastaa Severin kysymykseen, jonka ääniraita leikattu edellisen kohtauksen päälle) ”<i>No me oltiin täällä äitisi kanssa, joskus jollain keikalla.</i>”</p> <p>”<i>Mä en halua tietää! Mikä opisto tää on?</i>”</p> <p>”<i>Tää on joku media-alanopisto.</i>”</p> <p>”<i>Luuseriopisto, johon pääsee kuka tahansa.</i>”</p> <p>”<i>Joo luuseriopisto. Terve!</i> (Tauno moikkaa vastaan tulevia opiskelijoita, jotka kuulevat Taunon sanat.) <i>On luuseriopisto ja mun sydämeni särkyy kun mun poikani menee luuseriopistoon ja mun muut pojat on sentään natsi ja näyttelijä. Ja silti</i></p>

²⁸ 1. tuotantokauden 7. jakso.

Severi ja Tauno pysähtyvät.	Severi Tauno	<i>sattuu. Mut luuseriopisto on nyt vaan se ainoa mahdollinen opinahjo, johon mun ”liian lahjakas tähän maailmaan” -poikani pääsee.”</i> <i>”Sä pidät mua luuserina!”</i> <i>”En pidä! Mä pidän sua voittajana! Oon pitänyt kaksikymmentä vuotta. Mä oon ostanu sen, et sä oot ihan spessu ja mitä sä oot hyötynyt siitä?”</i>
Severi yrittää keksiä.	Severi Tauno Severi Tauno Severi Tauno	<i>”Nooo...”</i> <i>”Ooksä voittanu joskus jotain?”</i> <i>”Mulle on kehittynyt hyvä itsetunto.”</i> <i>”Onko?”</i> <i>”O!”</i> <i>”No sitten se kestää täällä hyvin pari vuotta.”</i>
Tauno jatkaa ulos kuvasta. Severi jää tuijottamaan Taunon perään. Lyö päätään uhmakkaasti seinään ja astuu ulos kuvasta.	Severi	(Järkyttyneenä) <i>”Pari vuotta?”</i>

Severin inhimillisyyttä piilee eräänlaisessa teini-ikäisen maailmantuskassa, joka näyttyy toisaalta huvittavana, mutta joka on myös helppo tunnistaa. Severi ei tiedä yhtään mitä tekisi elämällään, mutta sen on parasta olla jotakin suurta.

Taavi

Taavi (Santtu Karvonen) on nelikymppinen mies. Hän on juuri eronnut ja käy läpi huoltajuuskiistaa entisen vaimonsa Suskin (Emmi Parviainen) kanssa. Taavi kokee joutuvansa huoltajuuskiistassa miehenä rakenteellisen rasismien uhriksi ja alkaa etsiä tukea eronneiden miesten internetryhmästä. Taavi radikalisoituu vaikean elämäntilanteen sekä populististen ja naisvihamielisten nettiyhteisöjen yhteisvaikutuksesta ja alkaa käyttää natsiuniformua.

Taavin koominen perspektiivi perustuu siihen, että Taavi kuuluu maailman etuoikeutetuimpaan ihmisryhmään, mutta kokee silti olevansa syrjinnän uhri. Taavi käy sotaa uupumatta ja kaikkialla. Taavin hahmon puutteet ilmenevät kyvyttömyytenä asettua muiden asemaan, mutta inhimillisyyttä kasvattaa Taavin perimmäinen pelko – etävanhemman vieraantuminen omasta lapsesta. Taavissa on ripaus *kusipäisyyttä*, mutta taustalla vellova huoli lapsen

menettämisestä tuo Taavin hahmoon myös *rakastettavan luuserin* piirteitä (Vacklin ym. 2007e, s. 283-284 [Sedita 2005]).

Sunnuntailounaassa Taavin hahmon perusongelman syntyminen taustoitetaan melko hyvin. Taavin radikalisoituminen esitellään Eevin terapiassa kuvaamien takaumien kautta. Puoli-vuotta ennen sarjan varsinaisia tapahtumia Taaville selviää, että hänen vaimollaan on ollut suhde ja että tämä haluaa erota. Ero muuttuu pikkuhiljaa riittävämmäksi ja lopulta Suski on uhanut viedä Taavilta heidän yhteisen lapsensa huoltajuuden, jonka seurauksena Taavi on päättänyt hakemaan tukea internetin eropalstoilta. Taavi kokee, ettei valkoisella, lihaa syöväällä heteromiehellä ole enää ihmisarvoa.

Taavin hahmon representaatio kytkeytyy osaksi identiteettien edustamisen politiikkaa (Rossi 2015, s. 75), jonka kautta parodioidaan populistisia ja rasistisia valkoisia miesasiamiehiä ja heidän tapansa argumentoida. Taavin puhetyyli ammentaa siitä retoriikasta, jota esimerkiksi tietyt maahanmuuttovastaiset tahot ovat Suomessa viljelleet. Taavin hokema ”En ole natsi, mutta...” on muunnelma muodosta ”En ole rasisti, mutta...”.

Taavin hokema on hyvä esimerkki Bergsonin (1994, s. 54-55) kuvaamasta ”vieteriukko -efektistä”. Vieteriukko -efektin ideana on, että koomisten hokemien ja toistojen merkitys piilee tukahduttujen tunteiden purkauksen ja uudelleen piilottamisen koomisuudessa. Taavin hokeman taustalla voi nähdä eräänlaisen *Sunnuntailounaassa* käytetyn hahmon itsetietoisuuden ilmauksen. Taavi on nykyaikainen länsimaalainen mies, joka on todennäköisesti sisäistänyt melko hyvin tasa-arvoajatuksen. Nyt hän kuitenkin tuntee tulevaisuutta väärinkohdeksi juuri sukupuolensa takia, mikä synnyttää Taavissa ristiriitaisia tunteita. Taavi hakee jonkinlaista kunnianpalautusta valkoisille miehille. ”En ole natsi” hokeman taustalla voisi ajatella olevan tukahdutettu tietoisuus juuri siitä, että tasa-arvo on hyvä asia, niin kauan kuin se ei uhkaa omaa valta-asemaa ja tämän kaksinaismoralismin oivaltamisen synnyttämä huono omatunto.

Taavin käytös kumpuaa syvästä loukkaantumisesta eikä varsinaisesta ideologiasta. Taavin hallitseva tunnetila on loukkaantuneisuus ja katkeruus, jota hän tuntee tuntevan kaikkea mahdollista kohtaan. Tosipaikan tullen Taavi kuitenkin irtisanoutuu natsismista ja naisvihamielisyydestä. Taavin pukeutuminen onkin eräänlainen naamiroleikki, jonka taakse Taavi pyrkii kätkemään todelliset tunteensa. Åberg ym. (2017, s. 55) toteavat artikkelissaan, että yksilö voi pukeutumisellaan joko vahvistaa yhteenkuuluvuutta tai pyrkiä erottumaan muusta yhteisöstä. Taavi pukeutuu natsiksi erottautuakseen alkuperäisistä sosiaalisista yhteisöistään;

vihervasemmistolaisesta mainostoimistotyöyhteisöstään ja keskiluokkaisesta lapsuudenperheestään. Pyrkimys erottautua omista yhteisöistään kasvattaa Taavin sisäistä ristiriitaa.

Jaksossa *Kilpakosijat*²⁹ on kuuden otoksen baariin sijoittuva montaasijakso³⁰, jonka aikana kuvataan Taavin radikalisoitumista askel askeleelta. Viimeisessä kohtauksessa tilanne on jo edennyt pitkälle ja Taavi on natsipuku päällä baarissa.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
PK baaritiskin takana istuva kalju mies ja seisova Taavi. Miehellä on Suomileijona -paita ja Taavilla natsipuku. Pöydällä oluttuopit. Takana näkyy muita baarin asiakkaita.	Taavi	(latelee oikeuksiaan) ”Minulla on oikeus pukeutua natsiksi, syödä lihaa ja pitää autoa yöt tyhjäkäynnillä.”
Taavi katsoo miestä ylhäältä alaspäin, ikään kuin huomaisi vasta nyt miehen ajellun pään ja Suomileijona -paidan.	Mies	”Eiku olisin vaan kysynyt, et mistä noita vaatteita saa. Mä oon itekin sitä mieltä, että arjalainen veri ei saa sekkottua.”
Mies tarttuu Taavia käsivarresta.	Taavi	(vakavoituneena) ”Menes nyt siitä! Hirvittävä aate oli natsismi.”
Taavi repäisee kätensä irti. Taavi näyttää huomattavan paljon suuremmalta ja voimakkaammalta, kuin istuva mies.	Mies	”Siis miten sulla on pyhä uniformu, josset sä usko siihen?”
	Taavi	(Natsipukuinen Taavi huutaa) ”Minua ei rupee natsit tuuppimaan!”

Montaasin kohtauksissa käy selväksi, että Taavi ei identifioi itseään natsiksi eikä hänen maailmankatsomuksensa ole muuttunut peruuttamattomasti. Taavin käytös ja pukeutuminen on ennen muuta provokaatiota.

Sunnuntailounaan koomisista hahmoista Taavi on laajimmin taustoitettu ja monipuolisin.

Myös Taunun tilannetta avataan ja hahmon ympärille rakennetaan monipuolisesti koomisia

²⁹ 1. tuotantokauden 4. jakso.

³⁰ Montaasijakso on useista lyhyistä otoksista muodostuva jakso, joka useimmiten kuvaa nopealla tahdilla elokuvan diegeettisessä maailmassa pitkällä aikavälillä tapahtuvia asioita.

tilanteita. Sen sijaan Janin ja Severin hahmot ovat selkeämmin tyyppisiä, joiden komiikka perustuu yhden hallitsevan piirteen ja tilannetyypin varaan.

4.2 Modernien miesten ensemble

Matti

Matti (Ilkka Forss) on nelikymppinen insinööri, joka piirtää taulukoita ja tekee laskelmia kaikesta mahdollisesta. Matti on kalju ja hoikka. Fyysisesti enemmän pienen kuin ison oloinen. Matin koominen perspektiivi on, että Matti on *neuroottisen* (Vacklin ym. 2007e, s. 283-284 [Sedita 2005]) säästäväinen ja Matin perusongelma on yletön kontrolloinnin tarve. Matti yrittää nuukailla kaikessa missä pystyy, mutta päätyy aina käyttämään rahaa tai ostamaan valtavan määrän jotakin täysin turhaa vain koska se sattuu olemaan tarjouksessa.

Matti näyttää ensikatsomalta melko nössöltä, mutta toisaalta *Moderneista miehistä* Matti on onnistunut eräällä tavalla toteuttamaan stereotyyppistä heteronormatiivista miesmaskuliinisuutta parhaiten. Hän on naimisissa Tainan (Matleena Kuusniemi) kanssa ja pariskunnalla on kaksi lasta, tyttö ja poika. Perhe elää keskiluokkaista unelmaa siistissä omakotitalossa. Matti viittaa puheissaan usein villeihin bändivuosiinsa, jolloin elämässä oli erinäköisiä seksi- ja huumekekeiluja. Matissa yhdistyy useampi stereotyyppiseen heteronormatiiviseen maskuliinisuuteen liitetty ominaisuus; rationaalisuus, ydinperhe ja isyys. Matin kohdalla kuitenkin nämä tyypillisesti stereotyyppiseen ideaaliin miesmaskuliinisuuteen liitetyt ominaisuudet on keikautettu pääläelleen ja valjastettu Matin koomiseksi tekemiseen.

Matin koominen vastapari on yleensä hänen vaimonsa Taina, jota ärsyttää Matin jatkuvat minuuttiaikataulut ja äärimmäisyyksiin menevä saituus. Taina ei ole koomisesti tyypitelly hahmo, millä pyritään korostamaan Matin koomisia piirteitä. Matti on puettu usein verryttelytakkiin ja -housuihin ja muutamassa kohtauksessa Matilla ja Tainalla on samanlaiset verryttelyasut. Taina ja Matti kuvataan suunnilleen samankokoisiksi ja puvustuksella pariskunnan fyysiset muodot on onnistuttu häivyttämään ja tekemään melko samankaltaisiksi. Puvustus korostaa pariskunnan eräänlaista sukupuolettomuutta suhteessa toisiinsa.

Matti on rationaalinen, mikä on yleensä stereotyyppiseen maskuliinisuuteen liitetty ominaisuus (Jokinen 2010, s. 129). Matin rationaalisuus on kuitenkin yltiömäistä ja saa paikoitellen jopa hysteerisiä ja koomisia ulottuvuuksia. Matin hysteerisyys ja Tainan rauhallisuus, sekä

hahmojen puvustus tarjoaa mahdollisuuteen heiluttaa perheen sisäisiä stereotyyppisiä sukupuolirooleja. Sarjassa käy ilmi, että Taina ja Matti ovat samassa työpaikassa. Sitä, minkä tyyppistä työtä pariskunta oikeasti tekee ei kerrota, mutta Matin ja Tainan kyky laskea Matin älyttömyyksille sukkelasti hintoja viittaa johonkin matemaattiseen, ehkä juuri insinöörialaan. Myös tällä saralla Tainan stereotyyppiset maskuliinisuuteen liitetyt ominaisuudet ovat nousussa, mikä korostaa puolestaan Matin stereotyyppisiä feminiinisiä piirteitä.

Jaksossa *Veto*³¹ urheilua seuraava Taina haluaa järjestää miesporukalle jääkiekkofinaalin seuraamista varten kisastudion. Matti ei ole moisesta kuullutkaan. Kohtaus on toteutettu yhdellä otolla.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikit
PLK ³² Matti istuu pöydänääressä. Matin takan näkyy eteiseen ja pesuhuoneeseen, jossa verryttely-asuun pukeutunut Taina etsii lenkkareitaan.	Taina	(huutaa) ”Matti! Matti! Mattiii!”
Matti kääntyy katsomaan pesuhuoneeseen päin.	Matti	”Mitä? Tota mä en voi nyt kuulla tänne mitä sä huutelet. Sun täytyy tulla tänne nyt puhumaan.”
Matti kääntyy takaisin pöydän ääreen.	Taina	”Ku missä mun lenkkarit on?”
Matti kääntyy uudestaan katsomaan pesuhuoneeseen päin.	Matti	(hieman turhautuneella äänellä) ”No jos ei ne oo siellä pesuhuoneessa niin sit sä voit kattoa eteisen lokerikosta 3C.”
Taina tulee pesuhuoneesta eteiseen. Kuuluu lokeron avausääni. Taina kävelee lenkkarit kädessään Matin luo. Taina istuu Matin viereen. Pariskunta PLK:ssa.	Taina	”Joo. Löyty. (pitää pienen tauon) Hei mä mietin, että... voitasko me... voitasko me pitää kisastudio?”
Matti katsoo ihmeissään. Konsepti ei ole tuttu.	Matti	”Mikä pitää?”
	Taina	”Kisastudio.”
	Matti	”Miks semmosia pidetään?”

³¹ 1. tuotantokauden 3. jakso.

³² PLK tarkoittaa puolilähikuvaa. Puolilähikuvassa henkilö on rajattu noin rinnankorkeudelta kuvaan.

(Meneillään olevat jääkiekkokisat on istutettu jo aiemmin, jakson aikana.) Matti heristää ”äijämäisesti” nyrkkiä.	Taina	<i>”Kato ku tulee toi finaali. Niin jos sä kutsuisit tänne ton Tuomaksen ja Jarkon ja Peten niin pidettäis semmonen kisastudio.”</i>
	Matti	<i>(Epävarmasti tunnustellen) ”Aa niinku joojoo. Et ollaan niinku miehissä sillai ja ja katellaan ja on semmonen...niinku semmonen ollaan niinku äijä... meininkiä.</i>
	Taina Matti	<i>”Nii!” ”Joojoo” (pitää pienen tauon) ”Kai mä saan olla mukana?”</i>

Matin hahmo ei kuitenkaan ole tohvelisankari, vaikka se siltä saattaa ensisilmäyksellä vaikuttaa. Matin stereotyyppiset feminiiniset ja Tainan stereotyyppiset maskuliiniset puolet nousevat aika-ajoittain melko korkealle heiluttaen stereotyyppisiä sukupuolirooleja, mutta Matti on kaikesta huolimatta perheen pää, joka tekee tärkeät päätökset yksin. Tainan osaksi jää toivoa parasta.

Matin hahmon tekee kiinnostavaksi eräänlainen vihjailu Matin mahdollisella homoseksuaalisuudella. Vaikka Matti merkitäänkin heteroseksuaaliseksi perheenisäksi, representaatio jättää runsaasti tilaa myös toisenlaisille tulkinnoille. Jaksossa *Dead man walking*³³ Jarkko luulee olevansa kuolemaisillaan. Matti erehtyy pitämään Jarkon kaihoisia puheita rakkaudentunnustuksena. Humalainen Matti on mennyt perheriidan päätteeksi juopottelemaan talonyhtiön leikkimökkiin, jonne Jarkko pakenee aggressiivista treffikumppaniaan. Humalainen Matti tunnustaa fantasiansa ja Jarkko kuuntelee ihmeissään.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
PLK Matti istuu leikkimökin lattialla ja puhuu Jarkolle, jota ei näy kuvassa.	Matti	<i>”Enkä sano tietenkään etteikö se olis mahdollista jos... jos mä olisin kiinnostunut, mut mä en oo niinku kiinnostunut.” (Matti pitää pienen tauon. Ääni muuttuu kaihoisaksi.) ”Mut ohan se fantasiatasolla käyny mielessä monta kertaa.”</i>

³³ 1. kauden 5. jakso.

	Jarkko Matti	(Hempeä taustamusiikki alkaa soimaan.) ”Mitä? Mitä? Mitä?” ”Joo... Me oltiin siin lähekkäin. Avensiksen konepellillä peuhattiin. Oli semmonen lämmin, aurinkoinen kesäpäivä ja sä pesit mun Avensista. Sulla oli semmoset tosi pienet farkku-shortsit ja sun täydelliset, ruskettuneet pulleet reidet pilkotteli sieltä vaahdon seasta.”
PLK Jarkko istuu leikkimökin lattialla.	Jarkko	(Musiikki loppuu kuin leikaten.) ”Mitä vittua mies puhuu?”
PLK Matti röyhtäisee ja alkaa könytä pystyyn.	Matti	”Mä lähden nyt kotiin! Yksin!”
PLK Jarkko istuu leikkimökin lattialla. Katsoo hämmästyneenä ylös könyävää Mattia.	Matti	”Turha seurata. Mä en tuu sun viereen. Enkä varmana poimi viinirypäleitä sun...”
PK Matti nousee	Matti	... vatsalihaksilta.”
KK Matti lähtee ulos leikkimökistä. Paiskaa oven perässään kiinni. Jarkko nostaa kädet pystyyn ja jää hämmennyksen valtaan. Yksin jäänyt Jarkko ihmettelee tilannetta ääneen.	Jarkko	”Nyt on erikoista touhua.”

Matin fantasiassa perinteinen *auto-tyttö* -kuvasto keikautetaan päälaelleen eikä Matin heteroseksuaalisuus tunnu olevan lainkaan selvää. Matin hahmon kautta sörkitään tietynlaista yhteiskunnallista tabua, vihjailemalla heterosuhteessa elävän perheenisän mahdollisella homoseksuaalisuudella. Sarjan aikana Matin seksuaalisuudesta puhutaan jaksoissa toistuvasti, mutta mitään varsinaista selvyyttä asiaan ei saada.

Matin seksuaalisuus, kaikissa olomuodoissaan, näyttäytyy ennen muuta koomisena. Herää kysymys yritetäänkö Matin hahmon kautta kyseenalaistaa ydinperheideologiaa ja ajatusta absoluuttisesta heteroseksuaalisuudesta. Toisaalta Matin hahmon seksuaalisuuden koomiseksi tekeminen tuntuu enemmän viittaavan Jerry Palmer (1994, s. 60) esittelemään ajatukseen, jossa komedian keinoilla yksilö pyritään sopeuttamaan yhteiskunnan normeihin³⁴. Matin

³⁴ ks. luku 2.1 *Teorioita koomiseen*

mahdollinen homoseksuaalisuus tuntuu olevan ei-toivottua käytöstä. Toisaalta Tainaan koodataan jatkuvasti maskuliinisuuteen liittyviä stereotyyppisiä ominaisuuksia. Taina on looginen ja rauhallinen siinä, missä Matti on neuroottinen ja hysteerinen. Taina haluaa järjestää ”poikieniltoja” missä juodaan kaljaa pullonsuusta ja katsotaan urheilua. Matti on sen sijaan kiinnostunut tarjousmenoiden hillouksesta. Taina on pitkä ja hoikka ja hänet on puettu asuihin, jotka eivät korosta naisruumiin muotoja. Tavallaan Tainan maskuliinisuus ja Matin feminiinisyys tuntuvat olevan eräällä tavalla balanssissa. Sukupuoliroolit ovat pääläellään sopivassa suhteessa, mikä mahdollistaa heteroparisuhteen säilymisen.

Jarkko

Jarkko (Eero Milanoff) on nelikymppinen taksikuski ja *naistenmies* (Vacklin ym. 2007e, s. 283-284 [Sedita 2005]). Jarkon koominen perspektiivi on, että hän pitää itseään monilahjakkaana kulttuurivaikuttajana, joka ei ole vielä päässyt näyttämään kykyjään sekä taivaanlahjana kaikille naisilla. Todellisuudessa hän on kuitenkin melko sääliittävä ja epävarma luuseri. Jarkko häpeää ammattiaan ja valehtelee olevansa seurapiireissä pyörivä musiikkivideo-ohjaaja. Hän yrittää pitää yllä mielikuvaa luksuselämästä, vaikka laskut alkavat kasaantua. Jarkko on kuitenkin liian ylpeä myöntääkseen muille miehille todellista tilannettaan. Jarkon epävarmuus on hahmon inhimillinen piirre.

Jarkon koomisena vastaparina toimivat pääosin muut miehet, jotka Jarkko kokee kilpakumpaneikseen maskuliinisuuden kilvoittelussa. *Peten leijat*³⁵ jakson avauskohtauksessa Jarkon koomiseksi vastapariksi nousee Matti. Jarkko on ostanut upean sähkökitaran minkä voidaan ajatella edustavan Jarkon käsitystä ideaalista maskuliinisuudesta. Jarkko esiintyy muille miehille miehekkäänä kitarasankarina, mutta Matin saapuessa paikalle käy selväksi, että todellinen kitarasankari onkin Matti. Tämä tietysti ärsyttää Jarkkoa suunnattomasti.

Jakson ensimmäisessä kohtauksessa Jarkko soittaa olohuoneessaan huonosti kitaraa Tuomakselle ja Petelle, jotka eivät ole kovinkaan innostuneita kuulemastaan. Jarkko selittelee rämpytystänsä toteamalla, että hän vasta vähän lämmittelee. Matti saapuu paikalle.

³⁵ 1. kauden 6. jakso.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
PLK Matti saapuu Jarkon olohuoneeseen ja näkee kitaran.		(Jarkko on juuri selittelemässä jotain epämääräistä onnettomasta soistostaan Petelle ja Tuomakselle.)
PLK Jarkko	Matti	" <i>Ei jumalauta! Mikä toi on?</i> "
PLK Matti	Jarkko	" <i>Adrian Jackson...</i> "
KK Jarkko istuu nojatuolissa. Pete ja Tuomas sohvalla.	Jarkko	" <i>...Smith. Nimikkokitara...</i> "
PLK Matti Matin silmät pullistuvat innostuksesta.	Jarkko Matti	" <i>...ja nyt en puhu koukkunokka-Adrianista.</i> " " <i>Saako kokeilla?</i> "
PLK Jarkko	Jarkko	" <i>Mi...,e...</i> "
PLK Matti	Matti Jarkko	" <i>Pliispliis!</i> " " <i>Mut lupaat...</i> "
LK ³⁶ Jarkko, taustalla PK Pete	Jarkko	" <i>...ettet rämpytä näit kielii poikki! Onks...</i> "
PLK Matti Matti on silminnähdessä innoissaan. Matti vilkaisee käsiään.	Jarkko Matti Jarkko Matti	" <i>... selvä?</i> " " <i>Joojoo</i> " " <i>Ja ensin desinfioit noi sun vehnänäppis!</i> " " <i>Joo</i> "
KK Jarkko istuu nojatuolissa, Pete ja Tuomas sohvalla. Selin kameraan oleva Matti kumartuu ottamaan desinfiointiaineen sohvapöydältä.		
LK Matti pursottaa desinfiointiainetta kädelleen ja hinkkaa kuumaisesti.	Matti	" <i>Tiätsä mä en oo soittanu varmaan kymmeneen vuoteen.</i> "
KK Jarkko nojatuolissa, ojentaa kitaran Matille. Pete ja Tuomas sohvalla. Jarkko hykerrellen tyytyväisenä ja on varma paremmuudesta.	Jarkko	(Huvittuneisuutta äänessään) " <i>Oolrait!</i> "
LK Jarkko vilkaisee (Matille) naureskellen Peten ja Tuomaksen suuntaan.		
PLK Matti ujuttaa olkahihnan ylleen	Jarkko	" <i>Älä alota mistään vaikeesta. Kato jengi, joka ei osaa soittaa nii rupee heti jotain yrittää...</i> "

³⁶ LK tarkoittaa lähikuvaa.

LK Jarkko puhuu Matille, mutta osoittaa sanansa ennemmin Petelle ja Tuomakselle korostaen omaa osaamistaan. Kilpailuasetelma voimistuu.	Jarkko	<i>"...tiluliluu rueta vääntää..."</i>
PLK Matti odottaa, että pääsee soittamaan, eikä juurikaan tunnu tiedostavan Jarkon pyrkimystä väheksyä Matin mahdollisia soitto-taitoja.	Jarkko Matti	<i>"... ja sit menee ihan koko itsekun- nioitus." "Joo."</i>
LK Jarkko ojentaa plektran vai- vaantuneena Matin korjauksesta.	Jarkko Matti	<i>"Otat sä lepran?" "Plektran"</i>
PLK Matin selkä kuvan etualalla (peittää sohvalla istuvan Peten). Matti kumartuu ottamaan plekt- ran.	Jarkko	(epävarmasti) <i>"Nii nii, lepra lepra."</i>
PLK Matti naureskelee (ehkä enemmän innostuksesta, kuin Jar- kolle). Kamera tiltaa ³⁷ kitaraan.	Matti	<i>"Joo-o! (Puhuu kitaralle) Ai että sä oot kaunis!"</i>
LPK Jarkko, Pete ja Tuomas istu- vat ja vilkuilevat tosiaan. Kuvan etualalla kitarankaula.	Matti	<i>"Kyllä oot kaunis!"</i>
PLK Matti	Matti	<i>"Annatko Matin vähän soittaa sulla?" (Hetken hiljaisuus.) "Okei!"</i>
LK Kitara.		Soitto alkaa
LK alakulmaotos Matti soittaa.		Taidokasta soittoa.
LK Jarkko. Kääntyy katsomaan hämmentyneenä Peteä.		
PLK Pete kuuntelee innoissaan. Kääntyy katsomaan Tuomasta		
PK Tuomas. Kuuntelee silmät pyöreinä.		
LK alakulmaotos Matti soittaa.		
LK Matin kädet soittaa kitarankie- liä.		
PLK Pete kuuntelee suu auki.		
PLK Matti		
LK Matin kädet soittaa kitarankie- liä. Soitto loppuu.		

³⁷ Tilttauksessa kamera pysyy paikallaan, mutta kääntyy vaaka-akselinsa varassa ylös tai alas.

KK Jarkko istuu nojatuolissa. Pete ja Tuomas sohvalla. Jarkko on kiusaantunut ja epävarma.	Tuomas Pete Jarkko	"Jumalauta Matti!" "Ihan sairaan hyvä! Hei soita lisää! Osaak sä Free Worldin?" "No toihan nyt..."
PLK Matti alkaa soittaa.	Jarkko	"... on tommonen tiedättekste niinku piireissä jokaisella on joku turvabiisi niinku..." (Pete hyssyttelee Jarkkoa)
KK Jarkko istuu nojatuolissa. Pete ja Tuomas sohvalla. Jarkko vähättelee Matin taitoja.	Jarkko	"...että minkä ne osaa." (Uusi kappala alkaa soimaan)
LK Matin kädet kitarankielillä.		
LK Jarkko		
LK Matti, soittaa ja katsoo Jarkkoa. Haaste on otettu vastaan.	Jarkko	Jarkko alkaa naureskelemaan.
KK Jarkko istuu nojatuolissa. Pete ja Tuomas sohvalla. Jarkko vähättelee Matin taitoja.	Jarkko	"No eihän toi oo tavallaan niinku mitään. Kaikilla on kaks turvabiisiä jotka soittaa vaik..."
LK Matti jatkaa soittamista.	Jarkko	"...paskal silmät kiinni." (Kappale vaihtuu lennosta.)
LK Matin kädet soittaa kitarankieliä.		
LK Matti soittaa tuima ilme kasvoillaan.	Jarkko	"Siis jokaisella on taskussa ainakin kolme..." (piereskelyn ääniä) "Hyi saatana! Hyi vi..."
KK Jarkko istuu nojatuolissa. Pete ja Tuomas sohvalla. Jarkko alkaa säittää piereskelevää Peteä.	Jarkko	"... ttu oikeesti mitä sä oot syöny? Tässä joutuu niinku omassa kodissaan kärsii." (Ovikello soi)
LK Matin kädet soittaa kitarankieliä.	Jarkko	"Hyi he..."
KK Jarkko nousee tuolista kiroillen ja lähtee avaamaan ovea. Jarkko pääsee ulos kiusallisesta tilanteesta.	Jarkko Pete	"...lvetti." "Mitä?"
LK Matti katsoo Jarkon perään tietävä ilme kasvoillaan. Voitto! Kohtaus vaihtuu.		

Jarkko pyrkii piilottamaan epävarmuutensa leuhkimalla valheellisilla viihdemaailmaan sijoituvilla työkuvioilla ja värikkäillä naisjutuilla. Jarkko opastaa mielellään muita miehiä, etenkin

kilttiä Tuomasta, naisasioissa ja ylpeilee omalla viehätysvoimallaan. Ihme kyllä, Jarkko menestyykin hyvin naisrintamalla, mutta suhteet jäävät toistuvasti melko lyhyiksi. Jarkon hahmon kautta yritetään ehkä purkaa stereotyyppiin liittyviä ihannoituja maskuliinisuuden piirteitä esittämällä ne koomisessa valossa. Huomioitavaa on kuitenkin se, että Jarkko onnistuu iskemään naisia nimenomaan käyttäytymällä pelimies stereotyypin mukaisesti. Syntyy kuva, että juuri pelimies stereotyypin implisiittinen kertomus (ks. luku *Tyypit ja stereotyypit*) vetää naisia puoleensa ikään kuin naiset haluaisivat tulla osaksi stereotyypin sisältämää naisten kaltoinkohtelua. Taustalla tuntuu elävän ajatus, jonka mukaan ”naiset rakastuvat renttuihin”. Kilitin Tuomaksen ja röyhkeän Jarkon asettaminen vastapareiksi korostaa tätä mielikuvaa.

Yllättäen kauden viimeisessä jaksossa *Häät*³⁸ Jarkon hahmoon tuodaan jännittävä queer-painotus. Miehet ovat juhlimassa Peten äidin häitä. Jarkko on leperrellyt koko juhlien ajan Irina nimiselle näyttävälle naiselle. Illan edetessä Jarkko kuitenkin näkee Irinan miesten rivistössä puskapissillä seisten. Jarkon ilme on hämmentynyt, mutta kohtausta ei viedä pidemmälle. Jakson lopussa keskushenkilömiehet ovat kokoontuneet polttelemaan sikareita. Kohtaus on kauden lopetuskohtaus (ei tosin viimeinen), jossa ikään kuin summataan mennyttä ja tulevaa. Tyytyväisen näköinen Jarkko kertoo menevänsä pelaamaan Irinan kanssa tennistä. Kohtauksessa vihjataan, että Jarkko olisi ehkä vihdoinkin löytänyt sen ”oikean”. Irinan ilmeinen transsukupuolisuus ei tunnu olevan este Jarkon romanttisille tunteille. Toisin kuin Matin tapauksessa, Jarkon normista poikkeavaa toimintatapaa ei aseteta komiikan kohteeksi, mikä korostaa sarjan ydinperheideologiaa. Jarkon toiminta, toisin kuin Matin, ei uhkaa ydinperheideologiaa vaan on siihen tähtäävää epänormatiivisuudesta huolimatta.

Pete

Pete (Jarkko Niemi) on 35-vuotias mies, joka asuu äitinsä Tuulikin (Milka Ahlroth) ja tämän naisystävän Riitan (Kirsi Ylijoki) kanssa. Pete ei käy töissä vaan lähinnä lorvailee kotona Riitan passattavana. Peten voi nähdä eräänlaisena nykyversiona niin kutsutusta peräkammarinpojasta. Samalla Pete edustaa, iästään huolimatta, tilannekomedioiden lapsihahmoa ja on näin ollen sukua *Sunnuntailounaan Severille*.

Peten koominen perspektiivi on, että Pete luulee olevansa avoin erilaisille ihmisille ja elämäntavoille. Todellisuudessa hän kuitenkin sortuu jatkuvasti ennakkoluuloisiin tulkintoihin ja

³⁸ 1. tuotantokauden 12. jakso.

jopa suoranaiseen rasismiin. Itse tätä tietenkään tajuamatta. Pete pitää omaa elämäntapaansa ainoana oikeana ja pyrkii tuputtamaan arvojaan muille vimmaisesti, mikä johtaa siihen, että hän onnistuu saattamaan kiinnostuksenkohteensa toistuvasti epäilyttävään valoon. Pete on äärettömän lapsellinen ja *tyhmä* (Vacklin ym. 2007e, s. 283-284 [Sedita 2005]). Peten maailmankuva on mustavalkoisen ja hänellä on voimakas käsityksen asioiden *joko-tai* -luonteesta.

Peten koomiseksi vastapariksi nostetaan yleensä jokin ”Peten pelastusprojekti” kuten tummaihoisen miehen, lihaa syövä nainen tai yksin elävä vanhus. Peten hahmon kautta representoidaan samankaltaista toiseuttavaa käytöstä, mitä Taunon bussikohtaus luvussa *Komiikan tunnistettavuuden merkitys* edustaa. Erona on se, että Tauno oli tietoinen omista ennakkoluuloistaan, toisin kuin Pete. Pete on omaksunut kaikki erilaisten stereotyyppien sisältämät implisiittiset kertomukset eikä pysty näkemään lainkaan todellisia ihmisiä vääristyneiden käsitystensä takaa. Peten hahmon kautta pyritään pääsemään käsiksi stereotyyppisen ajattelun ongelmallisuuteen ja kyseenalaistamaan erilaisiin ihmisryhmiin kohdistuvia stereotyyppittelyjä.

Kuten edellä mainitsin, Pete on aikuinen lapsi, jolla on maailmanparannushaaveita ja teinikäisen mustavalkoinen maailmankuva. Peten lapsitapaisuutta korostetaan dialogin lisäksi vaatetuksella. Pete pukeutuu shortseihin ja t-paitaan ja hänellä on aina väärin päin päässä oleva lippalakki. Lippis toimii eräänlaisena hahmon attribuuttina, joka merkkää ensisilmäyksellä Peten *ei-aikuiseksi*.

Peten lapsiroolia kasvatetaan rinnastamalla Pete muihin oman ikäisiinsä miehiin ja korostamalla näiden miesmaskuliinisuutta suhteessa Peten lapsitapaisuuteen. Jaksossa *Veto*³⁹ tapahtumat lähtevät liikkeelle joogastudiolta, jossa Pete käy joogaamassa. Pete kuulee kuinka muut miehet puhuvat jääkiekosta ja vedonlyönnistä. Joogaohjaaja kysyy joogaavalta mieheltä millaista tulosta ”asiantuntija” veikkaa. Kohtauksesta käy ilmi, ettei Pete tiedä urheilusta mitään. Ei edes sitä mikä laji on kyseessä. Kohtauksessa rakennetaan kahdella tavalla stereotyyppisiä miesrepresentaatioita. Joogastudioilla, naisten kesellä on Peten lisäksi kaksi komeaa miesjoogaajaa. Toinen miehistä on joogaopettaja, joten hänellä on toimintaympäristössään auktoriteettia ja valtaa suhteessa muihin miehiin ja joogaaviin naisiin, millä pyritään synnyttämään maskuliinisuuden vaikutelmaa. Toinen mies on perusjoogaaja, mutta hän seuraa aktiivisesti urheilua ja onnistuu jopa vedonlyönnissä. Urheilun seuraaminen merkkää joogaajan

³⁹ 1. kauden 3. jakso.

maskuliiniseksi. Pete sen sijaan ei ole maskuliininen joogaaja. Peten tietämättömyys urheilussa tekee hänestä stereotyyppisessä mielessä feminiinisen verrattuna muihin miehiin.

Pete ei kuitenkaan ole lähtökohtaisesti feminiininen eikä maskuliininen vaan nimenomaan ja ensisijaisesti lapsi. Peten äiti ja tämän puoliso hoivaavat ja suhtautuvat Peteen kuin lapseen. Petellä on tosin ensimmäisen tuotantokauden aikana muutamia tyttöystäviä, mutta suhteet rinnastuvat ennemmin juuri murrosikäisten seurustelukokeiluihin, kuin aikuisten välisiin parisuhdekuvioihin. Peten inhimillisuus perustuukin ehkä jonkinlaisen katsojan oman teini-ikäisyyden mieleen palautukseen. Petessä voi tunnistaa teini-ikäisille tyypillisen itsekokeskeisen avarakatseisuuden, jossa oman minäkuvan rakennusprojekti naamioituu näennäiseen kiinnostukseen muita kohtaan.

Jaksossa *Lähes kuollut mummo*⁴⁰ Pete saa päähänsä, että naapurin mummo (Riitta Elstelä) on kuollut. Pete vaatii Matin mukaansa ja miehet menevät syyttämään muistokynttilän mummon talon portaille. Huomattavan hyväkuntoinen ja iloinen mummo ilmestyy kuitenkin parahiksi paikalle ja kertoo olleensa Teneriffalla. Pete suuttuu siitä, ettei mummo olekaan kuollut ja hänen huomaavainen eleensä osoittautuu turhaksi. Myöhemmin Pete ja Matti palaavat mummon luo kahville.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
KK Mummo lämmittää mikrossa pullaa. Matti ja Pete istuvat pöydän ääressä. Kellon kovaääninen tikitys kuuluu taustalla.	Pete	(tarpeettoman kovalla äänellä) <i>”Teilläkin ollu varmaan aika hirvee elämä.”</i>
LPK Matti tunkee pullaa suuhunsa.	Mummo	<i>”No emmä nyt tiedä.”</i>
LPK Pete Katsoo sääliväsi Mummoa, joka istuu pöydän ääreen.	Mummo Pete	<i>”Ihan kivaa tää on ollu.”</i> (Pete puhuu tarpeettoman selkeällä ja kovalla äänellä) <i>”Niin aattelin vaan, että varmaan aikapaljon surua mahtuu elämään kun ootte käyny kaikki sodat ja kaikki.”</i>
PLK Mummo (Peten profiili kuvan etualalla)	Mummo	(hieman hämmentyneenä) <i>”No ne ajat on unohtuneet jo. Mä...”</i>
PLK Matti Matti hörppää kahvia suu täynnä pullaa.	Mummo Pete	<i>”... nautin vaan tästä päivästä.”</i> (Pete ei luovuta) <i>”Mut oishan se tääki päivä varmaan aika paljon</i>

⁴⁰ 1. kauden 11. jakso.

Matti nyökyttelee, mutta keskittyy lähinnä pullan syömiseen. Matti nyökyttelee muka kiinnostuneena ja tunkee uuden pullasiivun jo ennestään täynnä olevaan suuhunsa.	Mummo	<i>kivempi jos ois joku jonka kanssa sen jakaa.”</i>
Matti hörppää kahvia.	Pete	<i>”No onhan mulla kavereita. (hieman epävarmasti) Niin ne, jotka vielä on elossa.”</i>
Matti nyökyttelee muiden puheille ja syö lisää pullaa.	Mummo	<i>”Nii, mut ei oo varmaan oikeen sel- lasta niinku läheistä. Rakasta lä- heistä ihmistä. Sellasta ei varmaan oo.”</i>
Matti hörppää kahvia.	Pete	<i>”Ei kyllä oo semmosta oikein lä- heistä.”</i>
	Mummo	<i>(tietävästi) ”Niii! Se on mieli jännä siinä kun kääntää kaiken positii- viseks ja suomalainenhan on sellan- nen että esittää vahvaa vaikka koko- ajan itkettä.”</i>
	Mummo	<i>”Eeh... No, onhan mulla lapsia ja lapsenlapsia. (Hieman vaisusti) Toki niillä on niitä omia...”</i>
PLK Mummo (Peten profiili ku- van etualalla)	Mummo	<i>”...menoja.”</i>
PLK Pete (Mummon profiili ku- van etualalla) nyökyttelee puhues- saan	Pete	<i>(säälivästi) ”Niin ne omat menot on varmaan aika usein paljon tärkeäm- piä kuin Te.”</i>
PLK Mummo (Peten profiili ku- van etualalla)	Mummo	<i>(painokkaasti) ”No saakin olla!”</i>
	Pete	<i>(tsemppaavasti) ”Niin saakin!”</i>
	Mummo	<i>(Taustalla kello alkaa soimaan) (jo hieman masentuneena) ”Vaikka kyllä mä heitä kaipailen.”</i>
PLK Matti suu täynnä pullaa	Matti	<i>”Pulla on kyllä hyvää!”</i>

Kohtaus on hyvin erikoinen. Tekstin osalta kyseessä on selvästi Peten kohtaus. Naapurin mummo on hyväkuntoinen ja elämänmyönteinen nainen kunnes Pete astuu kuvioihin. Pete on saanut päähänsä, että kaikki yksin asuvat vanhemmat ihmiset ovat yksinäisiä, hylättyjä ja ma- sentuneita. Kohtauksen dialogissa Pete syöttää käsitystään mummolle imien mummon elä- mänilon. Sen sijaan kohtauksen kuvakerronta ei tue dialogia juuri lainkaan. Kohtauksen kes- keisemmän dialogin aikana näytetään pitkä, lähes puolet koko kohtauksen kestosta käsittävä otos pullaa syövästä Matista.

Ratkaisu on omituinen koska kyseessä on Peteen keskittyvän jakson A-juonen kannalta mer- kittävä dialogi, joka kuitenkin katetaan toisen henkilön kuvituskuvamaisella otoksella. Tämä

muuttaa tilanteen komiikan täysin toisenlaiseksi. Kohtauksen koomisuus ei kuvakerronnan osalta perustukaan Peten ja mummon käymään dialogiin vaan Matin maaniseen pullansyönttiin. On vaikea uskoa, että tekijät olisivat tietoisesti pyrkineet tähän. Herää kysymys mitä Peten ja mummon dialogikuville on tapahtunut. Ehkä kuvatuissa kuvissa on ollut joko ylitsepääsemättömiä jatkuvuusongelmia tai materiaali on vioittunut, josta syystä kuvia ei ole voitu käyttää ja aikataulusyistä kohtausta ei ole voitu kuvata uudestaan.

Olipa syy kohtauksen kuvakerrontaan mikä tahansa, on syytä muistaa, että vaikka televisio-ohjelmien representaatioita tarkasteltaessa puhutaankin tietoisesta tekemisestä, erilaiset tuotannolliset seikat vaikuttavat lopputulokseen vääjäämättä. Esimerkiksi tuotantojen tiukat aikataulut vaikuttavat paljon siihen, millainen lopullinen teos tulee olemaan.

Myöhemmässä kohtauksessa A-juonen komiikka palaa takaisin Peten harhaisen itseriittoisuuden kuvaamiseen. Pete on istuttanut jo silminnähdyn lannistuneen mummon keinutuoliin ja kääriyt mummon filttiin. Taustalla kuuluu kellon ääni. Matti seisoo taka-alalla.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
PK Pete käärii keinutuolissa istuvaa Mummoa filttiin. Matti (LPK) seisoo kuvan taka-alalla. Pete kyykistyy keinutuolin viereen.	Pete Mummo Pete Mummo Pete	<i>”On se kyllä kamalaa miten tää yhteiskunta hylkää teidät vanhukset.”</i> <i>”On se.”</i> <i>(säälivästi) ”Nii! Mitä elämää se semmonen on, että istuu vaipoissa ja mätännee vaan pois.”</i> <i>(masentuneena) ”Nii...”</i> <i>”Nii-i! (painokkaasti) Ei mitään!”</i>

Seuraavassa kohtauksessa kotimatalla olevat Pete ja Matti kävelevät kadulla. Pete on tyytyväisen ja onnellisen oloinen.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
LPK Matti ja Pete kävelevät kadulla. Kamera ajaa taaksepäin näyttelijöiden edellä.	Pete Matti Pete	<i>”Oli kyl todella hyvä, et käytiin! Se on hienoa nähdä miten ihminen niinku oikeen voimaantuu siin silmien edessä.”</i> <i>”Ois muuten pitäny kysyä jos sillä ois ollu pakkasessa lisää pullaa.”</i> <i>”Vittu sä oot Matti kylmä ihminen!”</i>

Peten tarkoitusperät ovat kahtiajakoiset. Toisaalta hän haluaa hyvää; ilahduttaa naapurissa asuvaa mummoa. Pää tavoite on kuitenkin rakentaa omaa minäkuvaansa lähimmäisistään huolehtivana hyväsydämisenä ihmisenä. Pete sortuu ennakkoluuloiseen ja ikärasistiseen käytökseen olettamalla, että mummo kärsii yksinäisyydestä, huonokuntoisuudesta ja masennuksesta. Pete on täysin kykenemätön päästämään irti väärästä mielikuvastaan. Peten käytös ei piristä, vaan lannistaa mummoa. Käytös myös korostaa Peten tyhmyyttä. Pete olettaa, että juuri hänen apunsa on se, mitä ihmiset kaipaavat. Matilla ei ole aktiivista roolia kohtauksissa vaan hänen tehtävänsä on olla Peten uskottu ja todistaja, jolle Pete voi purkaa tunteita.

Tuomas

Tuomas (Tommi Rantamäki) on nelikymppinen eronnut mies. Hän on pitkä, solakka ja fyysisesti hyvinvoivan oloinen. Tuomas on ilmeisesti menestynyt työelämässä hyvin ja on todennäköisesti jo lähtökohtaisesti ylempää keskiluokkaa. Tätä korostetaan Tuomaksen hillityllä puhetyylillä, pitkäpinnaisuudella ja siistillä pukeutumisella. Tuomaksella on kaksi taloa, autot, veneet ja paljon muuta. Lisäksi hän käytännössä elättää ex-vaimoaan Pihlaa (Jenni Banerjee) ja tämän uutta miesystävää Alexia (Darren McStay).

Tuomas vaikuttaa ensikatolta ei-koomiselta hahmolta. Sen sijaan Tuomaksen ex-vaimon Pihlan hahmo on koomisesti tyypitelty ja eroaa näin muista sarjan naishahmoista. Tässä parivaljakossa koominen hahmo, Pihla, on valjastettu eräällä tavalla ei-koomisen hahmon, Tuomaksen, koomiseksi tekemiseen. Pihla käyttää Tuomasta häikäilemättä hyväkseen. Mitä uskottomampia asioita Pihla kehtaa vaatia ja mitä enemmän Tuomas matelee sitä korkeammalle Tuomaksen koomisuus kasvaa. Tuomaksen perusongelma ja koominen perspektiivi onkin ylikiltteys. Lainattuaan autonsa ja veneensä ex-vaimolleen, hän päätyy ajamaan tämän nurmikon ja pesemään uuden poikaystävän alushousuja. Scott Seditan määrittelemistä tilannekomedian tyypeistä Tuomas on *rakastettava luuseri* (Vacklin ym. 2007e, s. 283-284).

Tuomas haikailee ex-vaimonsa perään ja tuntuu uskovan, että Pihlan edessä matelu voisi saattaa pariskunnan vielä yhteen. Tuomas ei tunnu tajuvan, että alistuva käytös itseasiassa on ongelman ydin: heti kun Tuomas käyttäytyy ronskimmin, sarjan edustaman näkökulman valossa maskuliinisemmin, Pihlan kiinnostus tuntuu heräävän. Tämä seikka vahvistaa perinteisiä sukupuolirooleja.

Jaksossa *Häät*⁴¹ Peten äiti Tuulikki ja tämän naisystävä Riitta menevät naimisiin. Pete haluaa auttaa äitiään hääjärjestelyissä ja pyytää muut miehet apuun. Polttareissa, stripteaseklubilla, Tuomas näkee humalaisen kirkkoherran (Mika Melander) tulevan vieraan naisen kanssa ulos vessakopista. Seuraavana päivänä häihin kiireellä kutsuttu kirkkoherra ei tiedä olevansa vihkimässä naisparia vaan luulee tulleensa Matin ja Tuulikin häihin. Kun asia selviää, hän kieltäytyy vihkimästä naisparia. Tuomas ottaa tilanteen haltuun.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
LPK Kirkkoherra Kirkkoherra puhuu sulhaseksi luulemalleen Matille. Taustalla Tuulikki ja Riitta kävelevät kohti vihkipaviljonkia.	Kirkkoherra	<i>"Ei täällä rueta ketään..."</i>
PLK Matti ja Kirkkoherra vastakain profiilissa. Miesten välistä näkyy Tuomas, joka seuraa keskustelua. Tuomas astuu Kirkkoherran viereen ja tarttuu tätä käsivarresta.	Kirkkoherra Tuomas	<i>"... lesboja vihkimään!"</i> <i>"Sori! Nyt en voinu olla kuulematta. Homman nimi on nyt sellanen, että arvon kirkkoherra ottaa nyt raamatunsa ja menee ihan vitun kiireesti..."</i>
LKK ⁴² Tuomas uhkailee Kirkkoherraa häävieraiden seuratessa tilannetta.	Tuomas	<i>"...takasin tonne alttarille ja ottaa sen kepin pois perseestä ja vihkii nää arvon leidit oikein..."</i>
PLK Matti, Tuomas ja Kirkkoherra. Kirkkoherra tajuaa mistä Tuomas puhuu. Kirkkoherra nyökähtää hätäntyneesti ja peruuttaa ulos kuvasta (takaisin vihkipaviljongin eteen).	Tuomas Kirkkoherra Tuomas Kirkkoherra	<i>"... saatanan pyhään avioliittoon. Onko selvä? Ettei tartte sitten Kirkko ja kaupunki -lehdestä lukea mitään sekavia Kirkkoherran taipumuksista. Nähtiin muuten viimeks siellä polttareissa vessassa."</i> <i>"Ahaa! Joo!"</i> <i>"Joo"</i> <i>"OK!"</i>

⁴¹ 1. kauden 12. jakso.

⁴² LKK tarkoittaa laajaa kokokuvaa. Henkilöt näkyvät kuvassa kokonaan ja kuvasta hahmottuu osa ympäröivästä tilasta.

Tilannetta sivusta seurannut Pihla katsoo ihailien Tuomasta päästä varpaisiin. Myöhemmässä kohtauksessa Pihla sanoo, että tämä oli se Tuomas, josta hän pitää. Pariskunta päätyy harrastamaan seksiä autotallissa päältä ajettavan ruohonleikkurin⁴³ päällä. Jakson loppukohtauksessa Pihlan poikaystävä Alex kävelee tienreunassa pois päin laukkujaan raahaten. Tuomas on onnistunut karkottamaan kilpakosijan.

Kuvaus Tuomaksen ja Pihlan suhteesta maalaa hyvin vanhakantaisia sukupuoli- ja parisuhdekäsityksiä. Tässä representaatiossa kiltti mies on hyväksikäytettävä ja epähaluttava palvelija. Nainen näyttäytyy olentona, joka tarvitsee vahvan miehen asettamaan rajoja. Irti päässyt nainen on pisteliäs ja dominoiva, mutta ennen muuta onneton. Tuomaksen matelu altistaa hänet myös muiden miesten pilkan ja epäkunnioituksen kohteeksi. Tämänkaltaiset käänteiset sukupuoliroolit ja miehen luopuminen vallasta on tulkittu eräänlaisina miesten normirikkomuksina. Naisvihamielisessä äkäpussi -vitsiperinteessä, valtaa käyttävä vaimo uhkaa yhteisön arvoja ja saattaa miehensä naurunalaiseksi muiden miesten silmissä. Miehen maskuliinisuus, huono käytös ja raju seksuaalisuus näyttävät naiselle tämän oikean paikan ja palauttavat tasapainon sekä miehen ja naisen väliseen suhteeseen, että myös koko yhteisöön. (Korhonen 2013, s. 135-184.)

Kaiken kaikkiaan sarjan komiikka perustuu monilta osin kahtiajakoiseen sukupuolinormistoon. Kaikki kulttuurissa epäfeminiiniseksi mielletyt piirteet naisissa (säärakarvat, kaljanjuonti, musta housupuku) näyttäytyvät välittömänä uhkana keskushenkilöiden maskuliinisuutta kohtaan. Sarjassa tavallaan yritetään nauraa näille asemoinneille, mutta nauru tuntuu jäävän monessa kohtaa puolitiehen, mikä synnyttää tunkkaisen vaikutelman.

4.3 Teemat ja perusväittämät

Tutkimusaineistoa valitessani huomioni kiinnittyi *Sunnuntailounaan* ja *Modernit miehet* sarjojen hämmentävän samankaltaisiin henkilögallerioihin ja asemointeihin. Molemmissa sarjoissa miesten ja naisten välille rakennetaan toiseutta koomisesti tyytetyjen mieshahmojen ja muutaman ei-koomisen naishahmon (poikkeuksena *Modernien miesten* Pihla) välille.

⁴³ Ruohonleikkuri toimii tässä myös eräänlaisena lunastuksena. Jaksossa 2. *Pouchit* Tuomas, Jarkko, Pete ja Matti päättävät kaapata takaisin Tuomaksen päältä ajettavan ruohonleikkurin, jonka Pihla on ominut. Ruohonleikkuri on kuitenkin jälleen Pihlan autotallissa. Katsoja voi päätellä, että Tuomas on siis päätyntä luovuttamaan takaisinvarastamansa leikkurin jälleen Pihlalle.

Sarjojen esittämien maailmojen perusväittämät tuntuvat tukevan ajatusta, että ”pojat on poikia ja naiset hoivaajia”.

Sarjoissa on nähtävillä monenlaisia arvojärjestyksiä sekä miesten välisissä suhteissa, mutta myös sukupuolten välillä. Tavallaan nainen on vanhemman asemassa, järjen äänenä suitsimassa ja hoivaamassa. Miehet eivät kuitenkaan ole ohjattavissa. Miehillä tuntuu olevan täysi valta tehdä mitä haluavat myös niissä asioissa, joilla on välitöntä vaikutusta naisten elämään. Näiltä osin vaikuttaa, ettei sarjat kykene todella tarjoamaan uutta näkökulmaa miesmaskuliniisuuteen ja naisfeminiinisyteen liitettyjen stereotyyppisten ominaisuuksien tarkasteluun.

Sunnuntailounaassa Eevi kipuilee naisille lankeavan hoivavastuun ikeessä. Eevi ei haluaisi asettua hoivaajan rooliin, mutta ei oikein osaa olla asettumattakaan. Jo alkuintrossa Eevi näyttäytyy sarjan mieskeskushenkilöiden, isänsä ja veljiensä, kaitsijana – äitinä. Eevin roolittaminen äidin asemaan on ensimmäisen tuotantokauden keskeinen teema, jonka aiheuttamaa painetta Eevi purkaa terapiassa.

Moderneissa miehissä miehet tuntuvat pitävän naisia eräänlaisena sensuurijärjestelmänä, jonka avulla miehet asettavat itselleen rajoja ja rajoituksia. Esimerkiksi 1. tuotantokauden 6. jaksossa *Peten leijat* Matti haaveilee kalliista sähkökitarasta. Matti ei pysty myöntämään, että hänen oma saituutensa estää kitarakaupat. Matti luo itselleen mielikuvan siitä, että Taina on este kitaran ostamiselle. Todellisuudessa Tainaa ei kiinnosta asia lainkaan. Kiinnostavaa on, että sarjan miesrepresentaatioita ei kuitenkaan rakenneta niinkään mies-nais -akselilla vaan miesten keskinäisissä suhteissa ja hierarkioissa. Esimerkiksi Tuomaksen ja Pihlan epätasa-arvoista suhdetta ei käsitellä Tuomaksen ja Pihlan kesken vaan Tuomaksen ja muiden sarjan mieshenkilöiden kesken. Miesten kipuilu ja oikeanlaisen ”miesposition” löytäminen onkin sarjan keskeinen teema, johon jo sarjan nimi ironisesti viittaa.

Modernit miehet sarjassa ylläpidetään tiukasti stereotyyppistä käsitystä kahdesta eri sukupuolesta, joiden välillä vallitsee perustavanlaatuisia eroja. Miesten ja naisten tuntuu olevan välillä todella vaikea ymmärtää tosiaan. Jarkon ja Tuomaksen hahmojen erilaisesta suhtautumisesta naisiin, Jarkon naistenmiesmäisyydestä ja Tuomaksen kiltteydestä, rakentuu sarjan silmiinpistävän omituinen suhtautuminen naisten ja miesten välisiin suhteisiin. Jarkko on välinpitämättömän hyväksikäyttäjätyyppi, jonka maskuliininen ronskius vetää naisia puoleensa. Tuomas on puolestaan kiltti, hellä ja romanttinen, mutta on jäänyt elämässä yksin. Vasta kun Tuomas viimeisessä jaksossa menettää malttinsa ja käyttäytyy uhkaavasti, hän näyttäytyy Pihlan silmissä

seksuaalisesti haluttavana. Tämän tyyppiset sukupuolirepresentaatiot tuntuvat auttamattoman vanhanaikaisilta ja ylläpitävät sellaisia sukupuoleen liittyviä kulttuurisia myyttejä, joiden toivoisi jo painuvan unholaan.

Jaksossa *Lähes kuollut mummo*⁴⁴ Tuomas on iskenyt silmänsä kauniiseen kirjastovirkailijaan (Kreeta Salminen). Tuomas kysyy Jarkolta neuvoa, miten hänen kannattaisi lähestyä naista. Tuomas istuu Jarkon sohvalla pohtimassa tilannetta Jarkon pelatessa konsolipeliä.

Kuva	Replikoiva hahmo	Repliikki
PLK Tuomas (Kamera panoroi vierekkäin istuvien Tuomaksen ja Jarkon välillä PLK -kuvakoossa.)	Tuomas	(---) <i>Meenks mä sen duunipaikalle suklaarasian kanssa? Varaanks mä jostain jonku pöydän? Kukki varmaan pitää ostaa...</i>
PLK Jarkko	Jarkko	<i>”Shhh...(naureskellen) Kukkia? Tsii-sus!”</i>
PLK Tuomas	Tuomas	<i>”Niinii kukkia. Kato naiset tykkää kukista. Eiks nii?”</i>
PLK Jarkko	Jarkko	<i>”Joo sä et missään nimessä vie sille kukkia ymmärrätkö sä?”</i>
PLK Tuomas	Tuomas	<i>”No mitä mä sitte teen?”</i>
PLK Jarkko	Jarkko	<i>”no mut e..”</i>
	Tuomas	<i>”Miten sä ite säädät noita?”</i>
	Jarkko	<i>”Sä et tee kato mitään! Naiset rakastaa, että niitä ei huomioi mitenkään. Mitä vähemmän sä huomioit sitä, sitä nopeemmin ne sun perässä juoksee.</i>
PLK Tuomas, kääntyy katsomaan Jarkkoa	Jarkko	<i>Vittu!”</i> (Jarkko kiroaa epäonnistumiselle pelissä)
PLK Tuomas ja Jarkko takapäin. Televisiossa näkyy Jarkon peli.	Tuomas Jarkko	<i>”Eihän tossa nyt oo mitään järkee!”</i> <i>”Hei Tuomas! Kenellä niitä naisia on ja kenellä ei?”</i>

Kinnunen (1994, s. 135) huomauttaa, että monesti komediaa tehtäessä pyritään luomaan mahdollisimman monitahoinen teos, joka aukeaisi useilla eri tasoilla. Näin voidaan laajentaa kohdeyleisön määrää. Tilannekomediat, televisio-ohjelmien lajityyppinä, jo itsessään tavoittelevat melko laajoja yleisöjä, mutta niidenkin suunnittelussa tietyt yleisöryhmät korostuvat muita

⁴⁴ 1. tuotantokauden 11. jakso.

enemmän. *Sunnuntailounas* ja *Modernit miehet* sarjoista katsojat voivat tunnistaa esimerkiksi juuri sukupuoliin liittyvät stereotyyppiset rooliodotukset. Sarjoissa on yritetty rakentaa vapauttavan ja ylemmyysteorian mukaisia koomisia tilanteita saattamalla miehet naurun kohteiksi: asemaan, joka on tyypillisesti kulttuurissa varattu naisille (Valenius 2000, s. 178). Molempien sarjojen ensimmäisten tuotantokausien ohjaajat ovat miehiä, eli voidaan ajatella, että miehet kuitenkin kontrolloivat ja ohjaavat sitä millä tavalla sarjojen miehet altistetaan naurunalaisiksi. Valenius (2000, s. 182) huomauttaa, että sukupuolten välisten hierarkioiden karnevalisoinnissa piilee ongelma. Vaikka asetelma pyrki purkamaan miesten historiallista valtaasetelmaa tekemällä heistä koomisia, karnevalisointi jää helposti puolitiehen. Representaatiot tyytyvät nauramaan epäsoviville asemoinneille, korostaen jälleen sukupuolten todellisia, ”luonnollisia” rooleja. (Dyer 2002, s. 52; Valenius 2000, s. 182.) Sarjoissa miehet kisaavat keskenään ja ovat aktiivisia toimijoita, koomisuudesta huolimatta. Naisten osaksi jää hengittää syvään ja korjata vahingot. Kuten edellä totesinkin, sukupuolten vahva binäärisyys tuntuu vanhahtavalta. Tästä huolimatta kahtiajako on kuitenkin edelleen voimakkaasti läsnä erilaisissa mediakuvastoissa⁴⁵.

Sunnuntailounaan jaksossa *Kilpakosijat*⁴⁶ Eevi kuvaa sietämättömäksi käyvää tilannetta. Kohtauksessa Eevi istuu kohtisuoraan kameran edessä puolikuvassa lounaspöydän ääressä ja katsoo suoraan kameraan. Eevillä on edessään viinilaseja, joista jokainen perheenjäsen kumartuu ohi kävellessään ottamaan yhden. Viinilasin ottaessaan kukin miehistä kertoo Eeville mitä on viikon aikana tehnyt.

- Tauno ”*Rikoin lapsuudenihastukseni Ritvan parisuhteen ja särjin hänen sydämensä.*”
- Taavi ”*Mä olen päättänyt aloittaa vihakampanjan sosiaalitoimistoa vastaan netissä.*”
- Jani ”*Aion vietellä Marjukan äidin.*”
- Severi ”*Minä olen vietellyt Marjukan äidin.*”

Eevi katsoo suoraan kameraan ja juo viimeisestä lasista.

⁴⁵ Monet feministiset elokuva- ja mediatutkijat, kuten Laura Mulvey, ovat kiinnittäneet asiaan runsaasti huomiota jo 1970-luvulta lähtien ja 2019 julkaistun *Rewrite Her Story* -tutkimuksen mukaan valtavirtaelokuvien sukupuoliroolit ovat edelleen stereotyyppisiä ja seksistisiä.

⁴⁶ 1. tuotantokauden 4. jakso.

Arvot ja ideologia

Modernit miehet on sarjoista selkeästi konservatiivisempi ja normatiivisempi. Sarjan keskiöön nousee ydinperheideologia, jota ei juurikaan pyritä problematisoimaan, vaikka muuten miesten ja naisten välisiä sukupuolesta johtuvia eroja ja ongelmia korostetaan sarjassa paljon. Huomionarvoista on myös se, kuinka normista poikkeaviksi tulkittavat säröt pyritään ”normalisoimaan” kauden aikana.

Pihlan ja Tuomaksen suhde on sarjan edustaman ideologian mukaan epätasapainossa. Tuomas on liian kiltti ja Pihla käyttää tilannetta hyväkseen. Tämä asiointi aiheuttaa epäonnea eikä kumpikaan ole aidosti onnellinen. Tasapaino ja onni löytyy, kun Tuomas luopuu kiltteydestään. Pihla voi jälleen antautua Tuomakselle ja pariskunnan stereotyyppisen miesmaskuliinisuuden ja naisfeminiinisuuden ympärille muodostunut parisuhde voi jatkua.

Matin ja Tainan suhde on niin ikään epätasapainossa. Taina on liian rationaalinen (maskuliininen) ja Matti liian hysteerinen (feminiininen). Matin homoseksuaaliset piirteet alkavat korostua, mikä uhkaa ydinperheen olemassaoloa. Matin stereotyyppiset feminiiniset piirteet rikkoivat sarjan kaksinaapaista maailmakuva. Representaation kautta maailmankuvaa ei kuitenkaan altisteta komiikan kohteeksi, vaan naurun aiheeksi nousee Matin epänormatiivinen käytös. Matin hahmon koomisuutta rakennetaan juuri Matin homoseksuaalisten fantasioiden naurettaviksi tekemisen kautta. Heteroseksuaalisuus esitetään lähtökohtana, jota vasten muunlaiset seksuaalisuudet näyttäytyvät ”toisina” (Rossi 2002, s. 84) ja naurettavina. Jokinen (2003, s.10) toteaa, että feminiinisten piirteiden sekoittuminen maskuliinisiksi miellettyihin subjektiiviteetteihin on koettu ongelmalliseksi.

Jarkko on sinkku ja hamesankari. Hän kuitenkin etsii ”sitä oikeaa” ja vaikka hän matkallaan tapaakin monta väärää pyrkimys on kuitenkin edetä kohti heteroseksuaalisuuden ympärille muodostuvaa parisuhdetta. Jarkon ihastuminen transnaiseen kauden viimeisessä jaksossa voisi tarjota mahdollisuuden laajentaa sarjan varsin ahdasta käsitystä heteroseksuaalisuudesta, mutta tähän ei tartuta.

Peten äiti, Tuulikki, elää vakiintuneessa lesboparisuhteessa. Kauden viimeisessä jaksossa Tuulikki ja Riitta juhlivat hyvin perinteisiä häitä. Tuore aviopari ilmoittaa, että Riitta aikoo virallisesti adoptoida kolmekymmentäviisivuotiaan Peten, koska Riitan sanoja lainatakseni; ”sit meistä tulee oikee perhe”. Tuulikin ja Riitan suhde on lesboudesta huolimatta hyvin konservatiivinen ja sopii sarjan (hetero)normatiiviseen ydinperheideologiaan. Myös pariskunnan

sukupuoliroolit tukevat tätä. Tuulikki on viileä ja asiallinen mustaan housupukuun pukeutunut juristi (maskuliini) ja Riitta on hieman hompsuinen kotirouva (feminiini). Perheessä tuntuu vallitsevan perinteiset maskuliinisuuteen ja feminiinisyyteen kytkeytyvät työnjaot.

Sunnuntailounaassa ei ole vastaavaa ydinperheideologiaa. Sarjan henkilöt ovat eronneita niin avioliitoistaan, kuin lyhemmistäkin suhteista. Parisuhteet näyttäytyvät enemmän ongelmien lähteenä, kuin niiden purkajina. Kuitenkin Eevin äitiys suhteessa isäänsä ja veljiinsä, sekä perheen yhteinen lounashetki hienoine kattauksineen ja viineineen näyttäytyy jäänteinä myyttisestä porvarillisesta perhemallista. Barthes (1957, s. 151) kuvaa myyttiä ”Pikkuporvarillinen maailma muodostuu olennaisilta osailtaan vanhemmista ja työtovereista eikä siihen liity todellisia ihmissuhdekriisejä vaan ainoastaan pienempiä pahantuulisuuteen tai itserakkauteen liittyviä yhteenottoja.”. *Sunnuntailounaassa* tämä perhemalli ja sen sisältämät stereotyyppiset sukupuoliroolit asetetaan komiikan kohteiksi ja kyseenalaiseen valoon.

Vaikka molemmat aineistoni sarjoista edustavat kotimaista tilannekomediaa ja sarjoissa on paljon yhtäläisyyksiä, niiden välittämässä arvoissa ja maailmankuvissa on myös eroavaisuuksia. *Modernit miehet* sarja tuntuu täyttävän sitä tyhjiötä, joka Ylen ohjelmakarttaan on jäänyt maalaiskomedioiden jäljiltä. Komiikka tehdään sukupuolirooleista, -elimistä ja humalassa sekoilemisesta. Sarjan tuottamat representaatiot näyttäytyvät jäänteiltä, mikä todennäköisesti on ollut ainakin osittain tekijöiden tietoinen valinta. *Sunnuntailounas* puolestaan kurkottaa suurkaupunkeihin keskittyviä tilannekomedioita kohti, jossa yksilökeskeisemmät, pienet arjen ongelmat nousevat tapahtumien keskiöön.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Pro gradu -tutkielmani lähtöoletus oli, että tilannekomedioiden lajityypin komiikan keinot ovat melko vakioituneita ja tilannekomedioiden representaatiot hyödyntävät erilaisia stereotyyppittelyjä. Tilannekomedian lajityypin konventiot luovat siis raamit, joiden puitteissa representaatioita tuotetaan. Komedia on kuitenkin aina kytköksissä kulloiseenkin kontekstiin; aikaan ja paikkaan, jossa komiikkaa tehdään ja katsotaan. Tutkimuksessani halusin selvittää millaisilla keinoilla ja elementeillä kotimaisen tilannekomedian komiikkaa nykypäivänä tehdään ja millaisia merkityksiä kotimaisten tilannekomedioiden stereotyyppiset representaatiot tuottavat. Lähdin etsimään vastausta kysymyksiini kehittämäni analyysikaavan avulla. Aineistonani toimi kaksi kotimaista tilannekomediasarjaa *Sunnuntailounas* ja *Modernit miehet*.

Tutkimusta aloittaessani minulla oli vahva ennakkokäsitys siitä, millaisia elokuvallisia keinoja tilannekomedioissa tyypillisesti käytetään. Yllätyksenä tuli kuinka eritavoin *Sunnuntailounas* ja *Modernit miehet* hyödyntävät näitä keinoja. Teemojen ja ideologioiden osalta tietyllä tavalla vanhakantaisempi *Modernit miehet* heittäytyy soveltamaan tilannekomedian konventionaalisia tapoja hyödyntää elokuvallisia keinoja todella vapaasti ja muistuttaakin monilta osin enemmän sarjahybridiiä, kuin perinteistä tilannekomediaa. *Moderneissa miehissä* hyödynnetään paljon kuvakokojen ja -kulmien vaihtelua, kamera-ajoja sekä ulkokuvauspaikkoja.

Sunnuntailounas noudattelee lajityypille ominaisempia elokuvallisia keinoja melko tarkasti, mutta tuntuu siitä huolimatta raikkaalta. *Sunnuntailounaan* mielenkiintoinen rakenne luo kuttavan draamallisen ironian.

Elokuvallisten keinojen erilainen käyttö vaikuttaa niiden tapaan osallistua merkitysten tuottamiseen. *Moderneissa miehissä* syntyy enemmän merkityksiä esimerkiksi kuvakokojen vaihdoksilla kuin lajityypin konventioita tarkemmin seuraavassa *Sunnuntailounaassa*. *Moderneissa miehissä* henkilöiden tunnetiloja kasvatetaan lähikuvissa, mikä on hyvin epätyypillistä tilannekomedioille. *Sunnuntailounaassa* ajoittainen neljännen seinän rikkominen puolestaan toimi joidenkin kohtausten merkityksellisyyden alleviivaajana. Eevin katse kameraan on kuin pitkä ironinen huokaus sarjan muiden hahmojen tekemisille. Elokuvallisten keinojen erilainen käyttö vaikuttaa myös siihen, kuinka näyttelijät ovat kuvatussa kohtauksessa. *Modernien miesten* nopearytmyisyys jättää tietyllä tavalla näyttelijöiden väliselle työskentelylle vähemmän tilaa, kun taas hitaampitempoisessa *Sunnuntailounaassa* tilanteiden koomisuus nojaa

vahvemmin näyttelijöiden väliseen vuorovaikutukseen ja rytmin tajuun; oikea-aikaiseen *tai-maukseen*.

Tilannekomedioiden keskiössä on ”perhe”, joka muodostuu erilaisista helposti tunnistettavista tyypeistä. Tyyppien rakentamisessa hyödynnetään usein kulttuurissa vallitsevia stereotyyppisiä ja näiden stereotyyppien implisiittisiä kertomuksia, kuten olen luvussa *Tyypit ja stereotyytit* kuvannut. Sekä *Sunnuntailounas*, että *Modernit miehet* keskittyvät vahvasti kodin ja yksityisen piiriin. Keskiöön nousee sukupuoliroolien stereotyyppiset representaatiot.

Vakiotyyppien käyttöön liittyy tunkkaisten stereotyyppien toisintamisen vaara, mutta niiden kautta voidaan myös tarkastella median tuottamia stereotyyppisiä representaatioita. Stereotyyppien käytön tarkastelun kautta voidaan havaita esimerkiksi millaisiin ideologisiin tai yhteiskunnallisiin valtarakenteisiin komedia ottaa kantaa tai osallistuu. Tämä onnistuu kiinnittämällä huomiota esimerkiksi siihen, kuinka stereotyytit palvelevat tarinaa tai kuinka niiden käyttöä komediassa on motivoitu. Anu Korhonen (2013, s. 13) toteaa, että huumori on usein melko konservatiivista ja esittää esimerkiksi sukupuolet varsin kuluneeseen sävyyn. Kiinnostavaa Korhosen mukaan on kuitenkin se, että jokin näissä kuvastoissa koetaan häiritseväksi ja siksi pilailun arvoiseksi.

Stereotyyppiset sukupuoliroolit ovat osa tilannekomedioiden hyödyntämää historiallista kontekstia, jossa esimerkiksi nainen ja hoiva linkittyvät vahvasti yhteen. Myös tunnistettavuuden vaade on nähdäkseni keskeinen syy, miksi sarjoissa pidetään niin hanakasti kiinni totutuista sukupuolistereotyypeistä. Monimutkaisemmat sukupuoli-identiteetit vaatisivat enemmän avaamista, joten niiden representointi tilannekomedian konventionaalisen kerronnan puitteissa koetaan todennäköisesti haastavampana.

Molempien aineistoni sarjojen taustalla voi nähdä ajatuksen eräänlaisesta kulttuurisesta myytistä, jossa naiset ja miehet asettuvat toistensa vastakohdiksi. Sarjat kuitenkin käsittelevät myyttiä hieman eritavoin. Näkisin, että aineistoni sarjoista *Sunnuntailounas* ottaa myyttiin melko selkeästi ironisen näkökulman, kun taas *Modernit miehet* tuntuu suhtautuvan myyttiin paikoitellen ikään kuin se olisi totta. On vaikea nähdä, että tämän vaikutelman tekijät todella ovat halunneet antaa. Representaatioiden tietty epämääräisyys synnyttää vaikutelman, kuin tavoitteena olisi olla ironinen, mutta syystä tai toisesta representaatioiden epätarkkuus synnyttää vanhakantaisia vaikutelmia. Esimerkiksi *Moderneissa miehissä* Matin kipuilu oman

seksuaalisuutensa kanssa esitetään naurettavana ja ei-toivottavana käytöksenä. Ahdasta sukupuoliroolia tai käsitystä normatiivisesta heteroseksuaalisuudesta ei aseteta komiikan kohteeksi. Myös *Modernien miesten* tuottama melko kyseenalaistamaton ydinperheideologia herättää hämmennystä. Niin keski-ikäinen lesbopariskunta, kuin ikisinkku poikamieskin haluaa elää ja tulla osaksi tätä elämäntapaa. Voidaan ehkä ajatella, että siinä missä *Modernit miehet* soveltaa lajityypin käyttämiä elokuvallisia keinoja vapaasti, teemojen, arvojen ja ideologioiden osalta sarja palaa ydinperheiden ympärillä pyörivien konservatiivisten yhdysvaltalaisen tilannekomedioiden juurille.

Modernit miehet ja *Sunnuntailounas* edustavat hieman erityyppisiä todellisuuksia. *Moderneja miehiä* voisi kuvailla sanoilla *ydinperhe, maaseutu, konservatismi, menneisyys*. *Sunnuntailounasta* puolestaan sanoilla *sinkkuus, kaupunkilaisuus, liberaali, nykyaika*.

Sunnuntailounaan henkilöt ovat sinkkuja kaupunkilaisia, jotka liikkuvat baareissa ja ravintoloissa ja tapaavat uusia ihmisiä. *Modernien miesten* henkilöt asuvat maaseutumaisella omakotitaloalueella, saunovat ja tapaavat ihmisiä kodin piirissä. *Moderneissa miehissä* hyödynnetään myös suomalaisen alkoholikulttuuriin liittyvää myyttiä. Kun sarjan mieskeskushenkilöt käyttävät alkoholia, he juovat itsensä humalaan ja kontrolli pettää. Myös *Sunnuntailounaan* hahmot käyttävät alkoholia, mutta juomiseen ei liity yhtä voimakasta myyttiin liittyvää kontrollinmenettämisen skeemaa.

Vaikuttaisi siltä, että *Sunnuntailounas* onnistuu tuottamansa komiikan kautta irtisanoutumaan tai ironisoimaan monia kulttuurissa vallitsevia myyttejä. *Modernit miehet* todennäköisesti tähtää ironisen vaikutelman aikaansaamiseen, mutta tietty huolimattomuus representaatioiden tuottamisessa sekä kulttuuristen myyttien stereotyyppinen toisintaminen luo vanhakanaisen vaikutelman.

Luvussa 2.2 *Komiikan tunnistettavuuden merkitys* painotin komiikan tekijöiden ja katsojien jaettujen käsitysten ja arvojen merkitystä. Televisio-ohjelmaa tehtäessä ajatus mahdollisesta yleisöstä, kohderyhmästä, on vahvasti läsnä. Kuten olen aiemmissa luvuissa todennut, tilannekomedia on televisioviihdettä, joka tavoittelee suuria katsojajoukkoja. Siitä huolimatta, jotkin katsojaryhmät korostuvat väistämättä muita enemmän. Tilannekomedian tapauksessa ”me”,

jota väestössä ajatellaan olevan eniten. Median ”me” mielletään tyypillisesti yhteiskunnan keskiluokan identiteetiksi (Lehtonen ym. 2010, s. 234). Tilannekomedian voidaan näin ollen ajatella pitävän sisällään implisiittisen oletuksen normaaliudesta.

Kun komiikan kohteena ja koomisina henkilöinä on yhteiskunnan ”me” liikutaan melko turvallisella maaperällä. Tilanne on kuitenkin ongelmallinen. Kun kohteena on yhteiskunnan ”me” harvemmin tullaan suoranaisesti loukanneeksi ketään, mutta samalla päädytään herkästi pönkittämään mielikuvaa ”meistä” ja ”muista”. Näin tilannekomedian stereotyyppiset representaatiot kietoutuvat niihin valtarakenteisiin, joiden tarkoituksena on tuottaa sellaisia subjektiviteetteja, joka saa ihmiset suostumaan tarjottuihin asemiin (Hall 1999, s. 13; Lehtinen ym. 2010, s. 248; Rossi 2015, s. 81-82). Komiikan merkitys ulottuu vitsin taakse ja tuottaa näin ollen myös poliittisia kuvastoja.

Sunnuntailounaan ja *Modernien miesten* representaatiot tuottavat melko erilaista kuvaa Suomesta ja suomalaisuudesta, ”meistä”. *Sunnuntailounaan* ”me” on liberaali kaupunkilainen, joka tiedostaa suomalaisen kulttuurin sukupuolirooleja ylläpitävät myytit ja osaa suhtautua niihin ironisesti, vaikka jossain määrin vielä yrittäisikin niitä omassa elämässään ylläpitää. *Modernien miesten* ”me” pitää edelleen omakotitaloa ja ydinperhettä tavoittelemisen arvoisena, vaikka mieleen on hiipinyt epäily, että vallitsevat sukupuoliroolit ja -ihanteet eivät ehkä olekaan aivan helposti toteutettavissa.

En halua liioitella tilannekomedioiden yhteiskunnallisia vaikutuksia, kyse on kuitenkin televisiovihteestä. Uskon kuitenkin, että tilannekomedioiden kuvastoilla on merkitystä kulttuurissa elävien asenteiden tasolla. Komedian tekijöiden on syytä suhtautua vakavasti ja tiedostaen tuottamiinsa representaatioihin ja niiden synnyttämiin merkityksiin ja mielikuviin. Peräänkuultaisin tilannekomedioiden tekijöiltä rohkeutta luottaa yleisön diversiteettien tajuun ja kannustaisin tekijöitä murtamaan totuttuja representaatiotapoja.

6. LOPUKSI

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen tietenkin tutkijapositiossa, mutta televisiokatsojana edustan myös sarjojen tavoittelemaa kohderyhmää, eli niin kutsuttua referenssiyleisöä. Näkisin, että minulla on hallussani se ”tieto” ja ”taustaoletukset”, eli kulttuurissa vakiintuneet ja jaetut käsitykset (tai ymmärrys niiden olemassaolosta), jota tekijät ovat toivoneet kohdeyleisöllä olevan. Tästä syystä uskallan olettaa, että minulla on ollut jokseenkin hyvä lähtötilanne sarjan representaatioiden tarkasteluun.

Aineistoni koostui *Sunnuntailounaan* ja *Modernien miesten* ensimmäisistä tuotantokausista. Yhteensä kahdestakymmenestä kahdesta noin kaksikymmentäminuuttisesta televisiosarjan jaksosta. Ensimmäisten tuotantokausien kaikkien jaksosten mukaanotto mahdollisti toistuvien elementtien tarkastelun sekä tilannekomedian lajityypille ominaisten rakenteiden seuraamisen, mikä oli työni kannalta olennaista; mitkä piirteet olivat yksittäisiä, mitkä toistuvia. Koska tilannekomedian keskiössä on ”perhe”, tarkasteluni painottui näiden perheiden representaatioiden analysointiin.

Tutkimusta aloittaessani huolenaiheenani oli tutkimustulosten mahdollinen ennalta-arvattavuus. Aineiston tarkempi lähiluku kuitenkin osoitti, että huoli oli turha. Sarjat hyödynsivät paljon stereotyyppisiä ja stereotyyppistä ajattelua, kuten olin ennalta olettanutkin. Sarjat kuitenkin varioivat tilannekomedian keinoja varsin eritavoin ja sarjojen stereotyyppisten representaatioiden tuottamat merkitykset poikkesivat toisistaan jopa hämmästyttävän paljon.

Jätin tietoisesti tutkimuksen ulkopuolelle televisio-ohjelman teon ja tuotannon sekä katsojien tarkastelun, koska mielestäni nämä olisivat olleet jo itsessään omia tutkimusaiheitaan. Valitsemaani rajaukseen liittyy toki myös paljon riskejä. Kuten olen aiemmin esittänyt; koominen vaikutelma syntyy monen eri osatekijän yhteisvaikutuksesta ja on aina suhteessa tiettyyn kontekstiin. Esimerkiksi monet tuotannolliset seikat epäilemättä vaikuttavat lopputulokseen, kuten *Peten* hahmoa kuvaavan luvun esimerkkikohtauksessa oletan käyneen. Tästä huolimatta valitsemani rajaus oli mielestäni varsin onnistunut ja perusteltu. Tutkimukseni keskiössä oli lajityyppi- ja representaatioanalyysi.

Tutkimukseni teoriataustan tutkijoilla ja käyttämieni käsikirjoitusoppaiden kirjoittajilla oli melko yhteneväiset käsitykset komiikan keinoista. Käsikirjoitusoppaissa ei suoranaisesti otettu kantaa komiikan eettisyyteen, mutta oppaissa painoettiin, että komiikan tekijöillä tulee olla tarkka käsitys kulttuurissa elävistä myyteistä ja mielikuvista. Uskon, että tämä painotus

tähtää juuri siihen, että komiikan tekijällä tulee olla ymmärrys esimerkiksi siitä millaisia stereotyyppisiä toisintaa ja käsitys näiden stereotyyppien implisiittisistä kertomuksista, niiden sisältämistä arvoasetelmista ja mahdollisista eriarvoistavista tai rasistisista motiiveista.

Tutkimukseni teoriataustan ja metodologisten apuvälineiden avulla loin analyysikaavan, jonka avulla esitin aineistolleni lisäkysymyksiä. Tavoitteenani oli tuoda näkyville tilannekoomedian lajityypille ominaiset keinot tuottaa koomisia vaikutelmia, sekä analysoida sarjojen koomisten representaatioiden mahdollisia merkityksiä.

Kehittelin analyysikaavan juuri tätä tutkimusta ja aineistoa silmällä pitäen. Kaava jäi kuitenkin melko laajaksi. En pitänyt kaavan laajuutta ongelmana, koska tarkoitukseni ei ollut vastata työssäni jokaiseen kaavassa esitettyyn kohtaan yksityiskohtaisesti vaan kaavan tarkoitus oli luoda raamit, jonka puitteissa lähdin tutkimustani tekemään.

Mielestäni analyysikaava toimi hyvin. Analyysikaavan avulla pytyin havainnoimaan laajasti sarjoissa käytettyjä elokuvallisia keinoja, sarjojen tapaa rakentaa koomisia hahmoja stereotyyppisiä hyödyntäen sekä sarjojen välittämiä teemoja ja ideologioita. Sekä miten nämä eri osatekijät yhdessä osallistuvat koomisten representaatioiden tuottamiseen. Analyysikaavan avulla oli myös helppo havaita sarjojen eroavaisuudet ja samankaltaisuudet.

Kaavan laajuuden ansiosta kaava on helposti sovellettavissa ja mahdollistaa myös muunlaiset tutkimukselliset painotukset kuin mitä tässä pro gradu -tutkielmassa on painotettu. Näkisin, että analyysikaava soveltuisi muokattuna myös sekä elokuvien että tosi-tv -tuotantojen tutkimukseen.

Tutkimusta tehdessäni mieleeni nousi myös tämän aineiston osalta muutamia mahdollisia jatkotutkimusaiheita. *Sunnuntailounaan* 3. tuotantokausi julkaistaan marraskuussa 2020. Mielestäni olisi todella kiinnostavaa tutkia esimerkiksi miten erilaisia kerronnan keinoja varioidaan eri tuotantokausilla, miten kerronta kehittyy, sekä millaisia vaikutuksia ja uusia merkityksiä saattaa syntyä. Esimerkiksi *Sunnuntailounaan* 2. tuotantokaudella Eevin lisäksi myös muut keskushenkilöt ovat alkaneet ottaa kontaktia katsojaan eli hahmot rikkovat 4. seinää. Mikä on Eevin ja katsojan välisen suhteen asema tässä uudessa tilanteessa? *Sunnuntailounaan* 3. tuotantokaudella Eevin, Severin, Taavin ja Janin äiti ja Taunon ex-vaimo palaa takaisin Helsinkiin asuttuaan vuosia Turussa. Miten Eevin rooli perheen ”äitinä” muuttuu kun oikea äiti on mukana menossa? Luomani analyysikaava olisi tähänkin työhön oiva apuväline.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Modernit miehet, 1. tuotantokausi. Suomi 2019. Ohjaus: Jäppi Savolainen. Vastaava tuottaja: Riina Kullas. Tuotantoyhtiö: Moskito Television. 1. tuotantokausi katsottavissa Yleisradion Yle Areena -palvelussa.

Sunnuntailounas, 1. tuotantokausi. Suomi 2018. Ohjaus ja käsikirjoitus: Atte Järvinen. Vastaavat tuottajat: Olli Haikka & Milla Bruneau. Yellow Films & TV. 1. tuotantokausi katsottavissa MTV:n C More -palvelussa.

Kirjallisuus

Bacon, Henry (2000). *Audiovisuaalisen kerronnan teoria*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Barthes, Roland (1957). *Mytologioita*. Suomennos P. Minkkinen. Helsinki: Gaudeamus.

Bathin, Mihail (1995/1965). *François Rabelais – keskiajan ja renessanssin nauru*. Suomennos T. Laine & P. Nieminen. 2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Taifuuni.

Bergson, Henri (1994/1900). *Nauru: Tutkimus Komiikan Merkityksestä*. Suomennos S. Isto & M. Pasanen. Taskupainos 2000. Helsinki: Loki-kirjat.

Dyer, Richard (2002). *Älä Katso! Seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa*. M. Lahti (toim.). Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart (1999). *Identiteetti*. Suomennos ja toimitus M. Lehtonen & J. Herkman. Tampere: Vastapaino

Herkman, Juha (2000). ”*Huumori populaarin kentällä*”. Teoksessa A. Koivunen, S. Paasonen & M. Pajala (toim.), *Populaarin Lumo – media ja arki* (s. 372-388). Turku: Turun yliopisto, Mediatutkimus.

Hietalahti, Jarno (2015). ”*Huumorin kahlittu vapaus*”. Teoksessa S. Knuutila, P. Hakamies & E. Lampela (toim.), *Huumorin skaalat – Esitys, tyylit, tarkoitus* (s. 19-35). Helsinki: Kalevalaseura.

Hietalahti, Jarno (2018). *Huumorin ja naurun filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, Arto (2003). ”*Miten miestä merkitään? Johdatus maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tutkimukseen*”. Teoksessa A. Jokinen (toim.), *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentaminen populaarikulttuurissa* (s. 7-31). Tampere: Tampere University Press.

Jokinen, Arto (2010). ”*Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus*”. Teoksessa T. Saresma, L.-M. Rossi & T. Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (s. 128-138). Tampere: Vastapaino.

Karkulehto, Sanna (2011). *Seksin mediamarkkinat*. Helsinki: Gaudeamus.

- Karkulehto, S., Saresma, T., Harjunen, H. & Kantola, J. (2012). *"Intersektionaalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste"*. Naistutkimus (lehti) 4/2012 (s. 17-28).
- Kinnunen, Aarne (1994). *Huumorin ja koomisen keskeneräinen kysymys*. Porvoo, Helsinki & Juva: Warner Söderström.
- Kivimäki, Sanna (2008). *"Kadonnutta luokkaa etsimässä"*. Kulttuurintutkimus 25 (2008): 4. (s. 3-18). Kulttuurintutkimuksen seura ry.
- Knuutila, Seppo (2015). *"Huumorin tartunta"*. Teoksessa S. Knuutila, P. Hakamies & E. Lampela (toim.), *Huumorin skaalat – Esitys, tyyli, tarkoitus* (s. 7-18). Helsinki: Kalevalaseura.
- Koivunen, Anu (2006). *"Queer-feministinen katse elokuvaan"*. Teoksessa A. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.), *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen* (s. 80-106). Helsinki: Gaudeamus.
- Korhonen, Anu (2013). *Kiusan henki – Sukupuoli ja huumori uuden ajan alussa*. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Lahti, Martti (2002). *"Johdanto: Nautinto/politiikka"*. Teoksessa R. Dyer (M. Lahti (toim.)), *Älä Katso! Seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa* (s. 11-22). Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, M. & Koivunen, A. (2010). *"Kansalainen minä: Median ihannesubjekti ja suostumuksen tuottaminen"*. Teoksessa P. Pietikäinen (toim.), *Valta Suomessa* (s. 229-250). Helsinki: Gaudeamus.
- Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho I. (2006). *"Esipuhe"*. Teoksessa A. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.), *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen* (s. 7-14). Helsinki: Gaudeamus.
- Nikkinen, A. & Vacklin, A. (2011). *Television runousoppia. Toisenlainen katse tv-ohjelmiin*. Helsinki: Like Kustannus.
- Ojajärven Sanna (1998). *"Sukupuolten representaatiot parisuhdevisailuissa"*. Teoksessa A. Kantola, I. Moring, E. Väliverronen (toim.), *Media-analyysi – Tekstistä tulkintaan* (s. 170-199). Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Paasonen, Susanna (2010). *"Sukupuoli ja representaatio"*. Teoksessa T. Saresma, L-M. Rossi & T. Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (s. 39-48). Tampere: Vastapaino.
- Palmer, Jerry (1994): *Taking Humour Seriously*. Lontoo & New York: Routledge.
- Rossi, Leena-Maija (2002). *"Ideaalin ja normaalin välinen outo liitto – Heteronormatiivisuuden kuvista televisiomainonnassa"*. Teoksessa A. Vänskä (toim.), *Näkyvä(i)seksi- Tutkimuksia kuvien sukupuolikulttuurista. Taidehistoriallisia tutkimuksia 25* (s. 79-110). Helsinki: Taidehistorian seura.
- Rossi, Leena-Maija. (2015). *Muuttuva sukupuoli. Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikka*. Helsinki: Gaudeamus.

Salmenniemi, Suvi & Pessi, Anne Birgitta. (2017) ””Herätkää pöljät!” Minuus, yhteiskunta ja muutos self-help-kirjallisuudessa”. Kulttuurintutkimus 34 (2017):1 (s. 3-14).

Seppä, Anita (2012). *Kuvien tulkinta – Menetelmäopas kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin tulkitsijalle*. Helsinki: Gaudeamus.

Vacklin, Anders (2007a). ”Henkilögalleria”. Teoksessa A. Vacklin, A. Nikkinen, & J. Rosenvall, *Elokuvan runousoppia - Käsikirjoittamisen syventävät tiedot* (s. 45-69). Helsinki: Like Kustannus.

Vacklin, Anders (2007b). ”Henkilöhahmo”. Teoksessa A. Vacklin, A. Nikkinen, & J. Rosenvall, *Elokuvan runousoppia - Käsikirjoittamisen syventävät tiedot* (s. 15-44). Helsinki: Like Kustannus.

Vacklin, A., Nikkinen, A. & Rosenvall, J. (2007c). *Elokuvan runousoppia - Käsikirjoittamisen syventävät tiedot*. Helsinki: Like Kustannus.

Vacklin, A. & Nikkinen, A. (2007d). ”Genre”. Teoksessa A. Vacklin, A. Nikkinen, & J. Rosenvall, *Elokuvan runousoppia - Käsikirjoittamisen syventävät tiedot* (s. 189-219). Helsinki: Like Kustannus.

Vacklin, A., Rosenvall, J. & Nikkinen, A. (2007e). ”Komedian runousoppia”. Teoksessa A. Vacklin, A. Nikkinen, & J. Rosenvall, *Elokuvan runousoppia - Käsikirjoittamisen syventävät tiedot* (s. 276-301). Helsinki: Like Kustannus.

Valenius, Johanna (2000). ”” We don’t use the word “republican” in this house!” Luokan ja sukupuolen politiikkaa amerikkalaisessa tilannekomediassa”. Teoksessa J. Krekola, K. Salmi-Niklander & J. Valenius (toim.), *Naurava työläinen, naurettava työläinen. Näkökulmia työväen huumoriin* (s. 158-187). Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura.

Vorhaus, John (1994). *The Comic Toolbox – How to Be Funny Even If You’re Not*. Los Angeles: Silman-James Press.

Väliverronen, Esa (1998). ”Mediatekstistä tulkintaan”. Teoksessa A. Kantola, I. Moring, E. Väliverronen (toim.), *Media-analyysi – Tekstistä tulkintaan* (s. 13-39). Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Åberg, Erica, Pajunen, Tero & Sarpila Outi (2017). ”Huolittelua ja huomioon ottamista - Ulkonäköpääoman ilmentäminen Suomessa”. Kulttuurintutkimus 34 (2017):2 (s. 55-65).

Televisiosarjat

Ensisilmäyksellä. How I Met Your Mother. Yhdysvallat 2005-2014. Tekijät: Carter Bays & Craig Thomas. Tuotantoyhtiöt: Bays & Thomas Productions & 20th Century Fox Television.

Frasier. Yhdysvallat 1993-2004. Tekijät: David Angell, Peter Casey & David Lee. Tuotantoyhtiöt: Grub Street Productions & Paramount Network Television & Paramount Domestic Television.

Frendit. Friends. Yhdysvallat 1994-2004. Tekijät: David Crane & Marta Kauffmann. Tuotantoyhtiöt: Bright/Kauffman/Crane Productions & Warner Bros. Television.

Kätevä emäntä. Suomi 2004-2012. Ohjaus: Antti Leino. Vastaava tuottaja: Sirpa Bertling. Tuotanto: Yle Draama.

Pasila. Suomi 2007-2013. Ohjaus ja käsikirjoitus: Atte Järvinen. Vastaavat tuottajat: Olli Haikka. Tuotantoyhtiöt: Filmitoimisto Fine (tuotantokaudet 1.-2.), Yellow Films & TV (tuotantokaudet 3.-6.).

Pulttibois. Suomi 1989-1991. Käsikirjoitus: Pirkka-Pekka Petelius & Aake Kalliala. Tuottaja: Spede Pasanen. Tuotanto: MTV Oy.

Seinfeld. Yhdysvallat 1989-1998. Tekijät: Larry David ja Jerry Seinfeld. Tuotantoyhtiöt: Gigling Goose Productions (1989), Fred Barron Productions (1990), West/Shapiro Productions & Castle Rock Entertainment.

Siskonpeti. Suomi 2014-2017. Ohjaus: Anna Dahlman & Jesse Jokela. Vastaavat tuottajat: Olli Haikka, Milla Bruneau & Petja Peltomaa. Tuotantoyhtiö: Yellow Films & TV.

Studio Julmahuvi. Suomi 1998. Ohjaus: Jani Volanen. Tuotanto: Yleisradio.

Tankki täyteen. Suomi 1978-1980. Ohjaus: Neil Hardwick & Esko Leimu. Käsikirjoitus Neil Hardwick & Jussi Tuominen. Tuotanto: Yleisradio.

Internetlähteet

KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo [ylläpitäjä ja tuottaja]. Verkkojulkaisu. Viitattu 25.8.2020. Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>

Liukkonen, Onnimanni (2018). ”*Pasilan ja Putouksen käsikirjoittaja kokoaa perheen samaan pöytään sunnuntailounaalle ja palauttaa naurun tv-viihteeseen*”. Aamulehti, 29.3.2018. Verkkojulkaisu. Viitattu 14.9.2020. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/kulttuuri/pasilan-ja-putouksen-kasikirjoittaja-kokoaa-perheen-samaan-poytaan-sunnuntailounaalle-ja-palauttaa-naurun-tv-viihteeseen-200844324>

Mäkinen, Petteri (2018). ”*Suomen tv-viihde mullistui 40 vuotta sitten – tekijä paljastaa nyt, mistä kansan rakastamat klassikkovuorosanat tulivat*”. Helsingin uutiset, 10.9.2018. Verkkojulkaisu. Viitattu 14.9.2020. Luettavissa: <https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/1256431>

Rewrite Her Story (2019). Verkkojulkaisu. Viitattu 12.9.2020. Luettavissa: <https://plan-international.org/girls-get-equal/rewrite-her-story>

Typpö, Juhon (2020). ”*Frendien luoja pyysi anteeksi, että sarjan kaikki päähenkilöt ovat valkoisia: ”Kunpa olisin tiennyt silloin, mitä tiedän nyt*”. Helsingin Sanomat, 10.6.2020. Verkkojulkaisu. Viitattu 16.9.2020. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006535499.html>